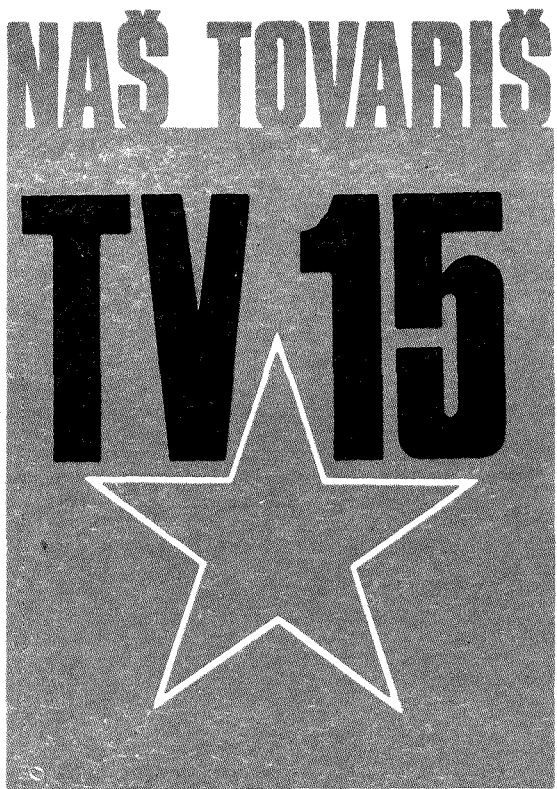

Št. 21 29. maja 1980 Leto XVIII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Prvič brez tebe – vedno s teboj

Mladina Jugoslavije je svoj največji praznik sklenila z veličastno prireditvijo na štadionu JLA v Beogradu. S plesom in pesmijo in sploh s svojo navzočnostjo je še enkrat izpričala ljubezen do svojega Tita. Pokazala je, da se ne boji prihodnosti, saj bo uresničevala ideje svojega velikega učitelja, katerega že samo ime pomeni več kot človeka, pomeni svobodo, poštenost, moč, zaupanje in junaštvo, vse, kar je vredno ceniti in kar bomo vedno cenili.

»Ali bomo, tovariši? Bomo! Za koga? Za ljudstvo! Za koga? Za partijo! Za koga? Za Tita! Hura, hura, hura...« se je kot iz grla velike družine razlil klic dvanajst tisoč fantov in deklet. Ne glede na svoja imena, ne glede na poklice in ne glede na to, iz katerega kotička naše domovine so prišli – vsi so nosili s seboj obljubo, da bodo pogled vedno upirali v Titovo smer, da bodo hodili njegove korake. Vez tovarštva, ki se je stekla med našimi narodi prav s Titovim imenom, je še utrdil trpki priokus bolečine, ki ga je rodila smrt našega dragega Tita. Mladi vedo, da domovina od njih pričakuje svoje življenje, vedo, da bo Tito vsak, čigar srce bo pošteno bilo in čigar pest bo pošteno gradila. Tovariš Tito je rad poudarjal, da naša mladina pomaga graditi našo socialistično deželo, hkrati pa gradi tudi sebe, saj kuje iz sebe socialistične ljudi, zavestne ljudi, ki se zavedajo svojih nalog. Mlade je imenoval graditelje, ki bodo ustvarjali in ustvarili veliko bodočnost naših narodov. Obenem jih je opozarjal, da morajo paziti na tisto, kar so ustvarile starejše generacije, na težaven boj, ki so ga morale izbojevati, da bi lahko prišli do tega, kar imamo sedaj. Zavedajoč se velike odgovornosti je mladina neomahljiv nadaljevalec Titove poti, močna podpora našim narodom v socialističnem razvoju, skratka, gibalo naše družbe.

Tudi najmlajši, Titovi pionirji, so prišli na štadion JLA v Beogradu, da bi s svojim obstojem dokazali prihodnost države, miru in svobode. Tovariš Tito je imel rad otroke. Vso svojo ljubezen in skrb zanje je pretopil v apel vsem ljudem sveta, naj storijo vse, da bi otroci uživali plodove znanosti, kulture, narave, v željo, da bodo to otroci svobode. »Odnos do otrok je odnos do bodočnosti človeštva,« so besede tovariša Tita. Če želimo zgraditi svet miru, prijateljstva in enakopravnosti, moramo te dobrine že danes in predvsem nuditi našim otrokom.

»Naš dragi, najdražji tovariš, brez tebe pred nami, vendar s teboj v nas, v vseh srcih delovnih ljudi in državljanov tvoje in naše Jugoslavije, odločno in trdno nadaljujemo tvojo pot.« Za trenutek je zastala poslanica nad štadionom, nato je pohitela proti Triglavu, Gevgeliji, k morskim obalam, med panonska polja... do naših meja. Kakor žitno polje v blagem vetru so vervalovila mlada telesa na beograjskem štadionu in pod žarki reflektorjev z gibi prikazovala svetle stopinje naše bodočnosti.

Tišina. Zazvenijo Titove besede z enajstega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije. Mladi še enkrat prisluhnejo sporočilu svojega voditelja...

Živa Drole

Za ljudstvo, za partijo, za TITA

Kdo ve, koliko misli, idej in spominov se je še utrnilo tega dne med pisano množico na štadionu JLA v Beogradu, pa tudi v vsakem drugem kraju naše domovine, kjer so proslavili dan mladosti

Ista trobojnica

Kot vaša dolgoletna naročnica se oglašam prvič. Petintrideset let mineva, odkar smo se vračali iz nemškega taborišča. Ne da se opisati občutkov tistih dni, občutkov, ki so nas ganili do solz, ko smo se z vlakom zapeljali na našo zemljo.

Naša trobojnica s peterokrako zvezdo je plapolala v svobodni domovini. Ista trobojnica nas je usodnega dne, 4. maja letos, zopet ganila do solz, ko nas je opozorila, da smo izgubili našega najdražjega človeka, tovariša Tita.

MARINA HOBIČ
Škofja Loka

Ob oknu

Slonim ob oknu svojega doma, s pogledom uprtim na na pol droga visečo zastavo s črnim trakom. Premišljuje svojo pot. Sem stara aktivistka. Trikrat sem srečala tovariša Tita; prvič v Postojni, drugič na Okroglici, tretjič pa sem ga kot vzgojiteljica pričakala z malčki v Mostu na Soči. Mahali smo mu z zastavicami in peli, on pa nas je nagradil z aplavzom... Spomin, ki ne bo nikoli zbledel.

VALERIJA SKRT
Modrej 24
Most na Soči

Legenda ne more umreti

Ob smrti našega ljubljene predsednika Tita sem tudi jaz prišla pero v roke. Napisala sem pesem:

*Tito – veliko srce domovine
Tito – sveta državljani
Tito – idol zgodovine
Tito – naprednih idej velikan*

*Tito, si res šel od nas?
Ne, saj legenda ne more umreti,
duha korenin ni mogoče zatreti!
Tu si, v srcih, v krvi vseh nas!
Tu boš – bodočim rodovom svetla
smerokaz!*

JOŽICA VOGRINC
Pesje 17, Krško

Natančno o zgodovini

Odmev na Izkušnje prenašajo na mlajše rodove, 13. številka TV-15

Želim opozoriti na nekatere netočnosti in ohranjenosti v zgoraj omenjenem sestavku. Zdaj že ni domala nobenega dejstva ali dogodka iz našega štiriletnega narodnoosvobodilnega boja, ki ne bi bil povsem osvetljen. Mimo vrste monografij o posameznih enotah NOV in PO Slovenije in drugih, tu je tudi Ferleževa monografija o grupi odredov, je na voljo predvsem izčrpno in celovito delo, strokovno na najvišji ravni, vojaško zgodovinska monografija Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945. Navsezadnje sem sam kot sekretar okrožja Stična preživel s partizani 2. ali štajerske grupe odredov na Dolenjskem čudovite pomladne mesece 1942, kar sem tudi opisal v knjigi Čudežna pomlad, pa mi že zato ni vseeno, če kdo kar tako z levo roko šari po teh dnevih.

Že v naslovu sestavka je poudarjeno, da gre za osemindeseto obletnico ustanovitve prve slovenske brigade – 2. grupe odredov. Potem pa se v celotnem sestavku vztrajno ohranja ime te enote kot prve slovenske brigade 2. grupe odredov s trditvijo, da je le-ta obstajala do začetka 1943. To je čisti ponaredek zgodovinske resničnosti. Preobširno bi bilo, če bi vse to tu ponovili. Pisec in vsi, ki jih to podrobneje zanima, naj preberejo o tem odlomek na štirih straneh v omenjeni monografiji o NOV na Slovenskem Ustanovitve 1. partizanske brigade in njeni boji na straneh 231–235.

Dejstvo je, da so ustanovili 1. štajersko partizansko brigado na Kremenjku 5. aprila 1942 z dnevnim poveljem št. 2 pokrajinskega poveljstva štajerskih partizanskih čet, in da je kot 1. slovenska brigada obstajala samo do 1. maja istega leta, ko so jo preimenovali v 2. grupo odredov na podlagi ukaza glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet z dne 4. aprila 1942. Kot je znano, je prišlo do te »preuravitve«: ustanovitve brigade le zato, ker je poveljstvo 2. štajerskega bataljona, iz katerega sta komandant Franc Rozman-Stane Mlinar in politični komisar Dušan Kveder-Tomaž Poljanec razvila brigado, prepozno sprejelo ta ukaz glavnega poveljstva, pa medtem zaradi hitrega priliva novih partizanov samostojno ukrepalo na podlagi njegovih prejšnjih navodil in pooblastil. Kako je bila ustanovitve te brigade le kratkotrajna epizoda izpričuje tudi dejstvo, da se je ta vzdevek med ljudstvom Dolenjske, kjer je še dva meseca do končnega odhoda na Štajersko delovala, ni oprijel. Nihče ni takrat govoril o brigadi, marveč le o Štajercih, o partizanih Štajerske oziroma druge grupe. Nasprotno pa, ko je bila sredi julija 1942 resnično ustanovljena prva slovenska partizanska udarna brigada Tone Tomšič, pač ni nihče drugeče imenoval te enote. In kmalu zatem Gubčeve, Cankarjeve in Šercerjeve prav tako ne! V vsakem primeru je potemtakem ta združena enota štirih oziroma petih bataljonov, povezanih v Savinjski in Pohorski odred, delovala od 1. maja 1942 v zahodnem delu Dolenjske in potem odkorakala proti koncu junija na Štajersko kot 2. ali Štajerska grupa odredov!

Do konca leta 1942 je 2. grupa odredov izbojevala vrsto blestečih zmag brez poraza, je zapisano. Zatem so omenjeni nekateri boji, kot boj pri Jančah z Nemci 21. maja, ne 23. kot meni Jurčič, in tako imenovana muljavska bitka, šestdnevni boji med 6. in 12. junijem z italijanskimi enotami med Stično in Krko, v katerih so enote druge grupe pod poveljstvom Franca Rozmana-Staneta in Dušana Kvedra-Tomaža resnično zabletele pri izkoriščanju tipičnega partizanskega načina bojevanja, pa v bistvu težko porazile znatno številnejše in bolj oborožene sovražne enote.

Prebijanje 2. ali štajerske grupe odredov z Dolenjskega čez Polhograjske Dolomite in z Gorenjske na Štajersko pa prav gotovo ni bilo tako blesteče in tudi ne brez porazov. Od 551 borcev, kolikor jih je 20. junija 1942 po bojih pri Muljavi krenilo iz Znojil pri Krki, je do začetka septembra prišlo na Štajersko le kakih 120 mož. Čeprav je okupatorjeve sile niso mogle nikjer zaplesti v odločilen boj in jo premagati, so jo vendarle postopoma drobile in trgale, pravilno ocenjujejo izid teh težkih vsakodnevnih bojov v monografiji Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945 na str. 366.

Tudi pri navajanju števila sovražnih vojakov in njihovih izgub pri spopadih z enotami 2. grupe so nepotrebna pretiravanja. V boju pri Jančah, tako piše Jurčič, je grupa »vodila slavni boj proti 4000 vojakom nemških elitnih policijskih enot«, v katerem »je

padlo nad 200 sovražnikov«: »muljavska bitka je vodila proti posebej organizirani italijanski ofenzivni grupaciji okoli 9000 mož«, ki je imela »okoli 400 mrtvih, od tega 10 oficirjev na čelu s komandantom napadalne grupacije«. V omenjeni temeljni monografiji na straneh 270–271 in 274 pa piše, da je nemško poveljstvo na predvečer boja pri Jančah zbralo med Šmartnim in Litijo tri rezervne policijske bataljone, obmejna carinska straža, orožništvo in oddelki 322. bataljona deželnih strelcev pa so zasedli desni breg Save in razmejitevno črto z Italijo od Podgrada do Pečarja. Ker vemo, da šteje bataljon nekako 300 mož, pomeni, da je bilo v boj pri Jančah zapletenih v najboljšem primeru 1200 nemških policistov. Njihove izgube niso popolnoma znane, cenijo pa jih na okoli 70 mrtvih in približno toliko ranjenih. Italijanske enote, ki so sodelovale v šestdnevnih bojih med Stično in Krko – to ni bila nikakršna posebej organizirana ofenzivna grupacija! – so šteje 3.500 do 4000 mož in so bile v moštvu sedemkrat močnejše od enot 2. grupe odredov. Po nepopolnih virih so imele sovražne enote v teh bojih 18 mrtvih in 44 ranjenih.

V sestavku je še nekaj drugih spodrsiljev: npr. Kremenjak namesto Kremenjek, Medvejek namesto Medvedjek, Blegaš namesto Blegoš, pa še kaj.

RADKO POLIČ
Stražni vrh
Črnomelj

Narodni heroj Marko Redelonghi

Odmev na članek Narodni heroj Beneške Slovenije, 13. številka TV – 15

Hvaležna sem Ivanu Kurinčiču, da je v TV-15, 3. aprila letos v članku Narodni heroj Beneške Slovenije obudil spomine na mojega moža Marka Redelonghija. Rada bi opozorila na nekatere napačne podatke, druge pa dopolnila.

Doma sem iz Podbele v breginjskem kotu, Marko pa iz vasi Zapotok v Zahodni Benečiji. Bil je sin revne sedemčlanske družine. Mati mu je umrla že v otroštvu. Njegova starejši brat in sestra sta že rano odšla od doma s trebuchom za kruhom, mlajši brat in sestra pa sta živel doma pri očetu.

Marko Redelonghi je kot komandant 2. bataljona Briško-beneškega odreda marca 1944. leta vodil drzen napad na vojaško letališče Belveder blizu Vidma, uničil devet letal, z borci pobil 28 pilotov in 35 nemških oficirjev, ki so se zabavali v bližnjem baru. Razjarjeni Nemci so nanj razpisali 150.000 lir nagrade, kot se vidi iz članka, ki ga je za novo leto 1952 objavil lokalni časopis Nova Gorica.

Kmalu po tej uspehi akciji je prišlo do srditega boja na hribu Ivanac nad Robediščami. Kurinčič piše: »V tem boju je padel komisar 1. čete, hraber študent iz Maribora, ki je pobegnil iz italijanske internacije in se priključil enoti, medtem ko je bil komandant bataljona Marko Redelonghi težko ranjen v noge...«

Padli komisar se je pisal Dušan Lušin. Morda je družina res nekoč živel v Mariboru, toda Italijani so ga aretirali v Ljubljani. To se je zgodilo 16. marca 1944. Marka so še isti večer prinesli v rojstno hišo v Zapotok.

Takrat sem bila rajonska intendanka in sem s sovaščankami Milko Kramar in Hedviko Kramar skrbela za prehrano partizanske bolnišnice, ki je bila v planinski staji Jožeta Čušina na vrhu Mije. Marca 1944 je bilo v naših siromašnih krajih težko dobiti kaj več hrane, zato sem se napotila po vaseh v okolici rojstne močve vasi. Tako sem bila prav zaradi nabave hrane za bolnišnico tistega dne na močevem domu, ko so ranjenega prinesli domov v Zapotok.

Markova sestra Alba je odšla v Podbelo po bolničarja Milenka Vodopivca. V Podbelo je prišla 19. marca 1944, ko so Nemci aretirali moje starše in sestro Milko. Ker pa so pri nas našli tudi Albo, so še njo aretirali ter vse odpeljali in zaprli v goriške zapore.

Prvi večer je Marko preupal doma, drugi dan pa sta ga njegov brat Nadal in neki vaški terenec prenesla pod neko pečino za vasio. Tudi jaz sem šla z njimi. Sama sem ostala pri možu. K nama pa je prihajal samo njegov brat Nadal, ki nama je prinašal hrano in obvestila. Nikoli ne bom pozabila, da nama je 25. marca povedal, da so bili zgoraj nad nama na skali Nemci, midva pa jih sploh nisva videla.

Čez nekaj dni smo Marka prenesli v nek podzemni bunker zunaj vasi Mažarole in še

naprej sem ostala z njim v bunkerju. Ni resnica, da se je zdravil v župnišču v vasi Mažarole, pač pa je duhovnik iz te vasi vedel za naju in nama pošiljal obvestila in hrano, zvezo z nama pa je imel samo vaški terenec Mario.

Čez tri ali štiri dni nama je župnik po terencu sporočil, da Nemci nameravajo v Mažarolah ustanoviti vojaško postojanko. Morala sva zapustiti bunker. Z namenom da možu poiščemo novo zavetišče, sem odšla proti Breginju.

Ni res, da so ga iz bunkerja pri Mažarolah v novo zavetišče prenesli njegovi borci-prostovoljci, ker so padli v zasedo in se razhajkali. Mož se je sam priplazil do vasi Logje, kjer je neko družino zaprosil, naj obvestijo moje starše v Podbeli, ki so se medtem že vrnili iz zapore, kje je. Gospodar mu je potem pomagal priti do naše hiše v Podbeli, moji starši pa so mu pripravili novo zavetišče pod skalo ob Nadiži. Moja mama mu je nosila hrano in ga obvezovala. Po desetih dneh sta ga prišla iskat Nikolaj Sinac iz Breginja in Slavko Čebokli iz Borjane. Daje je zanj skrbel Milenko Vodopivec.

Markova smrt je v Kurinčičevem spisu točno opisana. Dodala bi le še to, da so se Nemci iz maščevanja hudo znašali nad Markovo družino. V neki hajki so vsi pobesneli obesili Markovega očeta in brata za roke pod balkon in ju mučili do nezvesti. Hoteli so zvedeti, kje sva midva z možem. Maja 1944. leta pa so Markovega očeta po mučenju ustrelili.

Ironija usode je hotela, da sta prav tistega dne, to je 5. maja 1944. leta, ko je Marko padel, prišla ponj dva bolničarja iz bolnice Franja, da bi ga odpeljala tja.

MARIJA REDELONGHI
Padlih borcev 4
Tolmin

Ne Trbiž, ampak Treviso-Monigo

V 20. številki našega časnika se je prikradla v članek o razstavi slovenskega grafika Vladimirja Lamuta neljuba redakcijska napaka, ko smo nepravilno poslovenili ime Trevisa-Moniga v Trbiž. Gre namreč za dva geografsko različna kraja. Trbiž je takoj onstran meje, blizu Kranjske gore, Treviso-Monigo, o katerem je beseda v članku tovariša Senka pa leži severno od Benetk. Poleg tega jo je tokrat spet zagodel tiskarski škrat in spremenil »drugi bosanski odred«: v »drugi bosanski«. Avtorju se opravičujemo.

Uredništvo

Tudi mi smo ogorčeni

Seznani smo se s telegramom, namenjenim predsedniku deželne vlade Furlanije-Juljske krajine, tovarišu Antoniu Comelli v zvezi z oskrnitvijo spomenika žrtvam fašizma v Bazovici.

Tudi mi smo ogorčeni. Na več mestih smo izkazali naše javne proteste ob mnogih proslavah osvoboditve, ki so bile v deželi.

Naša prihodnja naloga bo, da organe oblasti, ki so zadolženi za javni red in mir opominjamo na njihovo dolžnost pri varovanju vrednot antifašizma v naši državi in dolžnost, da izsledijo fašistične delikvente.

Prejmite izraze naše solidarnosti in prijateljstva.
Predsednik:

FEDERICO VINCENTI

Opravičilo

V 19. številki TV-15 se je v članek Marjana Muževiča V slovo svojemu vrhovnemu komandantu vrinila napaka: tiskarski škrat je namesto XIII. napisal 8. proletarska brigada Rada Končarja. Polni naslov te brigade je bil 13. Narodnoosvobodilna udarna proletarska brigada Rada Končarja.

Piscu članka in seveda vsem bralcem se za napako opravičujemo.

Trdoživost fašizma

Fašizem je pred petintridesetimi leti doživel zgodovinsko pomemben in odločilen poraz, vendar je bilo v vseh povojnih letih vse preveč primerov in dokazov o tem, da fašizem še vedno ni izginil s sveta in da mogokje še naprej pomeni potencialno nevarnost za demokracijo in za napredne sile. To velja tudi za Evropo.

Prav letošnje leto je značilno po tem, da bo evropska javnost lahko ponovno spoznala, kako trdoživo se sicer oslabilene fašistične in druge desničarske sile v mnogih deželah skušajo utrditi po legalni in tudi nelegalni poti. Za prvo pot jim služijo letos v treh evropskih državah, Avstriji, Italiji in zahodni Nemčiji, razne volitve, ki so že bile ali pa se še bodo zvrstile med letom.

Pred kratkim so avstrijski državljani volili predsednika republike za dobo prihodnjih šestih let. Kot je znano, je s prepričljivo večino skoraj 80 odstotkov zmagal kandidat socialistične stranke Rudolf Kirschlaeger. Njegova izvolitev je bila sicer že vnaprej zagotovljena, ker najmočnejša opozicijska ljudska stranka ni postavila lastnega kandidata. Pa vendar je avstrijska demokratična javnost presenečena in tudi zaskrbljena zaradi posebno svarečega dejstva; na volitvah je nastopil kot kandidat in dobil 140.741 glasov najbolj razvpit velikonemški nacist nekdanji vodja teroristične skupine na Južnem Tirolskem, Norbert Burger. Prav v tem pa se kaže moč njegovega pojava na predsedniških volitvah v Avstriji. Prav v času tik pred volitvami je Avstrija proslavila 25-letnico podpisa državne pogodbe, s katero je bila ta nasilno priključena dežela k hitlerjevskemu rajhu, obnovljena kot neodvisna in nevtralna država. Državna pogodba vsebuje jasne obveznosti Avstrije, da izkorenini vsako sled nacizma, da prepove in onemogoči pojavljanje in delovanje kakršnihkoli zakritih ali odkritih nacističnih organizacij. Za Burgerja vsa Evropa, predvsem pa Avstrija sama, ve, da je bil najprej nacist, potem velenemec in šele nato avstrijski državljani. Zastoj so bili vsi protesti in pozivi napredne in demokratične javnosti v Avstriji, da se temu nacističnemu teroristu onemogoči kandidatura. Dejstvo, da je le nastopil kot kandidat, kot dejstvo, da je več kot 140.000 Avstrijcev tako rekoč uradno izkazalo svojo privrženost nacizmu, pomeni zato mračen in zaskrbljujoč pojav v avstrijski stvarnosti in grožnjo ter izziv demokraciji. Na Koroškem je Burger zbral skoraj 12.000, kar pomeni 3,8 odstotkov vseh glasov.

V Italiji bodo v kratkem, 8. junija, lokalne, se pravi občinske in v večini države tudi pokrajinske in deželne volitve. Zaradi političnih razmer, ki označujejo sedanje stanje v Italiji, propad zamisli o enotni vladi narodne rešitve, ki bi v njej bili tudi komunisti, zasuk poglavitne politične stranke krščanskih demokratov na desno, zaostrena protikomunistična gonja, razvejana teroristična dejavnost skrajno levičarskih terorističnih skupin in tudi fašističnih, bodo izid bližnjih volitev imeli odločilen politični pomen, enak pomenu, ki ga imajo parlamentarne volitve. Od tod vnema, s katero se vse politične stranke vključujejo v predvolilni boj.

Fašistična stranka, ki že od svoje ustanovitve leta 1946 pod imenom Socialno gibanje - Nacionalna desnica skuša po legalni poti priti do pomembnega mesta v političnem življenju povojne Italije, sodi, da je zdaj ugoden trenutek zanj, da okrepi svoje postojanke. Njena povojna težnja po uveljavljanju se je samo enkrat, in to leta 1972, povzpela na blizu 9 odstotkov. Njena moč je potem postopno upadala, da bi se na zadnjih volitvah lanskega leta ustavila na točki približno 5 odstotkov, kolikor je dobila že ob nastopu na prvih povojnih volitvah leta 1946. Kljub temu, da so se fašističnemu gibanju pridružili ostanski monarhistične stranke in posamezni liberalci, je fašistična stranka vedno trčila ob trdno steno naprednih sil, ki so bile ves povojni čas prisiljene nenehno voditi politični boj proti fašizmu v novi obleki.

Značilno pa je, da vodja fašistične stranke Almirante to pot skuša izkoristiti v svoj namen obstoječo notranjo splošno krizo in pa mednarodno napetost, ki je pustila globoke sledove na političnih razmerah v deželi. Neofašistična propaganda je v sedanjem predvolilnem obdobju zlasti obrnjena k tako imenovanim odrinjenim slojem, k brezposelnim, k nezadovoljni mladini in k lumpenproletariatu pa tudi k najbolj nezadovoljnim plastem srednjih slojev, ki najbolj čutijo posledice inflacije in težavnega gospodarskega stanja. »Čim slabše, tem boljše,« videti je, da je to geslo temeljno izhodišče neofašistične propagande. Vodja neofašistov Almirante pa je vrh tega javno izrekel prepričanje, da utegne veliko število privrženecv skrajno levičarskih skupin to pot glasovati za njegovo stranko. Če se to zgodi, bo le nov dokaz, kako se obe skrajnosti, leva in desna, med seboj prepletata in izenačujeta.

Parlamentarne volitve v Zahodni Nemčiji, ki bodo 5. oktobra, pa naj bi pomenile obnovitev oblasti krščanskodemokratske zveze. Tak cilj si je postavil vodja najbolj desnega, bavarskega krila te stranke, Joseph Strauss, ki je že pred časom napovedal svoj prihod na kanclerski položaj, ki naj mu ga omogoči zmaga na oktobrskih volitvah. Te volitve naj bi potekale v znamenju odločilnega spopada med obema najbolj močnima političnima silama današnje Zahodne Nemčije, Socialdemokratsko in Krščansko demokratsko stranko. Nedavni en sam dan trajajoči kongres Straussove stranke je potekel v znamenju silovitega napada na socialdemokrate in njihove voditelje, zlasti na kanclerja Schmidta. Strauss ga je obtožil, da je podložnik Sovjetske zveze in da ima cilj vpeljati komunizem v Zahodni Nemčiji. Bolj kot katerikoli desničarski politik je Strauss napel vse sile, da bi obstoječo zaostrenost na svetu izkoristil za svoje cilje. Zato je dejansko prevzel zastavo najbolj strupenega protikomunizma v vsej Evropi.

Vendar pa morda prav zato, ker tudi zahodna nemška javnost vidi v popuščanju obstoječe napetosti jamstvo miru in ustaljenosti v Evropi, Straussvo seme razdora in sovraštva ne gre v klasje, kolši je želel. To so dokazali izidi lokalnih volitev v posameznih pokrajinah Zahodne Nemčije, v Posarju in pred kratkim v Porenju in Vestfaliji, na katerih je Straussova stranka nazadovala, močno pa so se okrepili prav socialdemokrati, nosilci prizadevanj za obnovo popuščanja med vzhodom in zahodom.

Pričakovati je, da bodo tako volitve v Italiji kot v Zahodni Nemčiji, kot so predsedniške volitve v Avstriji, potrdile privrženost evropske javnosti demokraciji in ustaljenosti miru v Evropi. Vendar že samo dejstvo, da obstajajo in delujejo v tej Evropi fašistične in druge reakcionarne sile, sovražne demokraciji in miru, mora biti stalen opomin in svarilo evropskim narodom, ki so najbolj hudo občutili zločinsko naravo fašizma.

Drago Košmrlj

Skoraj polovico denarja vlagamo v zidove

Rekli bi lahko, da samo zidamo in spet zidamo. V Sloveniji gradimo ta čas 2.214 raznih objektov, katerih vrednost znaša 92 milijard 570 milijonov dinarjev. K tej številki je treba prišteti še prekoračitve, s katerimi se kar najprej ukvarjamo, in znašajo približno pet in pol milijard.

Za naložbe v osnovna sredstva namenjamo več kot 30 odstotkov narodnega dohodka. To je veliko, če pomislimo, da dajejo, denimo, v deželah OECD za to 20 do 25 odstotkov narodnega dohodka. Toda tudi to bi še nekako šlo, če bi ta denar vlagali tja, kamor bi ga morali, in če bi nalagali učinkovito. Žal pa danes pri nas ni tako. Dogovorili smo se, da bomo več kot polovico vseh naložb usmerili v dejavnosti posebnega pomena, kot so kmetijstvo, surovine in podobno. Bržkone ni potrebno posebej poudarjati, da je takšna usmeritev zelo pomembna, saj se s težavami srečujemo v veliki meri prav zaradi neustreznih sestav gospodarstva. Sedaj ugotavljajo, da tega dogovora ne uresničujemo. Zaostanek je precejšen. Nekateri so izračunali, da smo v zaostanku za okrog osem odstotkov, in da bo ta zaostanek v kratkem času težko nadoknaditi.

Zanimivo je, da se zmanjšuje tudi delež gospodarskih naložb. Rekli smo, naj bi v proizvodnjo vložili 72 odstotkov vsega investicijskega denarja. Pa nismo, saj porabi gospodarstvo danes približno 69 odstotkov tega denarja. Vse drugo gre za graditev poslovnih stavb, skladišč in drugih objektov. Zaradi tega se tudi sestava slovenske industrije v zadnjih letih ni kaj prida spremenila. To pomeni, da je še vedno močno neugodna in ne prispeva dovolj k hitrejši rasti izvoza. Nekateri trdijo, da smo pravzaprav danes izvozno manj sposobni glede na sestavo proizvodnje, kot smo bili na začetku uresničevanja sedanjega srednjeročnega razvojnega načrta.

K temu je treba prišteti še dve stvari, na kateri pri ocenjevanju naših uspehov ali pa neuspehov na tem področju ne gre pozabiti. Dogovorili smo se za postopno krčenje kreditnih odnosov pri novih vlaganjih. Investirali naj bi na podlagi združevanja dela in sredstev samih temeljnih organizacij združenega dela. Sedaj pa ugotavljamo, da teče ta proces prav v nasprotni smeri, in da se stopnja samofinanciranja naložbenih programov celo znižuje.

To je mogoče dokazati tudi s podatki. Pred štirimi leti je znašal delež lastnih sredstev temeljnih in drugih organizacij združenega dela v skupnih naložbah nekaj manj kot 41, lani pa samo še 38 odstotkov. Prevladujoči vir sredstev so še naprej bančni krediti, čeprav smo rekli, da je treba zmanjšati odvisnost delavcev v temeljnih organizacijah od bančnega aparata. Domnevajo, da sta za to dva poglavitna vzroka. Prvega vidijo v nizki akumulativnosti temeljnih organizacij, drugega pa v vse večjem odplačevanju že najetih posojil v prejšnjih letih. Oboje preprečuje povečanje lastne udeležbe pri novih naložbah. Toda za odstranitev teh ovir bo gotovo kmalu treba nekaj ukreniti, saj ni mogoče dovoliti, da se ta proces nadaljuje.

Pri gospodarskih naložbah v Sloveniji raste delež gradbenih del. To je druga značilnost, na katero velja posebej opozoriti. To se dogaja, kot so izračunali statistiki, vse od leta 1977 in znaša sedaj v skupni vrednosti že več kot 48 odstotkov. Skoraj polovico vsega denarja vlagamo torej v zidove. Zaradi tega seveda nujno vlagamo manj denarja v novo tehnologijo in opremo. V zadnjih dveh letih so se tako najbolj povečale naložbe v gradnjo skladišč in poslovnih prostorov. Izračunali so, daujemo za tiste stavbe, ki jih sedaj zidamo, kar osem milijard dinarjev.

Najbrž ni potrebno posebej poudarjati, da bi sredstva morali povečevati predvsem za posodobitev proizvodnje, odstranitev ozkih grl, za nakup nove opreme in podobno. Samo na ta način lahko povečamo proizvodnjo, izboljšamo našo ponudbo in poskrbimo za večji in trajnejši izvoz. Samo tako je mogoče odstraniti tudi pričujoča neskladja, ki smo jim danes priča med ponudbo in povpraševanjem na trgu. Zaradi vsega tega bi bilo ta čas gotovo

vo potrebno oceniti vsa, ko naložbo posebej. Tisto, ki nič ne prispeva k boljši sestavi gospodarstva, večjemu izvozu, za katero ni mogoče zagotoviti trditi, da bo dala večji dchodek, pa zaustaviti. Po podatkih, ki smo jih dobili v SDK in v ljubljanski banki, je mogoče sklepati, da smo tako tudi že ravnali. Ustavili smo okrog 50 naložb. Vendar pa je treba povedati, da gre le za manjše investicije, ki v skupni vrednosti vseh naložb ne predstavljajo veliko. Vse drugo gradimo naprej.

Kar je še huje, tako tudi načrtujemo za prihodnje. Če bi sprejeli vse načrte, ki so jih doslej ponudili, se v prihodnjih petih letih na področju naložb v naši republiki ne bi kaj prida spremenilo. To pomeni, da bi še naprej govorili o neučinkovitih naložbah, o investicijah, ki malo

prispevajo k odstranjevanju strukturnih neskladij in podobno. Temu se je nujno treba upreti. Investicijskih odločitev ne bi smeli več sprejemati v ozkih poslovnih in drugih krogih. Trdijo, da taki primeri doslej niso bili tako redki in da delavci pogosto niso bili seznanjeni s pravo vsebino. K mnogim naložbam, ki so močno vprašljive, svoj delež prispevajo ljudje v občinskih skupščinah, izvršnih svetih in drugod, kjer so hoteli imeti svojo stvarno, svoj dom.

Priča smo zapiranju naložb v ozke občinske in območne okvire, kar nujno vodi k drobitvi že tako pičlih investicijskih sredstev. S tem širimo že tako široko investicijsko fronto in zmanjšujemo učinkovitost posameznih naložb. Povečujemo investicijske stroške in tako hote ali nehoti vplivamo na porast cen. Pospešujemo inflacijo in ustvarjamo dodatno nestabilnost v gospodarskih tokovih. Streznitev je zato več kot potrebna. V prihodnjih petih letih bi morali naložbene načrte uresničevati z veliko večjo mero odgovornosti.

Darko Marin

Predsedstvo ZZB NOV Jugoslavije je sprejelo delovni načrt letošnje mednarodne aktivnosti

Sodelovanje na najširši ravni

V pripravi načrta mednarodnega sodelovanja ZZB NOV s številnimi organizacijami borcev v drugih državah so načrtovalci izhajali iz osnovnih opredelitev mednarodne aktivnosti ZZB NOV Jugoslavije, sedanjih borčevskih potreb, značaja tega leta in programov mednarodnih borčevskih organizacij.

Čeprav posveča jugoslovanska borčevska organizacija posebno skrb razvijanju stikov z borci novoosvobojenih in neuvrščenih držav, so stiki z borci v Evropi številnejši.

Evropske borčevske organizacije so številnejše, bolj aktivne in bolj organizirane in poleg tega široko zasnovano programirajo počastitev petin- tridesetletnice konca druge svetovne vojne. Zato je tudi naravno, da predstavniki Zveze borcev Jugoslavije, katerih osvobodilna vojna je nerazdružljivo povezana z bojem in gibanji odpora narodov Evrope, sodelujejo v takih manifestacijah.

Kot je bilo v načrtu

sprejeto, se bodo borci oziroma predstavniki ZZB NOV Jugoslavije udeležili komemoracij v nekdanjih večjih evropskih koncentracijskih taboriščih, kjer bodo navezovali tudi stike z borci in borčevskimi organizacijami (Poljske, ZR Nemčije,

DR Nemčije in Avstrije). Obletnico osvoboditve iz taborišč smrti pa so in bodo (skozi vse leto) počastile tudi skupine nekdanjih internirancev, njihovih družin in mladine, ki odhajajo v Maut- hausen, Buchenwald, Oswiecim... da se poklonijo

tisočim žrtvam druge svetovne vojne.

Za prvo polovico tega leta so predvideni obiski naših borčevskih organizacij borcem Italije, Holandije, Francije, in tudi k borcem nekaterih novoosvobojenih držav Afrike. Istočasno bodo imeli naši borci v gosteh delegacije protifašističnih organizacij Avstrije in borcev iz druge svetovne vojne iz ZDA.

Delegati zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in predstavniki ZZB NOV bodo aktivno sodelovali na nekaj širših mednarodnih zborih, med drugim tudi na seji koordinacijskega odbora borčevskih organizacij za razorožitev v Parizu, na seji evropske komisije svetovne federacije nekdanjih borcev v Bruslju ter na tematskem protifašističnem zboru v Trentu v Italiji.

Kot je pričakovati, bodo vsi ti mednarodni stiki pripomogli k uresničevanju ciljev iz programa mednarodne aktivnosti ZZB NOV Jugoslavije.

B. Ž. J.

Obisk ameriških veteranov

V torek, 27. maja je Slovenijo obiskala delegacija ameriških vojnih veteranov, ki jo je spremljal član komisije za mednarodne stike pri Zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije Mile Petrovič. Ameriške veterane sta na republiškem odboru ZZB NOV Slovenije sprejela Stane Markič in Marjan Lenarčič. Po prisrčni izmenjavi mnenj in izkušenj pri reševanju borčevskih vprašanj so si gostje ogledali še muzej ljudske revolucije v Ljubljani in Dražgoše.

Pogovor z Joškom Polajnarjem, nekdanjim kurirjem

Ni pokoja za borce

Nasmejan in ves mladosten me je sprejel za pultom trgovine Elektrotehne na Gosposvetski ulici v Ljubljani. Še štiri leta in pol ima do pokoja, pa pravi, da je še zdrav in rad dela.

»Že med vojno sem se učil za komija v Žužemberku pri Medveščku. Tam sem še kot fantič začel skrivoma delati za narodnoosvobodilni boj. S sedemnajstimi, bilo je 1944. leta, sem odšel k partizanom, bil sem kurir v 8. brigadi Frana Levstika. Z Levstikovo sem prišel tudi 9. maja v osvobojeno Ljubljano.«

Veseli ob svobodi ni dopuščalo nobenega od- diha. Joško se je takoj zaposlil. »Moje prvo delovno mesto je bilo v takratnem fizikurnem magazinu, danes Slovenija-športu. Nato sem bil krajši čas pri Jugotehniku in sedaj sem že enaintrideset let pri Elektrotehni.« Dobil je že zlato uro za dolgoletno delo v delovni organizaciji in umetniško sliko v znak zahvale za dobro delo.

Lahko bi govorila o

partizanstvu ali tudi o osvoboditvi Ljubljane. Toda raje sva se pogovarjala o delu. Nekako primerno je tako, saj letos poleg vrste obletnic mineva tudi trideset let od začetkov samoupravljanja.

»V prvih letih po vojni sta bila volja in elan skoraj edino, kar smo imeli. V nas je bila zavest, da je treba z delom obnoviti vse tisto, kar je bilo v vojni razdejano. Vsega, kar smo takrat udarniško delali, se niti ne spominjam več. Na udarniških akcijah pa smo se srečevali iz več kolektivov in povem vam, da smo se tam, po trdem celodnevem delu, ob tabornem ognju dodobra spoznali in sprijateljili. Tudi v zagorskem rudniku smo udarno delali, ko je bila stiska za premog...«

Kaj pa začetki samoupravljanja?

»Bil sem prvi predsednik delavskega sveta sektorja v nekdanjem Elektroprometu (danes Elektrotehni). Vsi smo se med seboj poznali, bilo nas je komaj nekaj čez tri-

deset v kolektivu. Nič kaj dosti nismo razpravljali o pravnih, največ smo načrtovali delo. Od takrat pa do danes sem bil član cele vrste komisij in centralnega delavskega sveta, včasih tudi član več komisij hkrati.«

V pogovoru s tovarišem Polajnarjem nismo mogli mimo vprašanja o mladini. Za pult trgovine, kjer je poslovoval, smo namreč opazili same mlade obraze. »Sicer se mi včasih zdi, da radi izkoriščajo tisto, kar jim življenje trenutno nudi. Toda če pomislim, da so prišli iz šol, da so si mnogo prej pridobili veliko znanja, ki smo si ga morali včasih nabirati s prakso in delo, potlej se nanje ne jezim. Znajo dobro delati, če le hočejo!« Saj navsezadnje se je Joškova generacija bojevala za to, da bo njihovim otrokom lažje, tako je razumeti njegovo razmišljanje.

Ko se poslavljava, mi v naglici pove še, da ima doma dva otroka in ženo in mamo, ki bo letos praznovala 84. rojstni dan. O osvoboditvi Ljubljane pa le družinska razlgednica: »Bilo je na Starem trgu pri številki 11. Dobro se spominjam, da je bilo prav tam. Iz množice je zavpil glas in ženska postava se je pognala med borci proti meni. Bila je sestra. Objem, nekaj solz... in odhiteli smo naprej po mestu.«

Joško Polajnar si natakne očala, pregleduje novo pošiljko za trgovino in kaže, da je pravi čas, da odidem. Zaželim mu še dobrega zdravja in delovnih moči, saj je delo tisto, ki ga ohranja mladostnega in vedrega.

B. Ž. J.

Kritično o svojem delu

Domžale

Večina dela domžalskih borcev v minulem letu je bila usmerjena k prenašanju tradicij NOB na mladi rod, se ugotovili tamkajšnji borci na svoji letni konferenci, kjer so tudi ugodno ocenili delo posameznih komisij v okviru občinskega odbora ZZB NOV. Dejavnost borčevske organizacije, ki šteje 2.829 članov, je opaziti na najrazličnejših področjih delovanja v občini in krajevnih skupnostih, pri čemer je potrebno ponovno poudariti njihovo dobro delo na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite (zlasti zaslužni za uspešno izvedeno akcijo NNNP).

Za zaključek o delu domžalskih borcev pa še nekaj podatkov: v letu 1979 je v okviru občine umrlo 84 članov ZZB NOV, na novo se je v delo borčevske organizacije vključilo 64 članov, v krajevnih organizacijah borcev in vojaških invalidov pa so opravili 103 sestanke. V svojih vrstah so reševali oziroma opozorili na 32 težjih socialnih primerov, obiskali so kar 371 soborcev na domu ali v bolnišnicah. Štiristo enaindevdeset borcev je aktivno vključenih v SLO in DS, 398 jih dela v družbenopolitičnih organizacijah, krajevnih odborih ZB in VI... Skratka, domžalski borci so bili z opravljenim delom in aktivnostjo v preteklem obdobju zadovoljni in so se razšli v prepričanju, da bodo tudi v prihodnje tako delovni in pri močeh.

K. K.

Kranjska gora

Člani krajevne organizacije Zveze združenj borcev NOV Kranjska gora so imeli že marca svojo redno letno konferenco. Za slovesen ton konference so poskrbeli pionirji osnovne šole Jeseniškobohinjskega odreda Kranjska gora, ki so za uvod zaigrali na hrmonike nekaj partizanskih koračnic.

Iz poročil članov odbora KO ZZB NOV je bilo razbrati, da je bila krajevna organizacije v preteklem letu aktivna. Člani so se udeleževali spominskih proslav, sodelovali na športnih srečanjih borcev na Pristavi in v Cerknem, skrbeli so za vzdrževanje spominskih obležij; odbor je imel več sej in večkrat se je sestala komisija za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Krajevna organizacija skrbi za zdravje svojih članov, ob novem letu obdaruje vse ostarele in bolne in jih obišče ter nudi sosedsko pomoč, skrbi za ozimnico in s pomočjo občinskega odbora ZZB NOV organizira letovanje članov na morju.

Glavna naloga za prihodnje obdobje pa je dolgoletna želja vseh članov in krajanov, da bi končno postavili spomenik padlim v NOV. Do realizacije te velike naloge ni prišlo že prej, ker se je s spremembami urbanistične izgradnje Kranjske gore spreminjala tudi lokacija za spomenik. Člani upajo, da je sedanja lokacija spomenika ob novi večnamenski dvorani dokončna, in da bomo končno dobili spomenik, ki bo ohranil poznejšim rodovom spomin na darovana življenja za lepšo in boljšo prihodnost nas vseh.

Vera Dulmin

Završe pri Mislinji

V zahtevnem obdobju dela so borci iz Završ veliko skrbni posvečali zdravstvenim preobremenitvam članstva. Če je bilo mogoče, so si prizadevali, da se je najbolj potrebnim in zdravstveno ogrženim borcem povišala priznavalnina. Imeli so pripombe na odnose do borcev in ostarelih v ambulantni in izrazili željo, da bi jim končno odobrili za ambulantne preglede poseben dan v tednu.

Člani krajevne organizacije so se udeleževali najrazličnejših akcij, od Kurirčkove pošte do preizkusa pripravljenosti in obrambne moči prebivalstva. Sodelovali so na praznovanju dneva borca na Graški gori in na pohodu po poteh štirinajste divizije. Prav tako so se vključevali v delo krajevne organizacije SZDL in podobnega krajevnih skupnosti ter v priprave na splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito. V dejavnosti na tem zadnjem omenjenem področju so zaradi prehojene poti in visoke zavesti s svojim zgledom in prenašanjem izkušenj na mlajše tovariše, tovariše in mladino veliko napravili. Spoznanje, da bi ob morebitni potrebi vsak prispeval po svojih močeh za ohranitev svobode, neodvisnosti ter bratstva in enotnosti, je krepko zakoreninjeno med njimi.

Adolf Ankon

Korak naprej

Zavedajoč se, da je dolgoročno načrtovanje izhodiščna zasnova, domala za vsa področja družbenega življenja in dela, so se tudi pri ZRVS tvorno lotili izdelave srednjeročnih načrtov v katerih so načrtovane osnovne dejavnosti RVS za usposabljanje od 1981. do 1985. leta.

Osnovno vodilo k dolgoročnejšemu načrtovanju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite je vodila praksa, oziroma izkušnje preteklih let, kjer se je pokazalo, da se dosednji letni, dveletni in celo triletni programi ZRVS marsikje niso mogli uskladiti s programi JLA, TO, ZK, SZDL itd. In prav zato so na zadnji seji predsedstva republiške konference ZRVS Slovenije namenili smernicam za izdelavo srednjeročnih programov organizacij ZRVS v naši republiki veliko mero pozornosti.

Da bi se občinske organizacije ZRVS kar najbolj uspešno lotile načrtovanja, so člani predsedstva v tehtni in plodni razpravi že opozorili na nekatere izhodiščne točke pri izdelavi programa, o katerih bo tekla beseda na prihodnjih sestankih in posvetovanjih, kajti srednjeročni programi bodo morali vsebovati poleg ideološko-političnega, splošno vojaškega in samozaščitnega izobraževanja še aktivnosti na področju družbene dejavnosti, ljudske obrambe in družbene samozaščite. Še posebno mero pozornosti pa bo treba v teh pripravah nameniti kadrovskim in organizacijskim ter informativno propagandnim dejavnostim.

Sprejeti sklep bodo nedvomno vnesli v organizacije ZRVS, kot je še posebej poudaril predsednik republiške konference ZRVS Slovenije Janez Japelj, bistvene spremembe tako pri usposabljanju RVS kot tudi pri programiranju, kajti spremenile se bodo oblike usposabljanja in metode dela, pri čemer bo nedvomno storjen korak naprej k želenim ciljem ZRVS.

Z minuto molka so člani predsedstva RK ZRVS Slovenije počastili spomin na predsednika Tita, potem ko je predsednik RK ZRVS Janez Japelj govoril o liku maršala in pri tem še posebej poudaril njegovo misel, da družbe, ki jo gradi ljudstvo ne more premagati nihče.

V nadaljevanju seje so člani predsedstva RK ZRVS Slovenije razpravljali še o izhodiščih za akcijo NNNP v letošnjem letu in o poteku akcije kadrovanja v vojaške poklice.

T.U.

Spodbudna zamisel

V soboto je predsedstvo krajevne organizacije ZRVS Pinko Tomažič v krajevni skupnosti Karel Lavrič v Novi Gorici organiziralo in izvedlo kondicijski pohod, ter neposredno pripravo rezervnih vojaških starešin za izpite.

V okviru kondicijskega pohoda, ki so ga načrtovali po dopolnilnem programu vojaškega usposabljanja za leto 1980, so se napotili proti vrhu Sabotina ter si ogledali vojaške utrdbe iz I. svetovne vojne. Na Sabotinu so se srečali z vojniki obmejnih enot JLA, ki jim poveljuje Simo Karađža. Tu na karavli so imeli priprave iz vojne teorije in organizacije napada voda, čete in bataljona. Pred pričetkom pouka so obudili spomin na nedavno preminulega vrhovnega komandanta tov. Tita z enominutnim molkom, ter mu še enkrat dali obljubo da bodo dosledno sledili njegovi poti, ki jo je začrtal. Popoldan so rezervni vojaški starešine, pred-

vatelji in vojniki na karavli Sabotin imeli skupno kosilo. Pred tem je predsednik krajevne konference ZRVS »Pinko Tomažič« Čedo Peruničič, v imenu organizacije podelil vojakom pismo priznanje za sodelovanje in pomoč pri taktičnem pouku RVS.

Pobuda organizacije ZRVS Pinko Tomažič in njene predsedstva je vsekakor vredna pohvale in bi bilo prav, če bi jo druge krajevne organizacije in njihova predsedstva ZRVS posnemala.

Mile Gojković

Pomembni uspehi

»Dobra programska delovna usmeritev, povezanost na vseh ravneh z družbenopolitičnimi organizacijami od KS do občine v okviru SZDL kot enotne fronte organiziranih socialističnih sil je organizacija ZRVS v občini Mozirje v preteklem letu dosegla pomembne delovne uspehe. Njeni člani so se prizadevno vključevali v družbeno politično delo, posebno so bili aktivni pri utrjevanju in razvijanju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite,« je v uvodnem delu poudaril na letni konferenci njen predsednik Franc Omladič.

Občinska organizacija ZRVS je zlasti veliko prispevala pri nadaljnjem podružbljanju obrambnih priprav, splošno vojaškem in idejnopoličnem izobraževanju svojega članstva, kakor tudi pri obrambnem usposabljanju in obveščanju delovnih ljudi in občanov, zlasti mlade generacije.

Aktivna vloga vseh njenih članov je bila ob lanskoletni vseslovenski akciji NNNP, v katero so se tvorno vključili neposredno na terenu v KS in združenem delu.

Zelo dobra udeležba na seminarjih in predavanjih in na preizkusu znanja iz teoretičnega in praktičnega dela pa zgovorno priča o odgovornosti in zavzetosti članov ZRVS v izpopolnjevanju o čemer dokazujejo uspešno opravljeni izpiti.

Uspehi in napredek je bil dosežen na področju obrambne vzgoje mladine zlasti v KS Nazarje, Mozirje in v Solčavi. Dejavnosti so bili tudi pri delu z učenci osnovnih šol na pridobivanju za vojaške šole in poklice. V ta namen je bila organizirana strokovna ekskurzija v vojaško šolo Franca Rozmana-Staneta v Ljubljani, združena z ogledom muzeja NOV in Sv. Urha.

Za prizadevno delo je bilo 62 starešin v preteklem letu nagrajenih s knjižnimi nagradami, pohvalami, priznanji ZRV Slovenije in plaketami ZRVS Jugoslavije.

Na konferenci so se pomenili tudi o pobudi tovariša Tita o kolektivnem vodenju in odgovornosti in organizaciji ZRVS. Na predlog predsedstva občinske konference ZRVS so delegati sprejeli in potrdili statutarni sklep o kolektivnem vodenju in odgovornosti v občinski in krajevnih organizacijah ZRVS.

Tone Modrijančič

Vzgoja rezervnih starešin

Spomladanski del teoretičnega dela vzgoje ZRVS v Mariboru je skoraj končan. Od skupno 57 osnovnih organizacij jih ni do roka končalo temo: bataljon, četa in vod v napadu le 9 osnovnih organizacij. Vendar je tudi v teh organizacijah vse pripravljeno, da do konca maja končajo to temo. Vsa predavanja so bila popestrjena tudi s prikazovanjem filmov. Udeležba je bila na vseh predavanjih skoraj 90-odstotna.

Sedaj se osnovne in krajevne organizacije pripravljajo na preizkus znanja s pohodom, katerega bodo organizirali do 15. junija. Želja večine članov ZRVS je, da bi streljali z PA puško, vendar ni na voljo streliva. Med prvimi organizacijami, ki so že končale preizkus znanja je osnovna organizacija heroja Šercerja. Okvirno nalogo iz taktike je pripravila komisija za vzgojo pri OK ZRVS Maribor za vse krajevne organizacije, ostale teme pa si bodo organizacije pripravile same.

Pri vseh pripravah je prisotna Titova misel o pravilnem vsestranskem udejstvovanju rezervnih vojaških starešin in borcev za obrambne naloge, katere v svojih organizacijah izvajajo.

Ferdo Vtič

Obrambni krožki v vseh šolah

Predsedstvo občinske konference ZRVS Nova Gorica je organiziralo posvet za predsednike aktivov ZRVS na osnovnih in srednjih šolah z območja občine. Posveta se je udeležilo 10 predsednikov, predstavnik zavoda za šolstvo, predstavnik vojne pošte 2146 Ajševica, predstavnik občinskega štaba teritorialne obrambe, predsednik komisije za družbeno dejavnost, ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, predsednik komisije za informativno-propagandno dejavnost pri predsedstvu OK ZRVS ter predstavnik občinske konference – ZRVS Nova Gorica Marino Bastijančič.

Škoda da se posveta niso udeležili tudi predstavniki aktivov ZRVS iz osnovnih šol Čepovan, Dobrovo, Šempas, Kanal, Mire, Renče, Elektrogošpodarskega šolskega centra »Branko Brelih«

in Šolskega centra za blagovni promet iz Nove Gorice, ker se je tu razpravljalo o programu in izvedbi obrambnih dnevnov za učence in dijake na vseh šolah v občini.

Po uvodni besedi predsednika OK ZRVS in daljši razpravi so bili sprejeti naslednji sklepi! Do konca letošnjega šolskega leta se morajo na vseh šolah v občini izvesti obrambni dnevi. Predsedniki aktivov ZRVS naj skupaj z vodstvi šol določijo dneve za izvedbo obrambnih dnevnov, sprejmejo program aktivnosti in vse potrebne priprave. Za akcijo »NNNP« morajo izdelati program aktivnosti, ki naj bi jih izvajali učenci in dijaki na vseh šolah med šolskim letom. Občinska konferenca ZRVS pa bo izdelala program občinskega tekmovanja v obrambnih pripravah za

najbolje uvrščene ekipe osnovnih in srednjih šol, ki bo 6. junija v Novi Gorici. V vseh šolah se morajo ustanoviti obrambni krožki, ki naj bi jih vodili rezervni vojaški starešine. Pri vsem tem in usmerjanju mladincev v vojaške gimnazije, voja-

ške srednje šole in vojaške akademije je nujno potrebno, da aktivni ZRVS sodelujejo in se dogovarjajo s komiteji za SLO in DSZ ter s skupnimi močmi zagotovijo stalno aktivnost na obrambnem področju.

Mile Gojković

Anpijevci v Ljubljani

Ljubljano je 23. maja obiskala delegacija združenja italijanskih partizanov ANPI iz Vicenze, ki jo je vodil predsednik pokrajinskega vodstva te organizacije Vincenzo Lin-o Batin.

Italijanska borčevska delegacija iz Vicenze je obiskala dr. Antona Vratušo, predsednika izvršnega sveta SR Slovenije in mu izročila spominsko plaketo za njegove zasluge v italijanskem odporiškem gibanju. Tovariš Vratuša je bil od septembra 1943. leta predstavnik glavnega štaba NOV in POJ Slovenije pri komandi garibaldincev za severno Italijo in predstavnik OF pri komiteju za nacionalno osvoboditev za severno Italijo ter tudi predstavnik CK KPS pri vodstvu komunistične partije Italije za severno Italijo.

Predstavnike borcev iz Vicenze sta sprejela tudi predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik in predsednik skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič.

Pismo

Pred dvajsetimi leti se je naš, zdaj že pokojni partizanski tehnik Tone Ožbolt iz Kočevja odločil, da postavi krajem ob Kolpi in sborcem iz partizanskih tehnik svojevrsten spomenik: knjigo o skromnih in čudovitih ljudeh, sopotnikih naše velike revolucije. Kot delovno nalogo si je zadal opisati pot komisarja Lada iz tiskarne Triglav na goteniškem Snežniku ter ob njej zabeležiti mnoga imena ter dejanja tiskarjev in civilnih prebivalcev, ki so tiskajem nesebično pomagali. Pri tem delu se je nabralo toliko gradiva in zapiskov, da je po nasvetu Milana Škerlavaja-Petrača prvotno zamisel iz ene razširil na tri knjige. Najprej je izdal Serčerjevo bojno pot leta 1947, nato leta 1974 Dežela Petra Klepca in kot tretja iz tega bogatega ciklusa. Utrinki iz podzemlja. In ko smo februarja letos številni člani Triglava, nekdanje partizanske tehnike izpod goteniškega Snežnika, prejeli v dar njegovo tretjo knjigo s posvetilom odbora CT KPS – domicilne enote Ljubljana, je bila s tem izpolnjena tudi želja Toneta Ožbolta, pisatelja in člana te velike partizanske tiskarske družine.

Ne bi se spuščal v oceno knjig, ki jih je osvetlila že kritika, rad pa bi povedal nekaj drugega. Ko človek danes hiti skozi knjižni opus Toneta Ožbolta, se utrinjajo vsi ti drobni spomini o ljudeh njegove doline ob Kolpi in pod Snežnikom, od Petrača do komisarja Lada in vidiš, kako ogromno in dragoceno je opravljeno delo. Da! Ko prebraš njegove knjige, še posebej tretjo, podoživljaš te težke in tudi lepe trenutke. Podoba te velike družine, ki je v gozdovih in jamah ustvarjala in z našim tiskom širila resnico o naši revoluciji, je kot na dlani.

Morda še besede tovariša Petrača, ki mi jih je zaupal lani jeseni na rednem mesečnem sestanku CT KPS – domicilne enote Ljubljana v klubu delegatov. Tik pred izidom Utrinkov iz podzemlja je bilo, ko mi je rekel: »Vidiš Učo, kako sem po svoje vesel, da je v to jabolko ugriznil prav naš Tonček in tako vsaj delno osvetlil delo partizanskega tiska. Žal mi je in hudo, da verjetno nihče več ne bo segel po peresu. Že sem prosil nekatere tiskarje in zgodovinarje, a sem, žal, naletel na gluha ušesa. Tonček se je odrezal in zaslužil veliko zahvalo!« Tako je govoril Milan Škerlavaj-Petrač. Prav je imel! Prepričan sem, da bo odbor CT KPS – domicilne enote Ljubljana le skušal zbrati skupino ljudi, ki naj bi med nekdanjimi partizanskimi tiskarji izvedla akcijo zapisovanja pripovedi na magnetofonski trak; posneto bi rabilo zapisovalcem, ki naj bi nadaljevali Ožboltovo delo. To smo dolžni Tončku kot Petraču, to smo dolžni našemu zgodovino-pisju. Še je čas in takoj na delo.

Marjan Tratar-Učo

PEVSKI TABOR V TITOV SPOMIN – Strokovni odbor tabora slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični je sklenil, da bo Tabor svoje letošnje množično srečanje, enajsto po vrsti, 21. in 22. junija posvetil Titovemu spominu. Predsednik je z največjim razumevanjem spremljal delo pevskih zborov na Slovenskem in njihovi osrednji množični manifestaciji Taboru v Šentvidu, še lani naslovil pozdravno pismo z najboljšimi željami.

NOVE KNJIGE

Priklicana preteklost

V Sloveniji izide na leto kakih tisoč knjig približno enakega števila avtorjev in razumljivo je, da so v tej množici publikacij le posamezne in redke deležne posebnega priznanja, izraženega v družbeno poudarjeni, po kakem našem duhovnem velikanu imenovani nagradi. Kljub načrtni vzpodbudnosti in občasni družbeni »vzmemirljivosti« nagrad pa ni mogoče dvomiti, da té prav s svojo redkostjo zaznamujejo izredna ali vsaj najboljše dela s posameznega področja umetniškega, znanstvenega ali splošno kulturnega snovanja. In če so že nagrajene knjige redke, so še večje izjeme tiste, ki so v krajšem časovnem razdobju deležne kar večjega števila priznanj. Da se tudi takšni dosežki pojavljajo, je dokaz pri založbi Borec objavljena MONOGRAFIJA DR. FRANCETA ROZMANA SOCIALISTIČNO DELAVSKO GIBANJE NA SLOVENSKEM ŠTAJERSKEM, za katero je (po predložitvi rokopisa) leta 1978 prejel Kajuhovo, letos po knjižni izdaji pa nagrado Kidričevega sklada 1980.

Knjiga, katero je napisal poklicni zgodovinar, sociolog in danes strokovni sodelavec Instituta za zgodovino delavskega gibanja, je seveda znanstveno delo, ki po naravi stvari ni in ne more biti oblikovano tako, da bi skrbelo za bralčeve čustvene zanos ali v kakršnem koli smislu poživljalo njegovo fantazijo. Tega naj bralec ne pričakuje, ker potem knjiga sploh ne bi bila na tisti zavirljivi višini, za katero je bila ovrednotena pri strokovnih komisijah, ki so jo predlagale za dodelitev nagrad.

To naše poudarjanje znanstvenosti pa ni in ne sme biti razlog, da bi se iz samega strahospoštovanja zdaj bali knjigo vzeti v roke. Ta je zanimiva in ustrezno berljiva tudi za zgodovinskega nestrokovnjaka, seveda pod pogojem, da se sploh zanima za preteklost lastnega naroda in njegov družbenopolitični razvoj.

Knjiga je znanstveno obeležena in kot taka ne le osamljen zidak, pač pa že cel nosilni steber za prihodnjo sintetično zgodovino Slovencev. Vedeti moramo, da je naša preteklost že definitivno zaključena, njena zgodovina pa še ne: v tej še zijajo znatne vrzeli in eno izmed njih je zdaj s svojim delom v dokajšnji meri zapolnil pisec izdane monografije.

V tej nam prikazuje razvoj delavskega gibanja na Slovenskem Štajerskem vse od njegovega začetka v letu 1868 tja do izbruha prve svetovne vojne leta 1914.

Avtor se je verjetno v razpravi iz povsem znanstvenih razlogov omejil samo na delavsko gibanje socialnodemokratske usmeritve in se le obrobno dotaknil delavskih organizacij drugega svetovnega nazora kot na primer razmeroma dokaj dejavnih krščansko-socialnih, ki so poleg pridobitniškega razreda bile objektivno njegov najhujši nasprotnik.

Iz knjige je razvidno, da je delavsko gibanje na Slovenskem Štajerskem bilo močnejše in bolje organizirano kot na Kranjskem, kar se kaže že v številčnosti tamkajšnje socialnodemokratske stranke, ki je sredi leta 1910 štela 14.127 organiziranih delavcev pri skupno okrog 85.000 zaposlenih. To kaže, da je bil že kar lep del našega delavstva socialistično orientiran pa tudi politično organiziran, pri čemer moramo pripomniti, da je bilo v strokovne organizacije vključenih kar 25.000 delavcev, se pravi več kot četrtina zaposlenih.

Kot je bil to z družbenega vidika pozitiven razvoj, pa je bila z narodnostnega gledišča njegova slaba stran v tem, da je bil epicenter tega socialistično obarvanega družbenega potresa na cesarskem Dunaju in v njim povezanem Gradcu, ki je že zaradi bližine imel na gibanje prevladujoč vpliv. Podatki kažejo, da so bili v krajevnih vodstvih pretežno Nemci, da je bila našim ljudem razpoložljiva literatura povečini nemška, da je bil konferenčni oziroma sestankarski jezik tudi nemški, pri čemer je vodstvo gibanja zastopalo stališče, da je za delavstvo primaren boj za socialne reforme, za nas prav tako vitalen narodnostni problem pa je bil potisnjen v ozadje ali kratkoma spregledan, kar je bilo v danih državnih razmerah za Nemce povsem razumljivo.

Po svojem družbenem programu je bilo gibanje prav gotovo napredno. Postavilo si je za cilj vrsto neposrednih nalog in jih postopoma, čeprav le počasi tudi uresničevalo: izboljšanje mezd, osemurni delavnik, ustanovitev konzurnih zadrug, obvezno šolstvo, odpovedni rok, socialno iz zdravstveno zavarovanje, družinske doklade, svoboda govora in združevanja, uvedba splošne in enake vo-

dr. Franc Rozman

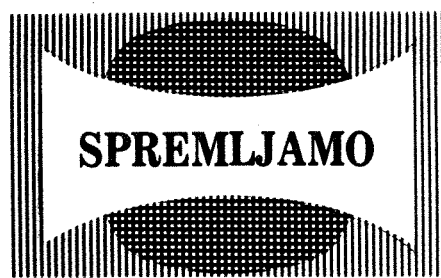
ilne pravice in še marsikaj. Za dosego tega cilja je stranka razvijala živahno dejavnost izobraževanja delavstva, organizirala stavke, prirejala shode, manifestacije ter več ali manj uspešne proslave prvega maja. Dokajšnja množičnost gibanja je oblast in pridobitniški sloj prisilila do delnega popuščanja, ne da bi se pri tem razmerje nasprotujočih si razredov bistveno spremenilo. Lahko še ugotovimo,

da je ključna dilema, samoodločba narodov ob istočasnem socialnem napredku, ostala povsem nerazrešena in v vihri prve svetovne vojne pripomogla k razpadu Avstroogrske in našemu priključenju v kraljevino SHS.

Ko ob koncu knjigo priporočamo v branje, si ne moremo kaj, da temu ne bi dodali nad vse tehtne besede našega največjega pisatelja, ki lahko bolje od nas označijo dogajanje in tista človeška prizadevanja, ki jih dr. Rozmanova knjiga jemlje v pretres: »Treh prvih boriteljev za osvobodjenje slovenskega delavstva izpod kapitalističnega jarma nepozablji-va zasluga je, da se je delavstvo pričelo dramiti, se začelo organizirati ter se s silo svoje organizacije povzdignilo iz suženjstva do človeškega, res skromnega, pa vendarle človeškega življenja. To je bilo veliko, bilo pa je obenem vse... To so besede umetnika in vidca, ki nam jih objektivno pero zgodovinarja podprte z obilno dokumentacijo, daje v zgodovinski razvid. Kot zahteva njegova stroka, je obravnavana monografija po številu svojih stavkov veliko razsežnejša, pa vendarle samo pričevalka, da je veliki pisatelj za družbene premike imel orlovsko oko: njegova že davno izrečena sodba je bila pravilna.

Da to dokaže, pa mora zgodovinar prebrskati na kupe zaprašenih fasciklov, napraviti na tisoče beležk in končno še napisati knjigo. Vse to je dolgotrajno in včasih tudi manj zanimivo opravilo. Sodimo, da je kar prav, če po dobro opravljenem delu dobi zaslužen nagrado, kar se je v našem primeru tudi zgodilo.

Slavko Kumer

Filmi Titove dobe

Majski televizijski večeri so bili – v znamenju Titovega spomina – izpolnjeni s filmskimi stvaritvami, ki so skozi vrsto minulih let prihajale s tekočega traku jugoslovanske proizvodnje, posvečene enemu izmed neizcrpnih vrelcev umetniškega navdiha: našemu narodnoosvobodilnemu boju in revoluciji. Dobili smo priložnost, da si jih ogledamo znova, tokrat drugega ob drugem, v strnjem zaporedju, kar je že samo po sebi, hkrati s posebnim vzdušjem dni in tednov neposredno po Titovi smrti, vzbujalo v nas nov, poglavljen odnos do teh filmskih stvaritev.

Filmsko uredništvo ljubljanske televizijske hiše je filme za majski spored izbiralo s treznim občutkom za mero. Izognilo se je delom, ki so iz tega ali onega razloga že preveč znana, pa bi njihovo vnovično predvajanje gledalce utrjavalo. Izbor, ki je bil opravljen, je posegel po filmih, ki smo si jih radi ponovno ogledali, ker so v spominu v svojem detajlnem poteku nemara že nekoliko zbledeli, pa nam je bila obnova gledalskega doživljanja dobrodošla. Zgodilo se je tudi, da smo v posameznih delih na novo odkrivali kvalitete, ki ob prvem gledanju niso prišle do veljave. K temu je – v posebnih okoliščinah letošnjega maja – pripomoglo tudi samo izhodišče izbiranja filmov za televizijski spored: v poštev so prišla predvsem dela, ki obravnavajo revolucionarnega duha narodnoosvobodilnega boja, njegovo specifično moralo, njegovo zavest in njegova idejna ter humana obeležja, kar vse je bilo plod Titovih ustvarjalnih pobud v času teh dogajanj. Tega se zdaj, ob slovesu, ki pomeni našo še globljo spojitve z vsem, kar je Titovega, zavedamo veliko bolj kot v minulih letih, pa čeprav nam zavest o tem ni bila seveda nikoli tuja. Govorimo torej lahko o neke vrste čustveni revalorizaciji našega »partizanskega« filma, kar nas navdaja z željo, da bi do nje čimprej prišlo tudi v strokovnem pogledu. Dejstvo namreč je, da je jugoslovanska filmska proizvodnja v svoji vztrajni obrtnosti k motivom izza narodnoosvobodilnega obdobja revolucije zagrešila tudi vrsto umetniških zlorab, zavoljo katerih se je filmsko delo na področju te zvrsti pred gledalci domala v celoti diskreditiralo: negativne vtise takih »partizanskih westernov« so namreč le stežka popravljale umetniške stvaritve visokega ranga, saj so bili vrednostni kriteriji na vso žalost med seboj spreminjeni, pa je včasih že samo dojem velike teme (Sutjeska, Zelengora in pod.) prikrival – natančneje: skušal prikrivati šibkosti obdelave. Nujno bi torej bilo – to je

majski filmski ciklus prek televizijskih ekranov več kot razvidno dokazal – izvesti diferenciacijo in izločiti vse tisto, kar ne sodi zraven, zato pa kot zelezen repertoar ohraniti in uveljaviti filme, ki bodo ostali trajno in dostojno pričevanje o velikem dejanju osvobodilnega in revolucionarnega boja, kot ga je »v gorah Balkana« spodbudil in izpeljal Titov ustvarjalni duh.

Filme, ki bi jih izbrali in uvrstili v ciklus »klasičnih« ponazoritev naše in Titove vojne, bi kazalo vsakoletno predvajati v strnjem zaporedju, če nič drugega, kot neke vrste »obvezno lektiro« za šolajočo se mladino in za njeno vživetje v pričevanja o izjemnem času.

Če nas je televizijski filmski izbor v teh tednih pripravil k razmisleku te vrste, pa si ob vseh priznanjih ne moremo kaj, da bi ne izrekli na račun take repertoarne usmeritve tudi nekaj pomislekov. Titova in naša pot skozi zgodovino, naša revolucija ni bila omejena samo na leta oboroženega boja. Skupaj s Titom, pod njegovim neposrednim vodstvom, v znamenju njegovih neizcrpnih ustvarjalnih pobud smo doživeli tudi petintrideset povojnih let. Tudi ta so bila leta boja in revolucije, leta moralnih preizkušenj, leta krčevitega oblikovanja človeških in družbenih odnosov. Toda filmov, ki bi na umet-

niško dognan način obravnavali ta čas, ta dogajanja, ta »poglavja« jugoslovanske revolucije v vsej njeni specifičnosti, očitno ni. Da jih v maju 1980, v tednih počastitve Titovega spomina, na televizijskih ekranih nismo videvali, ni krivo filmsko uredništvo, temveč gibanja v naši dolgoletni filmski proizvodnji, ki je med »partizansko« in »sodobno« temo potegnila ostro črto ločnico: kar je sodilo med partizanske teme, je imelo prizvok revolucijskega, kar je sodobno, pa kot da z revolucijo nima posebne zveze in kot da ne sodi v njen zgodovinski kontekst. A se je dogajalo in se dogaja toliko stvari, ki jih bo umetniški spomin slejkoprej moral zabeležiti in jih ohraniti kot trajne vrednote Titovega revolucijskega časa – teh štirih ali petih desetletij Titove dobe.

(Med filmi, ki smo jih gledali minule dni in tedne, so bili: Dolina miru, Signali nad mestom, Bombaški proces, Dekliški most, Ne joči Peter, Boško Buha, Diverzanti, Sutjeska, Razžarjenje, Pesem, Desant na Drvar...)

VIKTOR KONJAR

Zdravstveno-rekreacijski center za vojaške invalide in borce v Strunjanu spreminja svojo, doslej znano podobo

Beli zidovi že rastejo

Zdravstveno-rekreacijski center za vojaške invalide ali po starem Dom vojaških invalidov v Strunjanu (in še krajše ZRC) dobiva te dni čisto novo podobo. Pa ne le zaradi vrste novosti v samem območju doma, ampak zaradi širše načrtovane akcije za ureditev tega slovenskega obmorskega kraja.

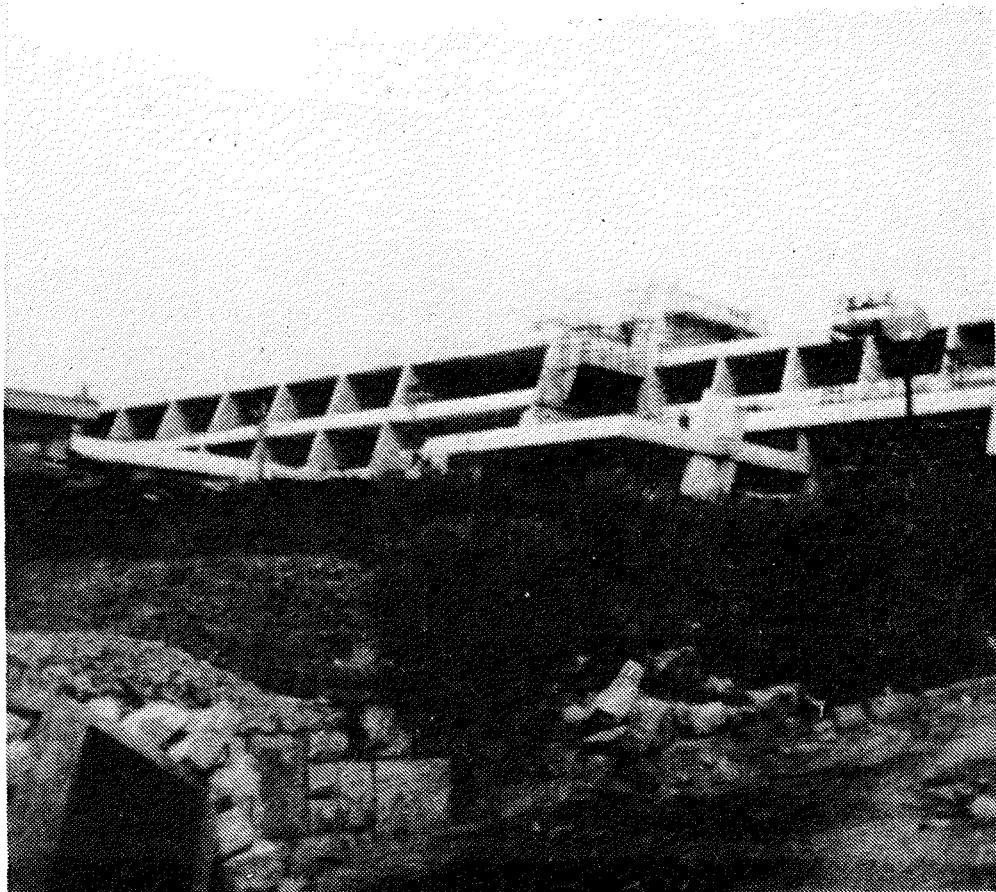
Že takoj na odcepu pri glavni cesti se začne gradbišče, ki neprekinjeno poteka vse do doma vojaških invalidov. Velikanski kamioni se komaj utegnejo zvrstiti, ko vozijo gradbeni material za ceste, odvažajo odvečnega in spet dovažajo novega za dom v Strunjanu. Vse je eno samo velikansko gradbišče. Če bi opazovalcu ne izginjal pred očmi velik kup rdečkaste zemlje, pomešane s skalami, bi kaj lahko pomislil, da v tem kraju še zlepa ne bomo letovali.

Toda v domu vojaških invalidov v Strunjanu so člani delovnega kolektiva in člani sveta tega doma mnogo bolj optimistični. Lažje jih je razumeti, če si človek natančneje ogleda, koliko od dogovorjenih del je že končanih, in koliko je še treba narediti. Lotili so se zahtevne naloge gradnje novega hotelskega objekta, hkrati pa s polno paro obnavljajo vse, kar imajo že vrsto let. Tako je malce nenavaden pogled na vrsto hišic-bungalovov, ki bodo kmalu nared za prve goste z obnovljenimi prostori in tudi zunanjo, hortikulturno ureditvijo, medtem ko komaj lučaj stran delavci hitijo na gradbišču velikanske bele stavbe, ki se prislanja na bližnji hrib. Dosedanji bazenski objekt, ki je samostojno kraljeval sredi tega zemljišča, se pri vходу že povezuje z novim hotelom.

Težko je oceniti, ali je že opravljena polovica vseh predvidenih del ali celo več. Vsekakor velja poročati starim znancem Strunjana, da so stopnice v novem hotelskem objektu že zgrajene, da so sobe že ometane, in da ta hip ekipe Gradisovih delavcev montirajo sanitarne naprave. Sprehoditi se je že mogoče po

vseh nadstropjih in hodnikih, skozi okenske odprtine je v vseh smereh razgled na bujno zelenje, ki ga vsi, ki tam delajo, varujejo.

Na petkovi seji sveta doma vojaških invalidov v Strunjanu so govorili tudi o težavah pri njihovem delu in bojznih za uspešnost po-

slovanja doma v tem letu. Vsi so si bili edini, da je najbolj smotno in prav, da opravijo vsa nova in obnovitvena dela naenkrat, sedaj, ko je vsenaokrog že tako in tako gradbišče, da bi si prihranili vrsto dodatnih del v prihodnjih letih, ki bi terjala več sredstev in bi ponovno spreminjala dom v gradbišče. O rokih za dokončanje posameznih faz del so menili, da velja zamude sešteti in pripisati v prvi vrsti obrtnikom in obrtniškim storitvam.

Na seji sveta doma v Strunjanu so še poudarili, da je za njihovo poslovanje v razmerah, kakršne so, ta hip najpomembnejše, da bodo v zares najkrajšem času obnovljeni objekti, ki so bili gostom na voljo doslej. Tako bi morali v času, ko izide ta sestavek, že biti končani bungalovi, medtem ko naj bi bil tako imenovani E blok nared nepreklicno do prvega julija.

Poleg članov sveta strunjanskega doma so bili tokrat navzoči na seji tudi predstavniki gradbenega odbora. Oboji so ugotavljali, da je škoda, ker se niso že prej sestajali in medsebojno obveščali ter se dogovorili, da bo tako sodelovanje odslej redno. Predsednik gradbenega odbora Niko Belopavlovič je podal članom sveta kratko poročilo o delu tega odbora in menil, da sicer gradbena dela v celoti napredujejo, da pa bi ob številnejši zasedbi delovne sile izvajalec morda lahko še pospešil gradnjo.

Te dni bo v strunjanskem domu že odprt bazen (ki so ga pripravili in očistili za to sezono) in prvega junija bodo sprejeli prvih 80 gostov v obnovljenih bungalovih. V pisarni direktorja doma vojaških invalidov v Strunjanu pa se vsak dan nabirajo novi bolniški listi tistih, ki naj bi še letos prišli v Strunjan na zdravljenje. Upamo in želimo jim, da bi res prišli na vrsto še letos.

B. Ž. J

Španski borci:

Druže Tito, mi ti se kunemo

Španski borci s področja Slovenije se že vrsto let sestajajo, da tako ohranijo medsebojne stike in poglobljajo ideje, ki so jih pred mnogimi leti združile v Španiji. Vsako leto se srečajo drugod. Tokrat so bili izredno prisrčno sprejeti v Ravnah na Koroškem, kjer so gospodarski in kulturni dosežki, ob lepoti te pokrajine in kraja ter prizadevnosti in toplini ljudi, ki živijo tu, presegli vsa njihova pričakovanja. »Slovenski španski borci se vam, družbenopolitičnim organizacijam in občanom vaše občine, posebno še tovarišem, ki so nam bili ves čas bivanja v Ravnah na razpolago in v pomoč, iskreno zahvaljujemo za topel sprejem in izredno gostoljubje,« beremo v zahvali Odbora sekcije španskih borcev. »Lepota pokrajine, čistoča in skrb za zdravo okolje, izredni dosežki na gospodarskem in kulturnem področju, ki mu posvečate posebno pozornost, obisk Prežihovine in Poljan, impresivni govor tovarišice na slovesni seji vaše skupščine in vrsta drugih vtisov, so sestavili mozaik doživetja, ki ga naši fantje ne bodo pozabili.«

★

V pismu, ki so ga namenili centralnemu komiteju Zveze komunistov Slovenije, pa so med drugim zapisali:

– Kratek delovni sestanek, s katerim vedno sklepamo svojo pot, je bil tokrat namenjen eni sami misli: spominu na genija, ki je bil naš učitelj in vzornik, organizator našega bivanja v Španiji, v domovini pa vojskovodja in zmagovalec boja proti fašističnemu nasilju in socialnemu zatiranju, ki smo ga mi v Španiji začeli, in graditelj domovine, ki je vstala iz ruševin in postala to, kar so nam pokazale Ravne in vrsta drugih krajev, ki smo jih že obiskali. Josip Broz je umrl, toda borec za svobodo in humani socializem, za mir in enakopravne odnose med ljudmi in narodi, vizionar in državljani sveta – Tito, je živ bolj kot kdajkoli poprej. V vseh nas živi ob trdni volji, da izpolnimo prisego naših narodov in narodnosti, ki je tudi naša prisega: »Druže Tito, mi ti se kunemo ...«.

★

Takoj po vrnitvi s Koroške, so se španski borci odpravili v Portorož, kjer so 18. maja pred letališčem v Seči padalci odkrili spomenik španskemu borcu in borcu narodnoosvobodilnega boja ter kasneje v svobodi instruktorju našega vojnega letalstva Francu Križaju. Slavnostni govornik je bil Stane Bobnar, narodni heroj in predsednik slovenskih »Špancev«.

(mš)

Širitev mariborskega muzeja NOB

Večina muzejskih ustanov v zadnjem času razmišlja o temeljiti obdelavi povojnega obdobja socialistične graditve, ki je po svoji specifičnosti ekratno, nekatere oblike pa zagotovo lastne le nam. Muzejskih oddelkov, ki bi prikazovali te strani naše tako rekoč včerajšnje preteklosti, zaenkrat še ni, vendar o tem že premišljujejo v Slovenjem Gradcu, Celju, Ljubljani pa tudi v Mariboru in še kje. Mariborčani ostajajo pri željah, saj kadrovske niso dovolj močni, da bi se spopadli s tako trdim orohom. To nazadnje zahteva tudi novega kustosa.

Mariborski muzej narodnoosvobodilnega boja je eden tistih muzejskih ustanov, ki ima poleg matičnega muzeja še precej drugih objektov, spominskih sob, zbirk in podobno. Gre za Osankarico, Ribnico na Pohorju, Duh na Ostem vrhu, Gornjo Radgono in od lanskega leta še Ljutomer. V vseh teh krajih so večje ali manjše zbirke, pač glede na pomembnost posameznih dogodkov in možnosti. Razumljivo je, da takšna razdrobljenost zahteva več ljudi, več pozornosti in seveda tudi več dela, zato v Mariboru razmišljajo, da bi za zbirke v Gornji Radgoni in Ljutomeru skrbel »in ob tem tudi znanstveno deloval« vsaj eden kustos, ki pa ga nimajo. Pomagajo si z zunanjimi sodelavci. Podobno je tudi z Osankarico.

Sama matična ustanova, torej mariborski muzej, se po besedah Lojzeta Peniča, vodje arhivskega oddelka, s kadrovsko problematiko ne sooča (izvzeti je pač treba zunanje zbirke). Pet strokovnih delavcev delo obvladuje, vendar s tem ni rečeno, da ni potreb. Potrebe postanejo jasne, kadar v muzeju razgrnejo načrte. Čimprej bi radi obdelali delovanje komunistične partije, Osvobodilne fronte na mariborskem območju, takoj za tem mesto v narodnoosvobodilnem boju, ki je doslej v znanstveni literaturi zajeto dovolj razdrobljeno, torej nepopolno, ustrezno pozornost zasluži Lackov odred, tudi Dru-

gi pohorski bataljon in Drugi pohorski odred, ena pomembnejših nalog pa bo vsekakor uresničitev načrta Narodnoosvobodilni boj na Štajerskem, ki ga nameravajo izpeljati s pomočjo zunanjih sodelavcev.

Lojze Penič je izrazil željo, da bi zraven sedanje stavbe muzeja dogradili prizidek, kamor bi preselili (izpopolnjeno in preurejeno) stalno zbirko, v stari stavbi pa bi ostali upravni prostori, na voljo pa bi bili tudi razstavnici prostori za občasne razstave. V prizidku bi tako postavili primerno stalno zbirko, ki je muzej danes nima, vsaj takšne ne, s katero bi lahko bili povsem zadovoljni. Gre za širšo predstavitev območja, kjer pa naj bi bil Maribor z okolico dovolj močno zastopan.

Vse bolj se pojavljajo težnje posameznih krajev po samostojnih muzejskih zbirkah, to pa zahteva večjo obremenitev muzejskih delavcev. Svojo zbirko bi rade Ruše in še marsikdo. Med večje načrte spada za naslednje leto tematska razstava o Stirinajsti diviziji na Štajerskem s poudarkom na razvoju narodnoosvobodilnega gibanja po prihodu te enote. Razstava bo dopolnjena z nekaterimi novimi odkritji.

V raziskovalno dejavnost nameravajo vključiti boje za severno mejo. Za trdno in tvorno povezavo z mladimi skrbi v mariborskem muzeju poseben kustos, saj prihajajo v muzej nenehoma posamezniki, šole, ki jim je treba dati podatke, različno strokovno gradivo in učne pripomočke. Vse večje sodelovanje z mladimi in pedagogi je narekovalo uvedbo posebnih, občasnih seminarjev o novejši literaturi s tega področja, ki naj jim olajša delo.

Vse tematske razstave v okviru mariborskega muzeja narodnoosvobodilnega boja imajo vodilce, razen razstave o talcih, je še povedal vodja arhivskega oddelka Lojze Penič.

Milenko Strašek

ČRNI KAL

Potrebna je večja aktivnost

Na pobudo nekaterih borcev je maja sklicala organizacija Zveze združenj borcev Rižana v krajevni skupnosti Črni kal konferenco. Sestali so se borci iz vasi Rižane, Rozar, Stepani, Krnica in Kortine. Ta organizacija šteje okrog 30 borcev in sestanka so se udeležili skoraj vsi borci in borke in predstavniki ZZB NOV Koper. Dogovarjali so o boljši organiziranosti te organizacije in materialnih pravic borcev s področja varstva. Obravnavali so statut ZZB NOV Slovenije ter naloge in druge pravice. Ugotovili so, da ta organizacija nekaj časa ni delala, kakor bi morala in ni bila dovolj aktivna na področju njene organiziranosti in v drugih sredinah družbenopolitičnega dela in življenja. Vsi prisotni so samokritično ocenili neaktivnost in spoznali, da imajo borci še vedno izjemno in odgovorno vlogo na vseh področjih dela. Pokazali so željo za boljše in organizirano delo in boljše povezavo z drugimi organizacijami ZZB v KS.

Poudarili pa so tudi, da nekatere borce zane-marjajo in pozabljajo.

ALBIN JENKO

SLOVENJ GRADEC

Pred občinskim praznikom

V partizanski Fišerjevi hiši, nedaleč od Slovenj Gradca, so 12. oktobra 1944 zavedni Slovenjgračani izvolili 12-članski odbor OF. V taki sestavi z vsemi takratnimi funkcijami je odbor deloval do prvih volitev v krajevne odbore ljudske oblasti. Z zmago NOV, boja in ljudske revolucije so prekaljeni borci, aktivisti, delavci in kmetje z nepremagljivo življenjsko silo in najtežjih dneh obnove porušene domovine utirali pot gospodarski rasti v bistveno prenovljeno socialistično samoupravno družbo, ki jo odlikujejo humanistični socializem in materialno ter zlasti duhovno bogastvo.

Podatki o razvoju gospodarskega in kulturnega življenja nam dajejo dokaj zanimivo sliko. Pred drugo svetovno vojno so na območju občine le malo gradili, po njej pa smo priča naglemu razvoju.

V stari zgodovinski zgradbi mestnega magistrata so vznikle kar tri nove kulturne ustanove: muzej NOB, ki bo v kratkem popolnoma prenovljen, umetnostni paviljon in knjižnica. Zgradili so tudi veličastno poslopje galerije, v Mislitju, Podgorju in Pamečah pa kulturne domove. Lep napredek je dosegla industrija.

Največ pa so po vojni dosegli na področju šolstva oziroma građenj šolskih objektov.

ALDOLF ANKON

SLOVENSKE KONJICE

Borcem zaupajo

Borci smo še vedno v središču družbenopolitičnih dogajanj v občini Slovenske Konjice. To se je pokazalo tudi na programski volilni konferenci občinske organizacije ZKS, ki je bila maja. Od približno sto navzočih delegatov in gostov je bilo 11 članov ZZB NOV. Tudi za novega predsednika občinske konference ZKS je bil izvoljen član ZZB NOV. V razne komisije občinske konference ZKS pa še 8 članov ZZB NOV. Tudi novi predsednik skupščine občine je bорец NOV. Vse to dokazuje, da borci ne popuščajo v svoji politični aktivnosti. Je pa tudi izraz zaupanja, ki ga gojijo ljudje do kadrov, ki so se preizkusili že v boju za osvoboditev in v težkih povojnih dneh graditve in obnove.

JULKA TAJNIKAR

RAVNE NA KOROŠKEM

Za dan mladosti

Skupščina občine Ravne je skupaj z družbeno-političnimi organizacijami sklenila, da bodo dan mladosti proslavili s plovitvijo temeljnega kamna za dograditev bodočega šolskega centra za usmerjeno izobraževanje.

Tovariš Tito je septembra 1945. leta sprejel delegacijo ravnenskih sindikatov, ki ga je zaprosila, da bi tudi on podprl ustanovitev gimnazije na Ravnah. Ob tej priložnosti je Tito dejal: »Če vaši delavci to hočejo, jo bodo imeli!«

Z referendumom so se občani odločili, da dogradijo manjkajoče prostore pri sedanjih gimnaziji za potrebe usmerjenega izobraževanja.

FRANJO SREBOTNIK

LJUBLJANA

Pravočasne priprave na dan zvez

Odbor sekcije vezistov NOV Slovenije si prizadeva, da bi bilo proslavljanje dneva zvez letos ob 35-letnici osvoboditve in 30-letnici samoupravljanja posebno množično po številu prireditvev in po številu udeležencev. Kakor prejšnja leta bodo tudi letos dan zvez 26. septembra praznovali vezisti NOV in vezisti v enotah JLA na skupnih prireditvah. Letošnje proslavljanje dneva zvez bodo izkoristili tudi za organizirana srečanja vezistov NOV z mladimi povojnimi vezisti JLA in delavci tistih ozdov, ki imajo svoje sisteme zvez. Zaradi posebnega poudarka pomena zvez za organizirano delovanje KP, OF, vojaških enot in poveljstev NOV in POS ter organov oblasti predvidevajo letos tudi srečanje vodilnih političnih in vojaških voditeljev Slovenije iz predvojnega, medvojnega in povojnega dela KP oziroma ZKS ter vezistov, kurirjev, šiferjev in radiotehnikov. Osrednja republiška proslava bo predvidoma 26. septembra v vojašnici Ljuba Šerčerja v Ljubljani. Na njej bodo razglasili najboljše na tekmovanjih v učenju za dosego najboljših uspehov v enotah za zveze v JLA. Organizirali bodo srečanja vezistov, kurirjev, šiferjev in mehanikov NOV ter mladih povojnih vezistov in sicer po vseh enotah za zveze. Pripravili bodo tudi razna tekmovanja.

BRANKO BLENKUŠ

DOMŽALE

Aktivnost invalidov

Športno društvo invalidov Domžale združuje v svojih vrstah 60 članov. Drugo društvo Invalid, ki je bilo do sedaj samostojno, pa ima 700 članov invalidov iz Domžal in okolice.

Na občnem zboru obeh društev so se dogovorili, da bodo vključili v športne aktivnosti čim več invalidov – članov, ter da bo ta združitev osnova za živahnije športno življenje med invalidi.

Športniki invalidi ob 15. obletnici športnega društva Invalid iz Domžal

Doslej je v okviru športnega društva Invalid potekala aktivnost med kegljaci, šahisti, strelci, balinarji in podobnimi, predvidevajo pa še sekcije za plavanje, odbojko in tenis.

Tudi sredstva za te aktivnosti bodo člani obeh društev združevali, tako da si lahko v resnici obetamo razmah invalidskega športa.

Poleg športne dejavnosti pa bo ob združitvi obeh društev – (tako obetajo) živahnije začelo tudi delo v družbenopolitičnih organizacijah, med invalidi, aktivnostih splošnega ljudskega odpora in družbeni samozasčiti ter ostalih manifestacijah, ki se jih bodo udeleževali. Ker je mnogo članov še zaposlenih, v društvu pričakujejo razumevanje delovnih kolektivov in njihovo pomoč pri sodelovanju članov društva v različnih aktivnostih ter programih.

M. B.

JESENICE

Nov domicil

V občini Jesenice so se v letih, ko se je zaključevala prva svetovna vojna, zbrale prostovoljne vojaške čete, da zaščitijo Jesenice, hkrati pa je bilo potrebno zaščititi meje z Avstrijo in Italijo, ki so bile ogrožene. Vsa ta napredna gibanja imajo zgodovinski pomen za slovenski narod, zato je bilo predlagano, da tudi skupščina občine Jesenice podeli domicil, Zvezi prostovoljcev – borcev za severno mejo 1918–1919, še posebej, ker je bila na Jesenicah in v Kranjski gori ta aktivnost velika.

V Sloveniji je organizacijam Zveze borcev – prostovoljcev za severno slovensko mejo 1918–1919 podelilo domicil 14 občin in znak posebnega družbenega priznanja. Te domicile je podelila večina občin v Sloveniji na meji z Avstrijo. Listino o podelitvi i domicila bo skupščina občine Jesenice podelila ob praznovanju občinskega praznika 1. avgusta.

BRANKO BLENKUŠ

ILIRSKA BISTRICA

Velik prispevek prebivalcev v NOB

Prebivalci občine Ilirska Bistrica praznujejo 4. junija občinski praznik v spomin na strahotno divjanje italijanskih fašistov 4. junija 1942.

Tega dne so borci Brkinske čete 3. bataljona Miloša Zidanske zgodaj zjutraj napadli sovražnikovo postojanko pri Merečah. Pri tem so ubili tri, enega ranili in ujeli dva vojaka. Tej uspeli partizanski akciji je še istega dne sledilo strahotno divjanje italijanskih fašistov. Požgali so vasi Mereče, Podstenje, Postenješek, Gornjo in Dolnjo Bitnjo, Kilovče in Ratečevno brdo, skupno 106 hiš in 126 gospodarskih poslopij s sedmimi žagami in šestimi mlini. Ustrelili so 29 talcev, 462 prebivalcev pa odgnali v internacijo. Naslednjega dne so sredi Ilirske Bistrice javno obesili na kostanj v parku kmeta Jakoba Pecmana, očeta treh otrok in mladoletnega Jožeta Čeligoja, aktivista iz Topolca, medtem ko so v Mali Bukovici obesili brata Franca in Jožeta Grka ter Jerka Sladoljeva iz Vodice pri Šibeniku.

Številna grobišča padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja, spomeniki in spominska obeležja, ki so na vsem območju ilirskobistriške občine, zgovorno pričajo o velikem prispevku prebivalcev v NOB.

J. O.

LJUBLJANA

Novo vodstvo brigadnega odbora

Sobotnega zбора 1. slovenske proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča, ki je bil v ljubljanski vojašnici Borisa Kidriča, se je udeležilo kar 98 delegatov. Borci te slavne slovenske partizanske enote zavzeto spremljajo in podpirajo delo odbora pri negovanju revolucionarnih tradicij, pa tudi delo na pripravi brigadne zgodovine. Zbor je pokazal, da sta bili najbolj dejavni komisija za zgodovino Tomšičeve brigade in komisija za izpopolnitev kartoteke o borcih brigade. Po doslej zbranih podatkih se je v Tomšičevi brigadi ves čas vojne bojevalo 5.338 borcev, od tega jih je 1.321 padlo.

Udeleženci zбора so z zadoščenjem in navdušenjem pozdravili ocene uradnih recenzentov Lada Ambrožiča-Novljana in profesorice Ane Benedetič o besedilu za knjigo Tomšičeva brigada – uvodni del, ki ju je prebral predsednik komisije za zgodovino Tomšičeve brigade Mihael Butara-Aleks. Potrjujeta, da bo ta zgodovina najbolj razširjena in najbolj priljubljena branje o slovenski partizanski vojski. Z enako pozornostjo in odobravanjem so sprejeli poročilo pisca Francija Strleta o delu na pripravi zgodovine, težavah in ovirah, ki so bile že premagane, in ki jih bo še treba premagati, da bo delo uspešno končano. Izrazili so željo, naj odbor poskrbi, da bo šla prva knjiga čimprej v tisk.

Glede na nloge, ki čakajo organe zбора Tomšičeve brigade v prihodnjih štirih letih, je zbor izvolil nov upravni odbor, ki šteje 25 članov. Štirinajst je novo izvoljenih. Predsednik odbora je postal Viktor Cvelbar-Stane, nametnik predsednika Franc Puterle-Cure in tajnik Stane Babnik-Mičo. Komisijo za zgodovino Tomšičeve brigade bo še nadalje vodil Mihael Butara-Aleks, njeni člani pa so še Vlado Badovinac, Zora Saksida, Stane Škrabar-Braškar in Franc Golob-Januš. Komisijo za izpopolnitev kartoteke o borcih Tomšičeve brigade bo v prihodnje vodil Jože Snoj-Piki, dr. Milan Dolenc pa je postal predsednik tričlanskega nadzornega odbora. Posebno veliko delo čaka komisijo za izdajo knjig o Tomšičevi brigadi, ki ji predseduje Franc Puterle-Cure, njeni člani pa so še: Rado Čentič-Mitja, Zvonko Faleskini, Gabrijel Pugetelj, Vlado Badovinac in Stane Boh-Vene. Poleg naštetih bodo v okviru odbora 1. SPUB Toneta Tomšiča delovale še komisije za spominska obeležja, za mladinsko pohodno enoto in za negovanje tradicij 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomšiča. Tako razvevano delo novega odbora in nakazano demokratično vzdušje, izraženo z menjavanjem predsednikov, bo v prihodnje nedvomno privedlo do še večjih uspehov, vendar je treba poudariti, da je bil že dosedanji odbor med najbolj dejavnimi.

S. F.

RAVNE NA KOROŠKEM

Majsko srečanje železarjev

Dan pred praznikom mladosti se bodo pri spomeniku na Navrškem vrhu, kjer je bila leta 1942 ustanovljen prvi odbor OF za takratni Guštanj, srečali ravnenski fužinarji, njihovi sorodniki ter upokojenci tega kolektiva.

FRANJO SREBOTNIK

NOVA GORICA

Nov spomenik padlim borcem

V nedeljo, 25. maja 1980 so v majhni, a junaški vasi Pedrovo nad Branikom odkrili spomenik v spomin na enajst padlih borcev OZNA, VOS in jurišnega bataljona 31. divizije 9. korpusa. Slovesnega odkritja se je udeležilo nekaj tisoč občanov iz bližnje in daljnje okolice. Med udeleženci so bili preživeli borci OZNA, VOS in jurišnega bataljona, svojci padlih ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij in oblasti. Na začetku slavnosti so z enominutnim molkom počastili spomin na preminulega našega dragega predsednika republike tovariša Tita.

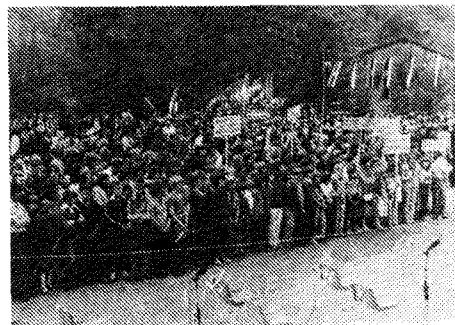
Slavnostni govornik, generalpodpolkovnik tovariš Branko Jerkič, je uvodoma dejal, da nikakor ni naključje, da smo se na dan mladosti, na obletnico rojstva tovariša Tita, na praznik generacije, ki pravkar začenja ustvarjati svojo zgodovino, zbrali v tej skromni, a ponosni vasi Pedrovo nad Branikom. Bolečina je stiskala srca udeležencev in solzne so bile oči, ko je tovariš Jerkič dejal, da je ta praznik danes v mnogočem drugačen od prejšnjih, ki smo jih slavili skupaj s tovarišem Titom, delili z njim radost nad zmagami in uspehi revolucionarne mladine, obete in vizije svobodnejše bodočnosti, da pa je vendar hkrati v mnogočem enak prejšnjim slavam naše zgodovine, in da smo še bolj kot doslej enotni in odločni v borbi za uresničitev Titovih idealov. Tovariš Jerkič je nato govoril o velikem prispevku vasi Pedrovo v NOB, o enotnosti in bratstvu jugoslovanskih narodov in narodnosti ter o trdni volji naših ljudi braniti pridobitve naše revolucije. Prireditvev je popestril kulturni program.

LOJZE KRISTANČIČ-MINKO

NOVA GORICA

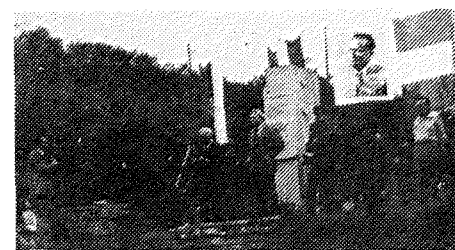
Srečanje pri Peternelu

V nedeljo, 25. maja 1980 je bilo v Goriških Brdih pri Peternelu in v Cerovem tradicionalno srečanje slovenskih in italijanskih partizanov ter mladine v spomin na skupno borbo proti nemškemu okupatorju in fašizmu. Letošnje srečanje je bilo še posebej pomembno, ker smo na tem proslavljali 36-letnico skupnih bojov slovenskih in italijanskih partizanov proti skupnemu sovražniku in 35-letnico osvoboditve. Med udeleženci so bili predstavniki družbenopolitičnega življenja in oblasti. Slavnostna govornika sta bila član sveta federacije SFRJ tovariš Branko Babič in poslanec parlamenta republike Italije Mario Lizzaro.

Govorila sta o skupnem boju jugoslovanskih in italijanskih partizanov. Omenila sta dosedanje vsestransko prijateljsko sodelovanje in izrazilo prepričanje, da bo to sodelovanje in prijateljstvo v prihodnje še bolj poglobljeno. Tovariš Babič je omenil ogromen povojni gospodarski napredek Goriških Brd. Med navzočimi je bila še vedno živa bolečina ob izgubi našega Tita.

Mario Lizzaro, poslanec rimskega parlamenta, ki je govoril v imenu italijanskih partizanov, je poudaril med drugim doprinos petdeset tisoč italijanskih partizanov, ki so se bojevali skupaj z jugoslovanskimi, od katerih jih je dvajset tisoč padlo v tem skupnem boju. Obenem pa je poudaril ogromen prispevek jugoslovanskih borcev

in milijon sedemsto tisoč življenj Jugoslovancev, žrtev za svobodo. Govoril je tudi o svetovni osebnosti tega stoletja, o tovarišu Titu, ki je tako genialno znal združiti jugoslovanske narode in narodnosti. Lizzaro je med drugim še poudaril, da moramo obojestransko zahtevati uresničevanje in uresničitev Ozimskih sporazumov, kar ni v korist samo nekemu mestu ali kraju, temveč v korist republike Italije kot celote in Jugoslavije.

V kulturnem programu je nastopil tržaški partizanski pevski zbor pod vodstvom Oskarja Kiudra in godba na pihala Goriška Brda iz Dobrovega.

LOJZE KRISTANČIČ-MINKO

Računajte na nas!

Pred Avgustinčičevim spomenikom maršala Tita v Velenju je v dne, ko se neugnano deževje kar ne more ustaviti, vse polno rož. Tu in tam zadržati med kapljami kakšna svečka. Drobne postavice otrok v vznožju spomenika še poudarjajo veličino moza, ki zamišljeno gleda predse, preudarno, s skrbno, a blagimi, četudi od napora ostrimi potezami. Velika skulptura obvladuje prostorni trg.

Vse tja do obronkov Graške gore se vlačijo razcefrane megle, sonce cefra temne, napite oblake. Nad Graško goro se kopiči neurje. Z gore jurišev neprijazno piha.

Z Jožetom Tekavcem z občinskega odbora združenja zveze borcev v Velenju zapeljeva proti Rečici ob Savinji na obisk k Ivanu Dolničarju-Janošiku, možu, ki je sodeloval pri podpisu brezpogojne kapitulacije nemške vojske na Balkanu v Topolšici. K človeku, ki je zrl v obraz nadutemu in do zadnjega v rajhovsko nepremagljivost zazrtemu generalu Loehru. Dež naju lovi na vsakem metru poti proti Zgornji Savinjski dolini.

Mimo naju beže rudnik lignita, Gorenje, šoštanjska termoelektrarna, brez števila novih hiš. Vse to je bilo zgrajeno na izročilu tistih majskih dni leta petinštiridesetega, dediščini velikega boja. Kako poiskati stik s tistimi dnevi, kako presaditi izročilo trdnosti v našo zavest, za nas, za prihodnje rodove? Zdaž razglabljava o tem. Velenjčani že po pravilu niso skromni v svojih načrtih.

»Pomembni dogodki so se dogajali na območju naše občine. Dolžni smo torej, da razmišljamo, kaj storiti, da prihodnji rodovi ne le, da ne bodo pozabili, pač pa, da bodo dodobra soočeni z bojem svojega ljudstva, govori Tekavec. Razmišljamo torej o nekakšni zaključni celoti, spomeniškem kompleksu, ki je v glavnem že uresničen: gre za spomenik ranjenecem na Graški gori, postavljen lani, brunarico-muzej, v kateri je razstavljeno gradivo o pohodu Štirinajste udarne divizije, muzejsko zbirko v Topolšici, ki smo jo odprli v nedeljo, in številne spomenike in spominska obeležja, raztresena po vsej občini in v pretežni meri posvečena pohodu legendarne divizije. Spomeniški kompleks nameravamo zaključiti s postavitvijo doma borcev in mladine v Velenju.«

Morda v Velenju za odtenek resneje, zavze-

Spominsko območje velenjske občine

Partizansko križpotje vetrovnega sedla

ravamo delati niti pri starejših, bodo dobili zlato značko, ostali pa srebrno ali bronasto. Takšna oblika razvijanja tradicij narodnoosvobodilnega boja se nam zdi nadvse primerna, izkušnje pa so pokazale, da je najbrž tudi najbolj privlačna,« zagreto razlaga Tekavec, ko se bližava Rečici.

Top na Graški gori

V dne, nenehnih bojev na pogorju Graške gore ni bilo mogoče vlačiti s seboj še topa, zato so ga borci Štirinajste udarne divizije zakopali, da ga ne bi dobil v roke sovražnik. Topa še do danes niso našli, kljub mnogim poizkusom. Partizanom tako dragoceno orožje pa bo vendarle stalo na gori Jurišev, v bližini brunarice in spomenika, kamor prihaja vse več ljudi. Top seveda ne bo isti, bo pa iz časa, ko je Štirinajsta nosila med Štajerci jekleno misel. Če ga že niso postavili, ga zagotovo bodo v teh dneh, zatrjuje Tekavec. Brunarica v glavnem urejena, ne pa izpopolnjena.

»Na magnetofonski trak smo posneli izjave devetih borcev, ki so bili na pohodu. Vsi, ki bodo obiskali brunarico, bodo slišali te besede. Se pa seveda zavedamo, da delo ni dokončano. V naslednjih petih letih moramo obnoviti devetindvajset spominskih obeležij in postaviti štiri nove. Spomniti se nameravamo verskega referenta divizije, Jožeta Lampreta, domačina, kmeta Blatnika v Stari vasi pri Velenju, ki je že pred vojno skrival ilegalce in komuniste Šeške doline ter sekretarja okrožnega komiteja komunistične partije in Osvobodilne fronte za šaleško-Mislinsko dolino, Ilca-Krištofa. To bomo postavili skupaj z borci iz Ribnice. Krištof je bil

sandrom Loehrom. Ta je v noči na deseti maj v Topolšici podpisal akt o vdaji, to pa je pomenilo, da se morajo predati vse enote in izročiti orožje. Vse skupaj le ni šlo tako lahko, kot je bilo zapisano na papirju, zver je še vedno kazala krvoločne zobe.

Kaj se je tistikrat dogajalo, je bilo ničlikokrat napisano. Z Ivanom Dolničarjem v Rečici nismo drezali v majske dni petinštiridesetega leta. Govorili smo o spominskem kompleksu, o katerem Velenjčani razpredajo z navdušenjem. Ni čudno, da je zaneslo tudi Tekavca. Umirjen, zresen je Dolničar poslušal velenjske načrte.

»Upoštevati moramo možnosti...«

»Kar ste naredili na Graški gori in v Topolšici, je hvale vredno. Vendar pa velja premisliti, kaj storiti z domom borcev in mladine v Velenju, čeprav je, kot pravite, potreben iz več razlogov. Računati je treba na naš ekonomski položaj. Ne pozabite na stabilizacijo. Vprašajte se, če je to v tem trenutku res potrebno, ali ni morda tega moč prestaviti na poznejši čas.« Dolničar je zadovoljen, vendar misli na sedanost, ko govori o prihodnosti. Poudarja skromnost, v kateri vidi lepoto, privlačnost, odraz boja, ki je zrasel prav tako iz skromnih razmer. Ne odobrava veličavskih načrtov.

»Na Graški gori je vse majhno, preprosto, nerazkošno. Spominsko sobo v Topolšici prav tako odlikuje skromnost. Strinjam se, da postavite spominsko obeležje Lampretu. Širok človek je bil, zaslužil si jo je.

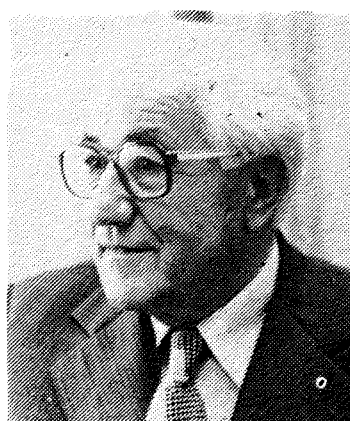
Karkoli boste storili, pozdravljam, ne pozabite pa, da moramo vsi, prav vsi, pozorno

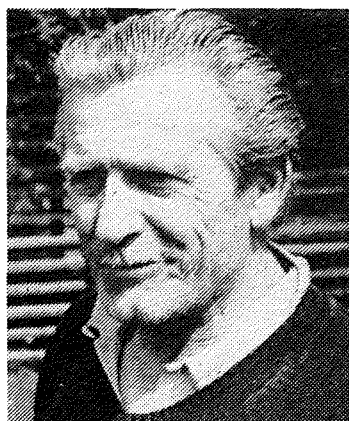
Alojz Zavolovšek

Ivan Dolničar

Jože Tekavec

Martin Marovt

Pred Titovim spomenikom v Velenju so vedno stili

teje razmišljajo, kako zgodovinska dejstva približati prihodnjim rodovom, prikazati vso veličino boja na kar najbolj neposreden način, izviren in bogat. Nekaj te izvirnosti je v skromnosti, skromnost pa ponuja tudi lepoto, ugotoviva mimogrede. Videti je treba brunarico na Graški gori in spominsko sobo v Topolšici, kjer je bila podpisana brezpogojna predaja nemške vojske!

S šolami so se dogovorili, da v najkrajšem času uresničijo idejo o nekakšni transversali mimo spomenikov narodnoosvobodilnega boja.

»Pot bo potekala po izjemno zanimivem območju, posejanem s spomeniki. Razdelili smo jo v tri etape: okoli Velenja, na Graško goro ter v Topolšico in Zavodnje. Mladi, ki bodo prehodili vse tri dele, izjeme ne name-

njihov rojak. Spomenik padlim bodo dobile tudi Bele vode.«

Tekavec nenehno opozarja, kako pomembno je, da so pripravili samoupravni sporazum o vzdrževanju in postavljanju spomenikov. Na tak način bodo sredstva pritekala redno, brez zastojev, konec bo nenehnih skrbi, tarnanja in čestokrat tudi zagat, ki nikomur niso bile v čast. Skupščina je sporazum že sprejela, večina organizacij združenega dela se z njim strinja, junija pa bodo pritačknili še piko na i.

Zgodovina bo pisala o Ivanu Dolničarju, političnem komisarju Štirinajste divizije kot o možu, ki je poskrbel, da je prišlo do pogajanj med štabom 4. operativne cone Jugoslovanske armade ter poveljnikom nemške skupine armad »E« generalpolkovnikom Alek-

gledati v prihodnost. Odločitve naj bodo pretehtane, pomemben je sleherni dinar. So stvari, ki lahko počakajo.«

Komisar Štirinajste udarne divizije skuha kavo. Ženske v kuhinji bi mu lahko zavidale, a jih ni bilo.

Spregovorimo o zgodovinoisju, o prenašanju izročila narodnoosvobodilnega boja na prihodnje in sedanje rodove.

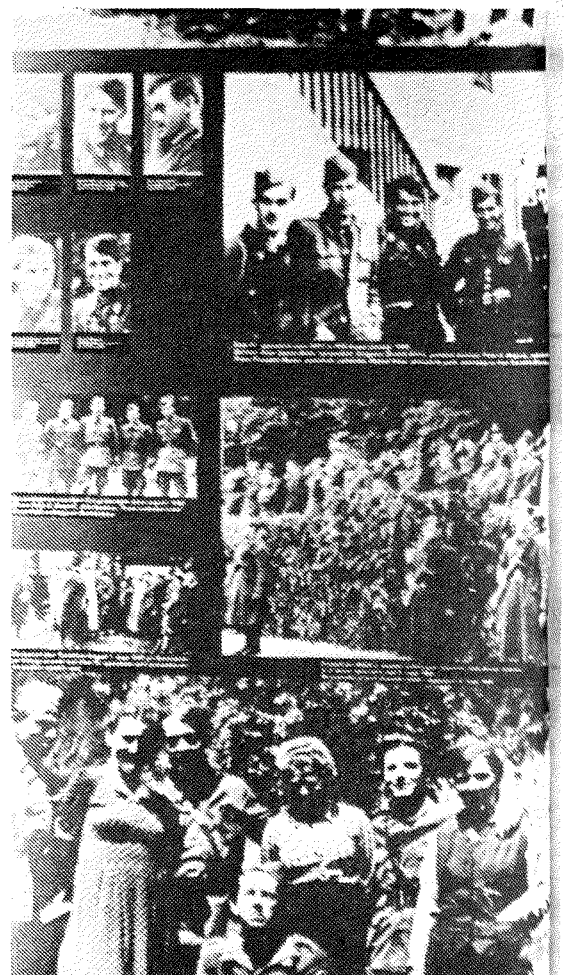
»Vse to,« razmišlja, »je bilo doslej vse preveč na plečih borcev, kot da smo edini poklicani, da odločamo o tem, kar je v precejšnji meri sicer res. Preostali delež bi morali prevzeti pedagogi, psihologi, zgodovinarji... kaj vem, kdo še. V preteklosti smo se vrteli okoli proslav, vendar so proslave stvar, ki je za nas, borce, za mlade to ni privlačno. Precej smo, na primer, naredili v glasbi. V poeziji. Poglejte, koliko dobrih, posrečenih skladb je prišlo izpod peresa naših avtorjev. Mladi jih radi pojejo. Tako radi kot tisto, kar prihaja od drugod in ki ni nič boljše. Toda v teh pesmih smo mi, naša ideja, naš boj, naše mišljenje, stvarnost, čas, v katerem živimo. Tradicije se prenašajo prek marsičesa. Izkoristiti moramo vse: sredstva javnega obveščanja, izletniški turizem... Možnosti je na pretek. Tudi predmet splošni ljudski odpor in družbena samozasčita skriva v sebi ta izhodišča, a se mi zdi, da se tega premalo zavedamo.«

Kljub neostri, nekako blagodejni kritiki Dolničar misli, da ne kaže biti preveč kritičen, saj smo navsezadnje marsikaj storili in tudi naša zavest je na zavidljivi stopnji. To je pokazala smrt našega predsednika, pravi.

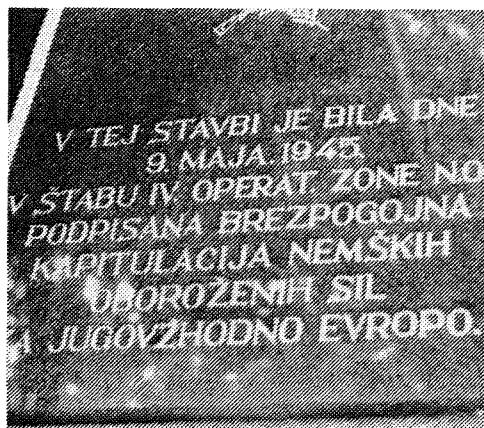
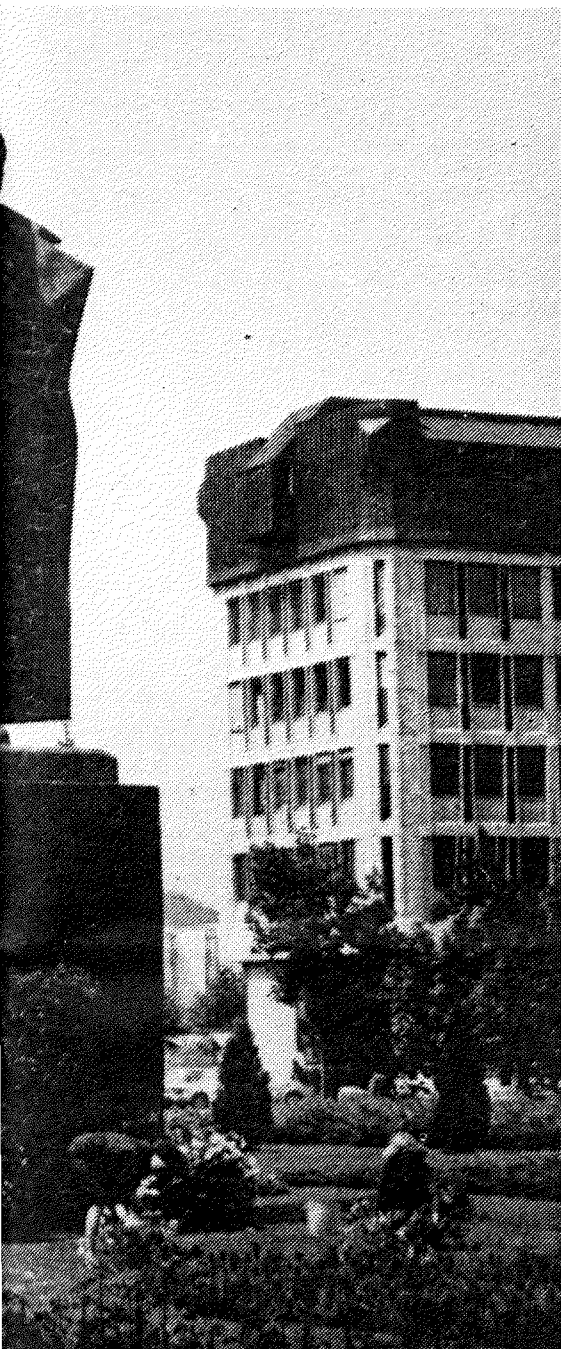
»Kar se je dogajalo v teh dneh, je fenomen, kakršnega svet ne pomni, ne pozna. Torej so temelji dobri in čemu ne bi bila tudi nadgradnja. Vzgoja je dobra, lahko zaključimo. Naravnost svobodne, samoupravne, neuvrščene, svobodomiselnne Jugoslavije se je tudi tokrat pokazala z vso močjo duha, z veličino

Brunarica s spominsko sobo

Del razstave v Topolšici

Plošča na stavbi zdravilišča v Topolščici

spontanosti, ko smo strnjeni stali v nemi bolečini.«

Majhna stvar, velik človek, velika dejanja

Spet smo pri skromnosti.

»Prav je, da je tako. Meni je le žal, da ste spominsko sobo v Topolšici uredili po petin-tridesetih letih in ne prej. Dobro je, da ste ob tej priložnosti izdali tudi brošurico. Morali bi jo prevesti v več jezikov. Naj zvedo o dogodkih tudi tisti, ki se jim niti sanja ne, kaj se je dogajalo na Balkanu. Saj prihajajo turisti

Notranjost brunarice na Graški gori. Levo je doprsni kip Karla Destovnika-Kajuha, desno povečava znane slike z Graške gore. V ospredju verski referent Štirinajste divizije, Jože Lampret

semkaj. Tako bi morali delati tudi drugje, nikakor se ne zapirati.«

Dolničar misli, da bo treba spominsko zbirko še izpopolnjevati, da je gradiva pri borcih še dovolj in spet reče, da bomo v prihodnje morali nekoliko bolj gledati na skromnost.

»Majhna stvar, skromna, velik človek, velika dejanja.«

Kot da je ves naš pogovor obvladovala ta misel.

Vrnila sva se v Velenje.

Otroške glavice so se v sončnem popoldnevu izgubljale med rožami pod Titovim spomenikom.

Z Alojzom Zavolovškom, kustosom pri kulturnem centru Ivan Napotnik v Velenju, akademskim slikarjem, rojakom iz Zgornje Savinjske doline, nekoliko osivelim možakarjem mladostnega videza in živih, nemirnih oči, ki so begotno trepetale v lovu za motivi, sva odrinila na Graško goro. Pobegnila sva soncu, da bi se izgubila v neprijazni, nevihtni temi pobočij, nastavila lica razposajenemu vetru na gori jurišev.

Zavolovšek tipa v naravo, jo preiskuje, tanko dojema. V domači hiši, v Radmirju, je bila med vojno partizanska javka. Oče predsednik vaškega odbora Osvobodilne fronte. Lojzek je že spomladi leta 1943 postal član Skoja, oče pa je odrinil k partizanom. Zaradi izdaje. Lojze je ostal doma, pomagal mami, vsi ostali so bili namreč mlajši. Bil je otrok trinajstčlanske družine. Štirje so umrli že v rani mladosti.

Kdove, zakaj se ta človek ne smeje pogostejše? So tista leta, ko je bil oče pri partizanih, pustila takšno sled? Ničesar ne vprašujem.

Med sunki vetra se prebija proti spomeniku, brunarici.

»V spominski sobi so fotografije s pohoda, ki so bolj ali manj znane (pripomniti je treba, da sta tako Topolšica kot Graška gora delo

marljivih delavcev muzeja revolucije v Celju). Tukaj so tudi fotografije borcev, ki so bili z našega območja v Štirinajsti diviziji in so padli. Ne vsi. Kajuh ima poseben kotiček. Seveda tudi ta soba kot v Topolščici ni dodelana. Poskrbeli bomo za orožje iz tistih dni, v mislih imamo maketo poti divizije, dopolnili bi radi Kajuhov kotiček.«

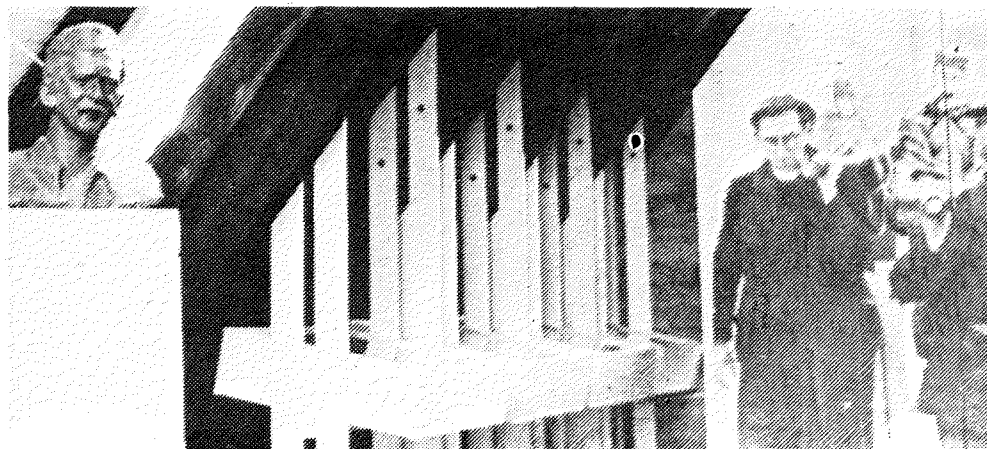
Zavolovšek veliko ve o diviziji. Maha z rokami, razkazuje, veter, divji veter mu mršči lase. Kje je šla divizija, kje se je tolkla. Stojiva na cesti.

»Prav tukaj jih je nekaj padlo!«, reče, nepremično stoji in razmišlja. In se spomni: pri tem kmetu se je zgodilo to, pri onem nekaj drugega. Toda vse je bilo veličastno, nepopovljivo, neponovljivo v grozi in moči. Tako misli.

Križišče partizanskih poti

Trdnost in izvirnost arhitektonskih zamisli (pomislim na Dolničarja) visokogorskih slovenskih kmetij vselej preseneča, razveseli. Lepota sama po sebi. Skromnost nosi v sebi lepoto. Navršnikova domačija, za streljaj od spominskega kompleksa na Graški gori, to znova potrjuje. Le zakaj tako malo ljudi zane-se korak v te kraje. Pa v Bevkovo Zakojco, cerkljanske grabne, kozjanske kolovoze in vinograde, pohorske strmine, brkinske planjave in kopaste hribčke?

Martin Marovt je doma. Doma je bil tudi takrat, ko je prišla na Graško goro Štirinajsta.

»Prišli so k nam po boju, dvajsetega februarja 1944, izmučeni, mokri, lačni, z ranjenci, ki so jih zapustili pri kmetih. Tu je bil najdaljši počitek, odkar se je začel pohod, počitek brez boja. Nismo bili presenečeni: imeli smo zveze s partizani. Oče je bil ustre-ljen, mi internirani.

Tudi v naši hiši je ostal ranjenec, mlad fant iz Brežic. Zaradi izdaje so ga ujeli in v bližini hiše ustrelili.«

Štirinajsta se je živo vtisnila v Martinov spomin. Ta spomin je zdaj, ob brunarici in spomeniku, še požlahtnjen, še pristnejši in navsezadnje del ljudi na Graški gori. Vsak dan hodijo mimo skulpture ranjencev in utrujenih borcev.

Martinova domačija pod Graško goro

»Spomenik veliko pomeni za vso vas, za Graško goro. Asfaltirali so cesto, le tri kilometre še manjka do vrha. Premika se. Dobivamo posojila, ljudje vendarle ostajajo na teh saminah, pa tudi sami nismo več. Vse več ljudi prihaja na goro. Na izlet.«

Na tem križišču partizanskih poti, tukaj so se srečevale brigade s Pohorja, Savinjske doline, Koroškega, Kozjanskega, Mislinjske doline, terenci in aktivisti, vsak, ki je imel kakršnokoli dolžnost v narodnoosvobodilnem gibanju, se mladi še branijo delati na kmetijah, kljub ugodnim posojilom, kljub lažjemu življenju. Na Plešivcu, vasici, kjer je pokopana Cankarjeva ljubezen Anica Lušinova, so doma ostali le trije kmečki fantje, razpreda neljubo resnico Martin in pripominja, da smo pač nekaj zamudili, da pa še ni prepozno. Tudi za rešitve ve.

»Slišite, marsikatero dajanje bi bilo treba črtati. Saj mi kmetje vemo, da ne moremo živeti brez davkov. Dokler ne bi človek prišel na zeleno vejo, bi mu morali marsikaj spregledati. Moj sin je doma. Moram mu nuditi vse tisto, kar mu lahko dajo v dolini. Sicer bi odšel. Toda to ni lahko. Ponekod tega ne zmorejo. Ne poznam kmeta, ki bi šel na morje. Vendar tisti, ki godrnja, da je slabo, laže. V tej družbi smo vsi odgovorni, vsak posebej, da dosežemo kar največ. Ne le delavec za strojem. Tudi kmet.«

Energetska stiska? Ni mogoče mimo tega, doreče Martin. Misliti bomo morali, kako se izvleči, pridružiti se splošnim prizadevanjem.

»Slišite, mi kmetje na teh saminah in strminah, na primer, za delo s stroji porabimo še enkrat več goriva kot oni v dolini, torej je pridelek dražji. A dalo bi se kaj narediti. Gozd je rešitev, drva. Zage in še marsikaj lahko poganjajo drva. Iz prahu bo treba privleči elektrarnice, kjer je to mogoče, ki so včasih razsvetljevale marsikatero kmetijo. O pomembnosti vsega tega za splošni ljudski odpor ne bi niti govoril. Morali se bomo nekoliko bolj preusmeriti v agrarni način življenja,« trezno premišlja Martin, ki mu ni povsem všeč, da v šolah tako malo govore o kmetijstvu, prehrani. Šola je premalo povezana z naravo. Slab odnos imamo do narave, do vsega, kar nam daje, opozarja. Zavolov-

šek, ki prav kot Martin črpa iz narave, pritrjuje.

Besede preprostih, z naravo strnjenih ljudi, so lahko često dober nauk. Energetska kriza, pomanjkanje hrane, povečan uvoz, čedalje večja odvisnost od bogatih na račun revnih, potrjujejo Martinove misli.

Grmi na Graški gori, gori jurišev, in veter zavraja okoli oglov, Plešivec pod goro biča ostra, na videz neustavljiva ploha, toda teh kmetij ne zlomi še takšna ujma. Ni še dolgo, ko je v Martinov kozolec udarila strela, da se je spremenil v pepel. Danes stoji novo poslopje. Računajte na nas, se tiho skriva vabilo v viharne dneve in v preproščini Martinovih besed.

Milenko Strašek

Augustinčičev spomenik Nošenje ranjencev

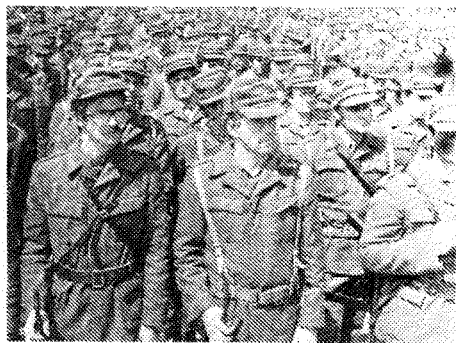
KRANJ

Ime po narodnem heroju

Slovesno poimenovanje brigade TO po Lojzetu Kebetu-Stefanu je bilo v Kranju na dan mladosti. Slavnostni govornik je bil tovariš Vinko Hafner.

Lojze Kebe je imel pomembno vlogo v razvoju NOB. Govornik je orisal Kebetvo življenjsko pot.

Rodil se je v vasi Dolenje jezero pri Cerknici, 26. junija 1908, v kmečki družini. Kot delavec v tovarni Titan v Kamniku se je vključil v sindikalno gibanje. Zaradi udeležbe v štrajku leta 1928, so ga odpustili z dela. Takoj je našel zvezo z naprednim delavskim gibanjem. Po odslužitvi kadrovskega roka v Kragujevcu je dobil delo v tovarni Setna v Tacnu. Sodeloval je v vseh akcijah, ki jih je vodila KP, v kulturnoprosvetnih društvih, Rdeči pomoči, klubu esperantistov in drugod. Organiziral je štrajke in zbiral okrog sebe mladino. V svoji okolici je bil znan kot komunist, čeprav je član postal šele leta 1940.

Po nekaj mesecih pa je postal že član glavnega odbora Rdeče pomoči Slovenije. Marca 1941 je bil v zaporu zaradi udeležbe na demonstracijah. Kot prostovoljec se je javil v bivšo jugoslovansko vojsko in se po kapitulaciji vrnil domov. Kebe je bil udeleženec partijskega posvetovanja v Mencingerjevi ulici v Ljubljani v začetku junija 1941. Tu je dobil zadolžitve inštruktorja CK ZKJ ter nato takoj začel skupaj z Dolinškom, Žagarjem in Gregorčičem izvajati organizacijske ukrepe in priprave za pričetek vstaje na Gorenjskem. Do oktobra 1941 je Kebe organiziral partizanske enote v okolici Ljubljane. Ko je v oktobru 1941 formiral pokrajinsko partijsko vodstvo za Gorenjsko, je postal njegov član. Postal je komisar partizanskega štaba za Gorenjsko. Nekaj časa je bil tudi v Ljubljani, kjer je poročal glavnemu štabu NOV in PO Slovenije in CK KPS. Po smrti Žagarja in aretaciji Dolinška je postal sekretar PK KP za Gorenjsko in politkomisar 1. grupe odredov, ki je bila formirana spomladi 1942 iz gorenjskih partizanskih čet. Leta 1942 so za partizane na Gorenjskem nastopili hudi časi. Sem so prihajale nove specialne nemške enote in z njihovo aktivnostjo so izgube partizanov rasle. Tedaj si je Kebe zadal nalogo, da iz novih v borbi zgrajenih kadrov formira novo vodstvo in štab grupe odredov. Sodeloval je v mejnih bojih ob nemški ofenzivi avgusta 1942, tudi na Lipniški planini, kjer je padel Jože Gregorčič. Ko je bil 16. oktobra 1942 štab grupe v gozdu nad vasjo Jamnik na Jelovici, se je Kebe oddaljil iz počivališča, da bi v miru napisal poročilo CK. Nenadoma so prišli Nemci in ga opazili. Strel iz brzostrelke ga je zadel v trebuh, a je imel še toliko moči, da je ušel. Skril se je v vas, in ko so se Namci umaknili, so vaščani obvestili partizane, kje je. Storili so vse, da bi mu pomagali, vendar zaman. Umrl je 20. oktobra 1942. letu. Tovariši so ga skrivoma pokopali nad vasjo. Za narodnega heroja je bil Lojze Kebe-Stefan imenovan 5. julija 1951. leta.

Poimenovanje brigade po Lojzetu Kebetu je velika čast in obveznost boriti se za ohranitev revolucionarnih pridobitev in njihovo nadaljnje razvijanje.

»Slediti Titu pomeni delati vsak na svojem delovnem mestu in družbenem položaju,« je zaključil svoj govor tovariš Hafner.

Rezervni poročnik Zdravko Vunšek je prebral pozdravno brzojavko, poslano predsedstvu SFRJ.

Na prireditvi so prisostvovali najvišji predstavniki ljubljanskega območja, skupščine občine in družbenopolitičnih organizacij občine Kranj ter drugih množičnih organizacij. V kulturnem programu je sodelovala godba na pihala in akademski komorni zbor iz Kranja.

Tekst: DRAGO PAPLER
Foto: NIKO SLADIČ

KRANJ

Srečanje

V okviru letošnjega programa dela pododboru vezistov NOV Gorenjske je predvidena tudi povezava in sodelovanje z delovno organizacijo Iskra v Kranju. Prvo srečanje borcev NOV Iskre in vezistov Gorenjske bo v soboto, 7. junija ob 11. uri v tovarni Telekomunikacije na Laborah v Kranju.

B. B.

LJUBLJANA

»Smrt nas ni uklonila«

Krajevno skupnost Brinje v občini Ljubljana-Bežigrad povezuje ulica Pohorskega bataljona. Nedaleč od nje je manjša Šarhova ulica. Obe spominjata na eno naših najslavnejših partizanskih enot, ki je v noči od 7. na 8. januar 1943 izkrcavala v junaški borbi.

Zato je odbor združenja borcev NOV te krajevne skupnosti sklenil letos organizirati izlet na Pohorje. Iz Oplotnice smo se po vijugasti cesti vzpenjali na Osankarico in se napotili po rahlo zasneženi poti k Trem žebjem. V gozdni tišini smo podoživljali tiste dni, ko se je sredi okupirane Evrope vzdignil slovenski partizan in si poiskal zavetja v domačih gozdovih.

Ob spomeniku sta govorila predsednik krajevnega združenja borcev NOV rezervni generalmajor Dušan Gorkič in predsednik krajevnega skupnosti ing. Miloš Polič. Pred nami je lebdel lik borca, partizana, ki ga ponazarja spomenik.

Tam, ob osrednjem spomeniku in obeležjih, kjer so se tolkle posamezne skupine bataljona, občutiti bolj kot kje drugje moč ideje, za katero so naši ljudje padali med narodnoosvobodilnim bojem.

F. S.

KRANJ

Narodna zaščita

V občini Kranj je vedno večja pozornost namenjena moralnopoličnemu in strokovnemu usposabljanju narodne zaščite. Svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozščito je poleg narodne zaščite v KS in OZD, organiziral tudi seminarje in druge oblike strokovnega usposabljanja. Doslej so dosegli dobre rezultate.

Organizacije združenega dela in KS so temeljni nosilci zaščite in varstva delovnih ljudi in občanov.

Pred nedavnim so delavci in delavke cestnega podjetja v Kranju izvedli seminar v ravnanju z orožjem.

Ugotovili so, da bo potrebno na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozščite v letošnjem letu organizirati podobna usposabljanja pripadnikov NZ. S tem bo sleherni pripadnik NZ strokovno usposobljen.

Obenem v občini načrtujejo, da bodo veliko več pozornosti namenili organizacijskemu in tehničnemu opremljanju NZ. Moralnopolično in strokovno usposabljanje za NZ bo tako postalo vsakdanja naloga vseh subjektivnih sil z Zvezo komunistov na čelu in s komiteji za SLO in DZS.

VIKTOR BALAZIČ

BLED

Ob dnevu mladosti

Mladi in starejši krajanje Bleda so 22. maja do zadnjega kotička napolnili veliko festivalno dvorano na Bledu. Nastopil je tristočlanski mladinski pevski zbor, ki ga je za prireditev pripravil blejski pedagog Albin Završnik, med NOB partizan na Primorskem. Ze pred trides-

timi leti je v okolici Idrije zbiral pevce in jih pripeljal tudi na Bled. Takrat je pevski nastop naslovlil: »Vse je vihar razdjal, a narod zmeraj stal...« Prav tak naslov je dal tudi letošnji prireditvi ob dnevu mladosti.

Proslava so s svojim obiskom počastili vidni politični delavci, med njimi tovariš Mitja Ribičič, ki je čestital sedemdesetletnemu pevovodji in njegovim pevcem, nato pa dal še nekaj pomembnih napotkov vsem mladim.

M. S.

KRANJ

Prostovoljci v enoto TO

Letošnja centralna manifestacija ob dnevu mladosti je bila v soboto, 24. maja 1980, na Trgu revolucije v Kranju. Manifestacije se je udeležilo veliko mladincev s številnimi parolami in zastavami.

Predsednik občinske konference ZSMS Kranj Jure Tomašič je v osrednjem govoru dejal: »Letos prvič po 35 letih slavimo dan mladosti, praznik nas mladih, hkrati pa tudi praznik vseh delovnih ljudi in občanov, brez našega najdražjega tovariša in vzornika tovariša Tita.« Ves čas nas je gnala želja po naprednem, boljšem jutri, ki sloni na trdnem prepričanju, da lahko ustvarimo še bolj napredno družbo. Tito ostaja ideja med nami.«

Višek prireditve je bil slovesen sprejem mladih prostovoljcev v enoto teritorialne obrambe. Mladi so z izrazom najgloblje zavesti obljubili, da bodo neomajno in odločno nadaljevali Titovo pot, da bodo zavestno krepili bratstvo in enotnost, vrline revolucije, in disciplinirano ter zavestno izpolnjevali naloge, ki jih zahteva obramba domovine. Iz osmih bakel je zagorel ogenj kot simbol bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti ter našo neomajno privrženost idejam tovariša Tita.

Tekst: DRAGO PAPLER
Foto: NIKO SLADIČ

LJUBLJANA

Obrambni dan osnovne šole Danile Kumar

V osnovni šoli Danile Kumar veliko pozornost namenjajo obrambni vzgoji svojih učencev. V okviru tehničnega pouka so letos za vse učence predvajali filme o pomenu in delovanju vojaške, polavtomatske puške, o požarni obrambi, o vrstah in uporabi protipehotnih min ter njihov eksplozivni učinek. V obrambnih krožkih pa so se izpopolnjevali še v topografiji in splošnem LO. Rezervni vojaški starešine so v aprilu organizirale tudi streljanje z vojaško puško za učence osmih razredov na strelišču ob Dolenjski cesti.

V maju so na osnovni šoli Danile Kumar, KK ZRVS Stožice, Urške Zatler in strelsko društvo Tabor organizirali obrambni dan s pohodom za učence 7. in 8. razreda (240 učencev) ob Savi. Sodeloval je tudi oddelek vojakov iz vojašnice Ljubo Šerčer s tehničnimi pripomočki. Tekmovali so v streljanju z malokalibrsko puško, odgovarjali na vprašanja iz SLO in zgodovine NOB, topografije, prve pomoči, radiološko-biološke in kemične zaščite ter spoznavali pehotno orožje, zlasti ročne defenzivne bombe in protipehotne mine.

Udeleženci so predvsem dobro obvladali topografijo.

DUŠAN REBOLJ

Partizanski tabor heroja Tončka

Občinska konferenca ZRVS Radovljica bo 6. junija 1980 organizirala Partizanski tabor heroj Tonček za vse učence sedmih razredov osnovnih šol v občini.

Tabor bo v Krpinu pri Begunjah. Udeležilo se ga bo 418 učencev ter okrog 80 mentorjev in ostalih spremljevalcev.

Namen tabora je negovanje tradicij NOB, obujanje spomina na narodnega heroja Antona Dežmana-Tončka, ki je bil pred leti pobudnik tabora in zaključek obrambnih priprav.

Učenci se formirajo po vodih s tem, da je vsak razred vod, vodi v čete tako, da učenci vsake šole sestavljajo četo, čete pa partizanski odred.

Vodi bodo tekmovali v kvizu (poznavanje zgodovine in spomenikov iz NOB), streljanju, nudenju prve pomoči, poznavanju puške, kulturnem programu in splošni disciplini.

Seznani se bodo tudi z ostalimi sodobnim orožjem in vojaškimi poklici.

Ob koncu tabora bodo pripadniki JLA iz Bohinjske Bele izvedli pokazno vajo: vod v napadu.

ZRVS
občinska konferenca Radovljica

Tovariško srečanje

Domicilni odbor 19. SNOUB Srečka Kosovela v Sežani vabi borce te brigade z družinskimi člani na tovariško srečanje, ki bo v nedeljo, 8. junija 1980 ob 10. uri pri lovski koči na Ocinci pri Štrjaku.

Vse borce naprošamo, če imajo partijsko opremo ali druge predmete iz NOV, da jih prinesejo s seboj zaradi evidentiranja, ker nameravamo urediti spominsko sobo naše brigade.

Prosimo, da svojo udeležbo na srečanje prijavite na občinski odbor ZZB NOV Sežana ali sporočite po telefonu na številko 067-73-548 najpozneje do 3. junija 1980.

Posebnih vabil ne bo.

Domicilni odbor
Kosovelove brigade

Zbiramo podatke

Prosimo vse borce, pripadnike sestave Kobariškega vojnega območja (komanda območja, vse komande mest in njihovih ustanov ali enot, ki so delovale severno in zahodno od reke Soče), da na spodaj navedeni naslov sporočijo svoje naslove in navedejo, v kateri komandi (območja ali mesta), ustanovi ali enoti iz sestava Kobariškega vojnega območja so bili in koliko časa ter kakšno dolžnost so opravljali.

Sporočila potrebujemo za organizacijsko povezovanje in delovanje borcev udeležencev ter za zbiranje in pripravo zgodovinskega gradiva o dejavnostih celotne sestave Kobariškega vojnega območja.

Sporočila pošljite na naslov: Vinko Tomc, Kvedrova 26, 61000 Ljubljana.

Obvestilo

Obveščamo vse člane aktiva ZB NOB železničarjev pri TOZD za promet in transport Postojna, da bo občni zbor 5. junija 1980 v sejni dvorani ŽTO Postojna ob 12. uri. Pričakujemo vašo udeležbo.

Izvršilni odbor

Razvitje prapora

Združenje borcev NOV Otlica-Kovk bo s pokroviteljem razvitja prapora obrtnim gradbenim podjetjem iz Ajdovščine ter s sodelovanjem družbenopolitičnih organizacij in krajevnih skupnosti, ki praznuje svoj krajevni praznik, razvila prapor svoje organizacije.

Slovesnost bo 15. junija 1980 ob 10. uri v Otlici pred spomenikom padlih.

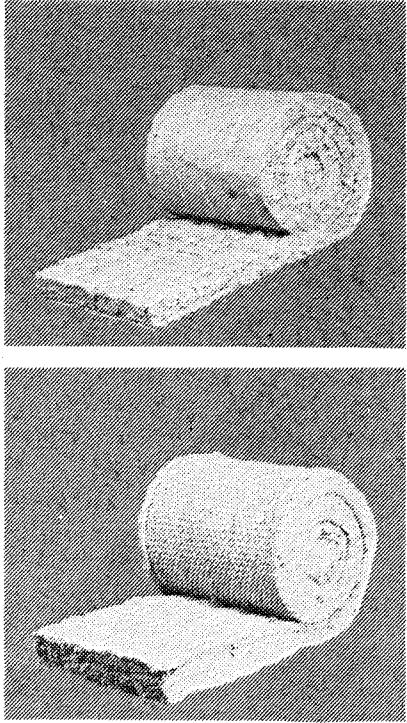
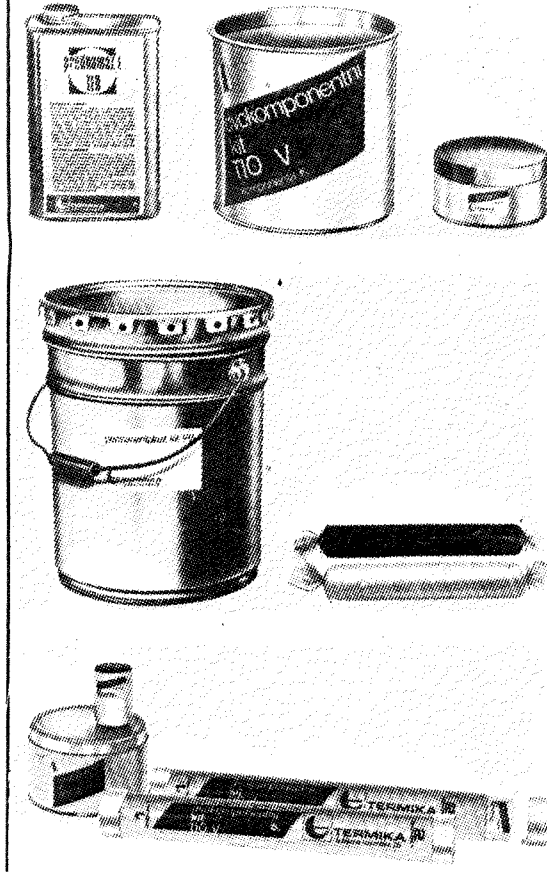
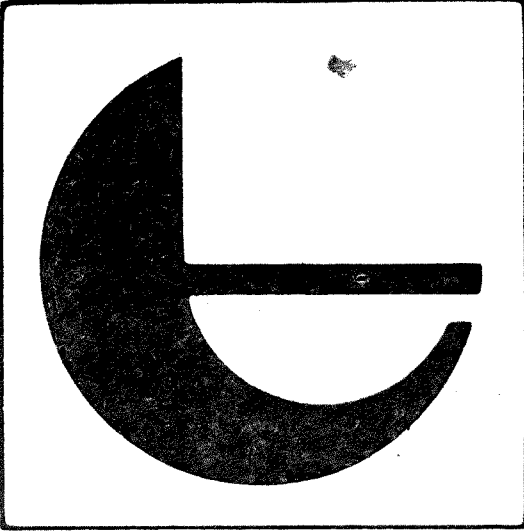
Vabimo vse borce in aktiviste NOB, sorodnike padlih in umrlih borcev NOB kakor tudi vse vaščane in ostale prebivalce bližnjih in daljnjih krajev.

Organizacija ZB NOV
Otlica-Kovk

NAGRADNA KRIŽANKA »TERMIKA«

Razpis nagradne križanke

Industrijsko in montažno podjetje za izolacije »TERMIKA«, Ljubljana, Kamniška 25 s TOZD Montaže in Inženiring, vam poklanja nagradno križanko in vam želi mnogo uspeha pri reševanju križanke, posebno pa gesel z nazivi njihovih proizvodov.
Rešitev te nagradne križanke pošljite na naslov: UPRAVA ČASOPISA TV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana, najkasneje do 20. 6. 1980. Na kuverti levo spodaj napišite »NAGRADNA KRIŽANKA TERMIKA«. Mnogo uspeha pri reševanju križanke vam želi Termika Ljubljana, uredništvo in uprava časopisa TV-15.

	TRENJE	FIGURA PRI ČETVORKI	SERPENTINE	NADLISEC	POTOPIS	OSEBA IZ OPERE PRODANA NEVESTA	NADAV	
SPECIAL. ZA UŠESNE BOLEZNI								
SKRBNICA								
	VRSTA POPENJAV	RED. Ž. IME ATENSKI ZAKONODAJ (640-559)					OSNOVNA MERA	
KRATICA NACISTIČ. ORGANIZAC.			POSREDENIK VRSTA ORODJA					100 M ²
REKET						PREDLOG MATERINA DUŠICA		LETOVIŠČE V BELGIJI
VRSTA KROKODILA								POLT KIPAR
BARVITOST								PRISTAN
	PLEMIČ IZ MAHABHAR.				PRIMORSKI VZKLIK KAZALNI ZAJMEK			VOJVODINEC DEL KOL. DIRKE
	ZBIRALNIK ENERGIJE	MANJŠINA GLASOV	SOSS NAŠT. LAT. PREVOD BIBLIJE			TUJ DVOGLAS.		IRIDIJ
ZNAMKA CIMOSOV. AVTOMOB.				VZKLIK TELICA		TRST GASPARI		KAZALNI ZAJMEK RINA
					ST. DRUŽINA IZDELOVAL. VIOLIN IZ CREMONE			SKRAJ. M. IME KUMANOVO
PRITOK UNE					PRIPRAVLJ. PIJAČA OKRNJEN KIP			
NAŠ OTOK						VRSTA PAPIGE KAJNOV BRAT		
ČASOMER				NED. FRAN. TEROR. ORG. VRSTA GOBE				
LITIJ			JUGOSLOV. NAROD GR. BOG LJUBEZNI					
BREZBOŽJE								
KOPNO OBDANO Z VODO								
BIOLOŠKA SKUPINA LJUDI								

TERMIKA
Ljubljana, kamniška 25

Nagradni kupon

»TERMIKA« Ljubljana

Priimek in ime _____

Naslov _____

Pošta _____

Bergen-Belsen pred petintridesetimi leti

Poveljstvo smrti

Letos, ob 35. obletnici osvoboditve, se tudi preživele sotrpinke iz nemških koncentracijskih taborišč pogosteje spominjamo svojih doživetij. Organizirajo izlete v kraje našega trpljenja. Jeseni pa se bomo srečale v Banjolah pri Puli, da svečano proslavimo svoje preživetje in vrnitev v svobodno domovino.

Med tistimi, ki smo preživele Bergen-Belsen, marsikdaj slišimo, da je to taborišče bolj redko omenjano.

Se za srečanje v Banjolah dolgo časa ni bilo jasno, če spadamo zraven. Morda pa smo temu same krive, ker nismo dovolj organizirane, nič ne napišemo... Prav zato sem se odločila, da nekaj napišem o Bergen-Belsnu. Vseh podatkov še nisem preverjala. V glavnem so to le moji spomini, zato pozivam vse, da me popravijo in dopolnijo s svojimi spomini in podatki.

Bergen-Belsen res ni tako zelo poznan kot Dachau ali Auschwitz. Saj tudi ni bil zelo velik, niti ni imel podružnic, pa tudi ustanovljen je bil šele leta 1943. Pa vendar je po grozotah, ki so se tam dogajale, uvrščen med najstrašnejša uničevalna taborišča, v pravo tovarno smrti. Od tu ni nihče hodil delat. Tu ni bilo delovnih poveljstev, bila so le poveljstva smrti! Koliko ljudi so tu pokončali, nihče ne ve. Marca 1945 jih je dnevno umrlo okrog petsto. Zavezniki so ob osvoboditvi našli še nad deset tisoč nepokopanih trupel. Še najmanj toliko pa jih je umrlo naslednji mesec za posledicami taboriščnega življenja, oslabelosti in epidemije tifusa.

Taborišče je ležalo na goličavi sredi gozda blizu mesta Celle, med Hamburgom in Hanovrom. Sprva je bilo namenjeno le Židom, predvidenim za zamenjavo. Šele proti koncu leta 1944, zlasti pa zadnje mesece vojne leta 1945, so se tja začeli stekati transporti iz drugih taborišč, predvsem ženskih, vseh evropskih narodnosti. Za prenekatero je bila to zadnja postaja življenja.

Kako strašno so bile razmere v Bergen-Belsnu zadnje mesece vojne, vedo povedati zlasti tiste jetnice, ki so že prej okusile druga taborišča. Marsikaj je bilo o tem že napisane. Citiram zapis Pepce Gregorčič iz Vrsnega v knjigi Rawensbrück: »... februarja 1945 pa so me odvedli v Bergen-Belsen. Vozile smo se v odprtih živinskih vozovih. Snežilo je in mrzlo brilo, a me smo bile vse zelo slabo oblečene. Iztovorili so nas pred vhomom v strašno, najstrašnejše koncentracijsko taborišče. Tu je stal grozovit esesovec, prava zver, z debelo gorjačo v rokah. Še isti dan jo je zlomil na jetnicah. Kako je bilo tam, ne bom

opisovala...« Citirala je še besede angleškega poveljnika, ko je hodil po taborišču ob osvoboditvi: »Nikoli se ne bo dalo popisati in povedati, kaj se zdaj v Bergen-Belsnu vidi in kar se je v njem godilo.«

Ljudmila Markič iz Deskel, ki je že pred prihodom v Bergen-Belsen poizkusila Auschwitz in Rawensbrück, je v svojih spominih izpovedala: »V Bergen-Belsnu je grozno razsajal tifus. Dobro je bilo za nas, da smo v to smrtno taborišče prišle tik pred osvoboditvijo, ker tega, kar je bilo v tem taborišču, ne bi nihče prenesel dalj časa.«

Ob brskanju po že objavljenih zapisih sem prebrala tudi tole: »... menite, da je v Belsnu še kdo vprašal: kdo si? Tam ni bilo nobene identitete več. Ostalo je samo gorje in beda in že to, da je človek živel, je pomenilo nečloveški napor... Auschwitz je bil fantastično organiziran pekel, kjer si imel le vidne sovražnike: plinske celice, esesovce in brutalnost in si lahko živel, vsaj dokler te niso usmrtili, v Belsnu pa še tako dolgo ne... Tu si imel le svoje govno telo, pa žejo in lakoto ter mrličje, mrličje, ki so nam pričali, kako ničevo je življenje... Maja 1945 so barake še stale in množični grobovi so bili še odprti. Še vedno je pomiralo na stotine ljudi za pegavico, tifusom in izčrpanostjo. Nekateri so pomrli kratko malo zato, ker niso več mogli doumeti, da so osvobojeni...« To sem prepisala iz knjige Po sledovih Ane Frank.

V svetu je Bergen-Belsen nasploh bolj znan po Dnevniku Ane Frank, mladega židovskega dekleta, ki je tam umrlo marca 1945. Vendar smo ga kruto okusile tudi številne Slovenke, in med temi verjetno najštevilnejše Primorke. Sklepam po tem, ker je med doslej popisanimi preživelimi več kot dve tretjini Primork, čeprav še niso vse popisane, zlasti ne Tržančanke in Istranke.

Po meni znanih podatkih, naj bi prva večja skupina Slovenk prispela v Bergen-Belsen iz Auschwitz po dolgem in nečloveškem potovanju 18. januarja 1945. Med preživelimi sta tudi Milka Polanc iz Predmeje in Tonica Cvetrežnik iz Kromberka, ki bi gotovo vedeli kaj več povedati. Drugi transport je prišel iz Rawensbrücka v februarju 1945. Verjetno so bile v tem transportu pretežno Primorke, ki so malo prej (14. januarja) prispale tja iz Gorice. V njem so bile tudi tri že pokojne sestre Komel iz Ajševice. Med preživelimi iz te skupine sta baje tudi Marija Lozar iz Oseka in Danila Lipicer iz Šmartna v Brdih, katerih spomine bi tudi bilo treba še zapisati. Pepca Gregorčič iz Vrsna opisuje prav ta transport iz Rawensbrücka v Bergen-Belsen.

Naslednji transport samih Primork nas je

prišel v Bergen-Belsen iz Gorice in Trsta 13. marca 1945. Bilo nas je najmanj 100-150. Tončka Furlan iz Lozic ima v spominu številko 160, od katerih, da se nas je po osvoboditvi vrnila le polovica. Veliko jih je v teh 35. letih še doma pomrlo, kajti le dvajset eviden-tiranih je vsekakor premajhna številka. Javite se!

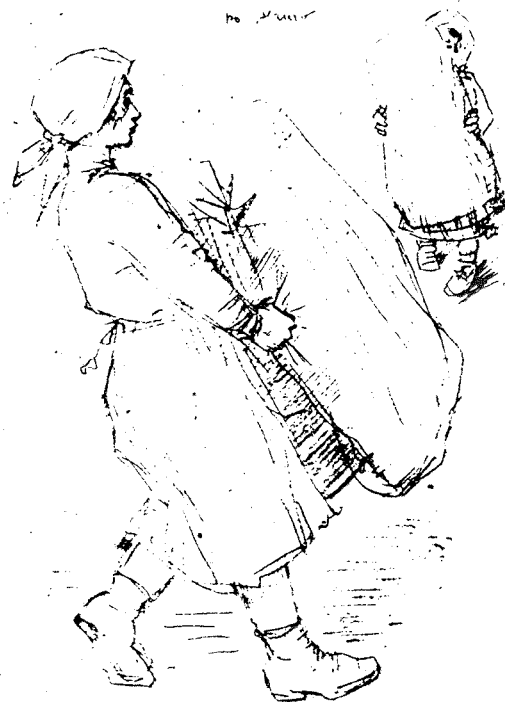
Prve dni aprila 1945 pa je prišel v Bergen-Belsen kot zadnji še transport iz Saltzgitterja (podružnice Rawensbrücka). Tudi v tem je bilo več Primork: sestre Zorka in Milenka Remec iz Uzič pri Šempasu, Vera in Mila Markič ter Fani Bukaro iz Deskel, Anica Ušaj iz Kromberka, Ernesta Švara iz Repentabara, Lojzka Bogatec iz Križa pri Trstu in prav gotovo še marsikatera druga. Anica in Zorka pripovedujeta o trpljenju na poti, zlasti pa o grozovitem bombardiranju na železniški postaji Celle. V tej skupini je bilo več jetnic iz notranjosti Slovenije. O doživetjih na transportu in ob prihodu v taborišče je podrobno opisala Mojca v sestavku, objavljenem v TV-15, 29. septembra 1977, kateremu je upravičeno dala naslov: Smrt - tebi je bilo ime Bergen-Belsen.

Prišla sem s sedeminpetdesetim, zadnjim

transportom jetnic iz Gorice, ki je po 17 dneh vožnje v celoti pristal v Bergen-Belsnu. Tiste, ki smo bile aretirane decembra 1944 in v začetku leta 1945, nismo več verjele, da nas bodo še odpeljali v Nemčijo, saj smo že pričakovale konec vojne. Pa vendar je tudi nas doletelo najhušje. Stiriindvajsetega februarja so nas naložili v avtobuse, ker je bila železniška proga v Furlaniji porušena, in nas odpeljali do Pöntebebe. Tu so nas skupaj z jetnicami iz tržaškega Coronea stlačili v živinske vagone, kjer smo se morale vrstiti celo za sedanje.

Vozile smo se 17 dni in v tem času dobile le trikrat jesti. Pa tudi za opravljanje potreb so nam le nekajkrat odprli. Zaradi porušeni prog in pogostega bombardiranja smo bile v stalni nevarnosti. Pravi šok smo doživele šele ob prvem postanku v Rawensbrücku, kjer smo prebile eno noč in se soočile z razmerami v koncentracijskem taborišču. Tu so nekatere srečale svoje znanke in sorodnice, a jih po mesecu dni skoro niso več spoznale.

V Rawensbrücku nas niso sprejeli, zato smo naslednji dan nadaljevale vožnjo in 13. marca 1945 pristale v Bergen-Belsnu. Ker so nas 15. aprila 1945 Angleži že osvobodili, smo

6

Karel Leskovec

ZLOMLJENA
KRILA

Revolucija mora biti čista kot solza, neomadeževana kot otrok ob rojstvu. Tega se je zavedal sleherni, ki je vanjo brezmejno verjel. Veliki so bili cilji revolucije, in zato strogi zakoni. Toda povsod so pod tem velikim imenom, pod imenom revolucija ljudje, le-to vodijo, v njej sodijo in odločajo: nekateri strožje, drugi blažje, bolj utemeljeno ali pa kot pravimo prek kolena. In v takem vrtincu se je znašel tudi naš nepozabljeni Frenk, o katerem pripovedujem...

Midva z Žustom sva hotela biti čimprej in čim bliže tovarni, zato sva tisto noč prespala v hlevu pri nekem kmetu v bližini Javornika. Še tema je bila, ko sva zjutraj hitela na zborna mesto. Vsi do zadnjega smo se zbrali pred tovarno, kjer je bila pisarna našega novega polirja. Čez nekaj časa je prišel iz barake mlad, postaven, visok fant, naš novi polir. Kar verjeti nisem mogel, da je on polir, kajti doslej sem imel opraviti s polirji, ki so bili starejši in resni. Ta pa se mi je zdel preotročji za tako odgovorno dolžnost.

Vendar ta možakar ni bil iz tovarne, ampak iz podjetja, ki nas je najelo za delo pri jezu. Zdaj je podjetje prevzelo delo; uredili naj bi tovarniško dvorišče ter kopali jarke za kanalizacijo in vodovod. Zaradi tega dela se nihče izmed nas ni jezil. Kajti delo je bilo.

Že tretjič sreča

Tako nas je tistega mrzlega in jasnega decembrskega jutra naš novi polir razporedil na delo. Zdaj z Žustom nisva imela druge skrbi kot to, kje bi našla kakšno luknjo za stanovanje, da se ne bi vsak večer potikala po smrdljivih in vlažnih hlevih. Pa se kaj takega zdaj, ko delava na Jesenicah, tako rekoč že skoraj v tovarni, tudi spodobilo ne bi. Zato sva še tisti dan po končanem delu odšla na lov za stanovanje. Pa sva, odkar sva prišla na jeseniški konec, imela že tretjič srečo.

Po delu sva zavila naravnost v tisto gostilno zraven ceste, kjer sva se tisti dan, ko sva prišla na Jesenice, srečala z Matijem. Tudi zdaj sva se želela sestati z njim, da bi z njegovo pomočjo lažje poiskala stanovanje. In se resnično nisva zmotila! Vse se je tako izteklo, kot da je bilo že prej vse pripravljeno in da so čakali samo še na naju.

»Tu na Javorniku«, je rekel Matija in povedal ime hiše, »je prazna soba. Sinoči mi je nekdo pripovedoval. Če imamo srečo, jo bomo še dobili.«

Nizkopritlična hiša se je skrivala med golim sadnim drevjem le za lučaj na desni strani od glavne ceste. Že na prvi pogled je bila videti imenitna. Stopili smo po kamnitih stopnicah, Matija je potrkal na vrata. Starejša suha ženica je odprla vrata in se za korak umaknila, ko je

zagledala, da se kar trije drenjamo na njenem pragu. Vse drugo sva prepustila zgovornemu Matiji. Dogovoril se je.

Pet kovačev, kot so takrat rekli takemu denarju, sva ji položila na mizo za mesec vnaprej.

Prvič v tovarni

Če si komu resničen prijatelj in vidiš, da ima prav, potem vztrajaj z njim do konca... Tako se je v tistih mrzlih dneh zgodilo tudi z mano.

Nič posebnega se ni dogajalo v tistih dneh. Dan je bil podoben dnevu in s prijateljem Žustom sva kot drugi delala na tovarniškem dvorišču; kopala sva jarek za vodovod. Zdelo se nama je, da je polir že v prvih dneh opazil, da sva pridna delavca. Razumljivo je, da sva se resnično trudila, saj sva prav zdaj, ko je bil potreben le še korak, da bi se znašla v tovarni, videla svojo prihodnost, čeprav je že vse naokrog dišalo po vojni.

Popoldne se je polir kot steber postavil zraven naše delovne skupine. Tipal je z očmi po upognjenih hrbtih in si nekaj zapisoval v svojo beležnico. Pa nismo dolgo časa čakali, da bi ugotovili, kaj se je možakarju motalo po glavi.

»Vidva, vi trije,« in na nekaj drugih je pokazal, »pridite sem!« Kot šolarčki za svojim učiteljem smo pohlevno stopali za njim. Naravnost v tovarno.

»No, vidiš, sva že notri. Kdo bi si mislil, da se bo to tako hitro zgodilo,« je drobil Žust in ni mogel skriti veselja. Njegov značaj mu ni dovolil, da bi občutil sreče in veselja premleval v sebi in sam. Vse, kar je občutil, radost, žalost, jezo in podobne stiske ali izbruhe, je moral iz njega, med druge, češ naj vsi vedo, kaj se dogaja v njihovi notranjosti.

»Tukaj me počakajte!« je ukazal polir in odšel po hali. Prav smešno se mi je zdelo, kako začudeno smo si ogledovali svet železarjev, ki so se kot sence premikale sem in tja med grozovitim ropotom.

Polir se je vrnil s človekom v modri halji; možakar, nizke in okrogle postave z velikimi očali na podolgovatem obrazu, je kasneje bil šef naše skupine.

»Od jutri naprej boste delali v tovarni pod njegovim nadzorstvom!« je obrnil polir glavo proti njemu. »Da boste pridni in poslušni! Jaz sem vas izbral, ker ste dobri

prebile v taborišču le dober mesec dni. A ta mesec nam bo ostal v spominu do konca življenja. Pustil nam je neizbrisne posledice: telesne in duševne. Bile smo v glavnem mlada dekleta med 17. in 22. letom starosti.

Kdo nam bo izbrisal iz spomina prva ponižujoča doživetja, ko smo se morale pred esesovci do golega sleči? Odpor in gnus ob preoblačenju v tuja, zamazana oblačila, ko so nam naša pobrali? In opravljanje potreb vpricho stražarjev? Da ne govorimo o duševnih pretresih pri nadčloveškem ravnanju esesovcev do drugih jetnikov in naša prva soočanja s smrtjo. – Drugo poglavje so telesne muke: pretepanja, mučenja, lakota, žeja pa garje, uši in naposled tifus. Od teh je bila vsekakor najhujša lakota.

Apel! »Kaj je to apel?« smo spraševale prvi dan v taborišču. Sotrpinke, ki so bile že pred nami tam, so nas pomilovalno pogledale, češ, boste že še okusile. In res smo ga okusile in ga ponovno okusale vsak dan. Največkrat se še zdanilo ni, včasih je še luna svetila, ko je »lager-kapo« zabrlizgala na oknu in v nekaj minutah smo že morale biti urejene po pet v vrsti pred barako. Tista, ki se je količkaj obirala, jih je dobila s pasom čez pleča, po obrazu ali prsih, kamor je pač priletelo. Če katera zaradi oslabelosti ali bolezni ni mogla na apel, so jo odvedli na revir (ambulanto), in od tam ni bilo vrnitve. Zato smo si med seboj pomagale in slabotnejše podpirale.

Ko smo bile razvrščene v vrsti, se je začelo preštevanje, ki se je do glavnega pregleda ponovilo vsaj desetkrat. Kot da bi mogoče katera lahko ušla skozi te brezštevilne žične ograje! In tako so minevale ure. Sonce se je dvignilo že visoko na obzorje, me smo pa še vedno stale. Pa tudi dež je padal, snežilo je in mrzel veter je pihal. Nismo smele sesti na tla, niti dati roke v žepe (če smo jih sploh imele). Neredko je katera izmed nas obnemogla in se onesvestila. Če se nam jo je posrečilo neopazno prestreči in spet postaviti na noge, je bila rešena, če ne pa jo je čakal revir, krematoriji... Končno smo dočakale glavni obhod: dve surovi esesovki v uniformah, za njima pa »lager-kapo«, vrsta blokavk in policajk. Za esesovke smo bile le prekleti banditi, psi in svinje, za spremstvo pa krave.

Naša baraka je mejila na moško taborišče. Ločila nas je bodeča žica. Ob vsakodnevnem apelu smo bile razvrščene tik nje, in ker sem bila v prvi vrsti, sem lahko spremljala dogajanje tam čez. Istočasno so stali na apelu tudi moški, živi okostnjaki, vsi črni v obraz od lakote in udarcev. Bili so že dalj časa v taborišču, bolj izčrpani kot me, zato se jih je vsak dan med apalom zgrudilo kakih 30 do 40. Te so povlekli za noge k ograji, ob koncu apela pa v krematorij. Nikdar ne bom pozabila dogodka, ko je nekdo stopil iz vrste, slekel suknič in z njim ogrnil umirajočega ob ograji. Nenadoma je pristopil esesovec, ga z bikovko potolkel na tla in ga mlatil, dokler ni pod udarci izdihnil.

Pa še drugačni prizori so se nam nudili na moškem dvorišču. Skoraj dnevno so pripeljali kamione s prikolicami, naložene z golimi mrličji. Odprli so stranice in kot gramoz sesuli vsebino na tla. Tako je na dvorišču nastal velikanski kup trupel. Nato so nagnali iz ba-

Skupni spomenik v Bergen-Belsnu. Leta 1966 ga je fotografirala nekdanja interniranka Niki Brumen iz Murske Sobote

rak se žive mrličje, da so te mrtvece zlagali najprej v skladovnice kot drva, nato pa jih odnašali v krematorij. Spraševale smo se, odkod vsak dan toliko mrličev? Morda iz kakšne tovarne, kjer so umirali zaradi neznosnih pogojev, morda iz plinskih celic...

Ne vem, če so bili v Belsnu tudi otroci. V naši in sosednjih barakah jih ni bilo. Vendar smo nekega dne, ko smo šle proti kuhinji po hrano za celo barako, obstale pred velikim pokritim kupom. Videti je bilo ročice in nožice. Pridvignile smo ponjavo in uzrle kup go-

Interniranke iz Bergen-Belsna lani septembra na Sorici

delavci.« To je bilo približno vse, kar nam je povedal; potem je odšel nazaj na tovarniško dvorišče.

»Zjutraj ob sedmi uri bodite tu,« nam je dejal novi šef, ki je bil videti po obnašanju in besedah zelo strog.

A tudi sedaj, ko smo že delali v tovarni, še zdaleč nismo bili pravi tovarniški delavci, kar sem spoznal že zjutraj, predno sem prijel orodje. Namreč nekakšna obnovitvena dela v tovarniški hali je prevzelo naše podjetje. Naš novi »vsemogočni« nam je natanko povedal, kaj in kje bomo delali. Razdelil nas je po skupinicah, midva z Žustom, zraven naju še Jože, prav tako iz Poljanske doline, smo bili skupaj. Pred nami se je kot siva stezica vlekel betonski kanal.

»Tole boste razbili in skopali širšega in globljega,« nam je povedal naš vodja. Kasneje smo slišali, da je inženir, vendar nismo bili prepričani. Najbrž so nam ga tako predstavili zato, da bi ga bolj spoštovali in poslušali. Bil pa je predvsem neotesan preganjač.

V baraki pred tovarno smo dobili potrebno orodje in takoj so zapeli krampi. Zdaj se ni bilo potrebno otepati mraza, ampak skoraj nismo vedeli, kam bi s toploto, ki se je kot smola lepila na kožo.

»Z dežja pod kap!« je pihal Žust in tolkel po betonu.

»Če boste marljivi, pridni, boste lahko delali čez ure,« je čez nekaj časa premišljeno dejal »inženir«, ki se je kot kip postavil zraven nas. Kako spodbujajoče so bile te njegove besede! Kakor da bi vrgel zlatnik med nas, smo vsi hkrati pogledali vanj.

»Če hočete, lahko delamo do jutra,« se je prvi oglašil Žust. A delali smo samo do polnoči, izmučeni pa smo bili, kot bi nas kdo premlatil. Če ne bi polir odločil drugače, bi prav gotovo delali vso noč.

»Samo do polnoči, pa jutri naprej!« je dejal polir. Če bi imeli s seboj hrano, bi najraje legel zraven toplega železa in počakal jutro. Saj je bilo škoda vsake ure, da bi jo preležal brez zaslužka. V tistih časih, še zlasti pozimi, so bili le redki, ki so lahko delali še kakšno uro po »šihu«.

Stroj pomočnik

Drugi dan je bil zadnji, ko sva odšla na delo. Kako se je najina sreča hitro sprevrgla! Kot smo se dogovorili, smo

želeli tudi tega dne delati do polnoči. Kmalu zjutraj, ko smo prišli na delo, se je zraven nas postavil polir. Kot da nas ocenjuje, kaj kdo zmore, je nekaj časa stal zraven, ne da bi spregovoril.

»Vi!« je čez čas pokazal z roko na širokoplečega Žusta, ki se je kot uš v kožo zajedel v trd beton. Žust sploh opazil ni, da kliče polir njega. Zganil se je šele, ko sem ga z roko dregnil v zadnjico.

»Ja, gospod!« je rekel Žust, a polirja ni imenoval z inženirjem, saj je tako besedo zelo težko spravil iz ust.

»Ali ste že kdaj delali z vrtnim strojem?« so počasi lezle besede iz polirjevih ust. »Nič novega ni to zame. Zelo preprosto gre, samo dobro ga je treba zgrabiti, pa gre!« je samovšečno odgovoril Žust. Polir se je zasmejal, pokimal z glavo in namignil, naj stopi Žust za njim. In kmalu se je Žust vrnil z vrtnim strojem na rami. Počasi ga je snel z ramena in ga nalahko, kot da ima otroka na rokah, postavil pred sabo na tla. Če bi naju kdo gledal, bi takoj spoznal, da se na tole »igračko« malo spoznavata.

Od zadaj za leseno barako na dvorišču, je zagrmel motor. Gumijasta cev se je kot kača začela zvijati in piskajoč zrak se je začel oglašati v vrtnem stroju. Ogledovala in ugibala sva, kaj naj narediva. Kam naj pritisneva, da bo sveder zavrtal v beton? Mlad fant v modri delovni obleki se je, kot bi padel iz zraka, znašel zraven.

»Kaj ne gre? Je pokvarjen?« se je vmešal, ker je najbrž spoznal, kakšna »strokovnjaka« sva; prav on je bil strokovnjak za vrtnalno stroje. Tako je z njegovo pomočjo stroj zaropotal. Dobro, da ni bilo zraven polirja, sicer bi se vse skupaj najbrž klavirno končalo! Šele zdaj, ko je stroj zalajal in zavrtal v beton, je samozavestni Žust pokazal, kaj zmore in kaj zna. Kot da drži bika za rogove, tako krepko in z vsomočjo je pritiskal nanj.

Krivičen polir

Šele nekaj pred polnočjo je vrtni stroj utihnil. Žust si je z rokavom brisal potno čelo in veselo pomežiknil v naju, ki sva s krampom in lopato odmetavala razbiti beton. Potem si je prižgal cigareto. Takrat pa, kot bi v tovarno udarila strela z jasnega. Od nekod, kot da je padel

lih mrtvih otrok med dvema in šestimi leti starosti. Koliko jih je bilo, ne bi mogla oceniti, gotovo pa najmanj sto.

Zadnje dni, ko krematorij ni mogel več požirati sproti vseh trupel, ko so kar na prostem sežigali človeške grmade ali pa jih zasipali v množične grobove, ko je povsod razsajal tifus, smo tudi me že popolnoma otopele. Neprizadeto sem gledala, kako so vpregali štiri žive okostnjake v enega mrtvega in jih v dolgih čudnih procesijah vlekli po taborišču. Ko se je eden izmed štirih zgrudil, so prignali na njegovo mesto drugega in še štiri, da so tega vlekli do skupnega groba.

Nekdo je zapisal, da je moral po osvoboditvi v Belsnu stopiti na mrtveca, če ni hotel stopiti na umirajočega. In to je čista resnica! Vseposvoda je bila samo smrt!

Osvoboditev sem si predstavljala drugače: radostno, veselo, z zastavami, petjem... Pa je bila tako klavirna. Bile smo že preveč sestradane in otopele, preveč tovarišic nam je že pobral tifus. Dobro se še spominjam plavalase Ivanke Merkelj iz Šempasa, kako je tega dne onemogla slonela ob baraki in tarnala: »Osvobojene smo, jaz pa moram umreti.« In res je umrla.

Prav v teh strašnih aprilskih dneh sem dočakala 18. rojstni dan. Prvič, odkar so me aretirali, sem se z jokala. Bila sem tako daleč od doma in svojih dragih. Moje tovarišice in sotrpinke pa so vse okrog mene umirale. Kmalu sem obležala za tifusom, nato se me je lotila še TBC, da še danes ne morem doumeti, kako sem vse to prestala in kljub temu ostala živa.

Koliko naših tovarišic je za vedno ostalo tam. Iz naše skupine je prva umrla Rozina Manfreda iz Poljubinja, s katero sva bili skupaj že v goriških zaporih, na transportu in tudi vse čas v Bergen-Belsnu. Obležala je v baraki na golih tleh. Za vedno so tam ostale tudi Vilma Mozetič iz Renč, Natalija Peterne iz Kostanjevice pri Ligu, Ivanka Merkelj iz Šempasa, Alma Hlede iz Brd, Berta Kerševan iz Branika, Aurora iz Trsta, Justina Kovačič iz Poljubina, Marija Mavri iz Bače, sestre Danica in Vasiljka Komel iz Ajševce, Virgilija Saksida iz Gradišča nad Prvačino, Stanka Gruden ter sestre Karolina in Angela Štrukelj iz Šmihela pri Šempasu, Cvetka Srebrnič in Malči Slokar iz Solkana, Marija Bunc iz Volčje drage, Ivanka Rojč iz Dornberka, Antonija Toplikar iz Oseka, Slavica Batič iz Trnovoga, Boža iz Bilj, Jožefa Maručič iz Standreža, Elda iz Like pri Črnem kalu, Julijana Sluga iz Žej pri Prestranku, in še marsikatera druga Primorka pa tudi nekaj moških. Marica Zidarič iz Deskel je umrla na poti domov, številne druge pa za posledicami internacije prva leta po vojni.

Ko se preživele občasno sestajamo, pregledujemo sezname, ugotavljamo, da nas je vedno manj. Pa vendar nas je nekaj še. In dolžnost nas preživelih je, da Bergen-Belsen in strahote, ki so se v njem dogajale, ne gredo v pozabo, ob prizadevanjih, da se kaj takega ne bi nikdar in nikjer več ponovilo.

Cvetka Mrak

skozi streho, se je poleg nas pojavil polir in nas gledal, kot da ga je prd petimi minutami nekdo krepko prebutal.

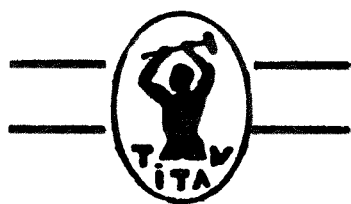
»Tako? Sem mislil, da sem za nadurno delo izbral najboljše delavce, pa kot kaže, sem se popolnoma zmotil.« Najbolj je zarobantil na Žusta, ki je stal kot steber in buljil vanj, ker ga prav gotovo ni razumel, kaj sploh hoče. Kar zasmilil se mi je. Kapljice znoja, ki so se mu svetlikale po obrazu, še niso zginitile od napornega dela. Pa še nekaj žaljivih besed mu je Žust rekel. A najbolj ga je podžgalo, ko mu je polir dejal, da bi moral dati stroj tistemu, ki z njim dela. Takrat pa kot da bi prižgal iskro, se je v Žustovih močnih rokah znašel sveder in z njim je tako krepko udaril polirja, da se je kot vreča zvalil na umazano prašno tla. Midva z Jožetom, ki sva stala zraven in z orodjem brskala po tleh, sploh nisva doumela, kaj se je pravzaprav zgodilo. Šele potem, ko je Žust drugič zamahnil po polirju, sva skočila k njemu in mu izpulila sveder, da ni še enkrat mahnil predrznega in nepravilnega polirja. Le-ta je zavpil, kar naj bi pomenilo, naj mu kdo priskoči na pomoč. Pa se nihče ni niti premaknil.

»Take je potrebno ubiti!« je vrelo iz razdraženega in do smrti užaljenega Žusta. Joj, kakšen je bil! Prepričan sem bil, da bo zdrobil vse, kar se mu bi postavilo po robu.

»Jaz grem, pa če tudi jutri poginem! Pri tej barabi ne bom več delal!« Tudi jaz sem se počutil neugodno, kajti sloščoval sem Žusta. A ne samo tisti večer. Nešteto krat sem se namreč prepričal, da je Žust priden in pošten delavec, vendar pa, ne prenese žalitev, če ni kriv, pa tudi, če bi zaradi tega izgubil glavo. Zdaj sem se moral takoj odločiti: ali bom odšel z njimi in ostal brez dela ali pa bom ostal v tovarni. Če ne bi bil zraven, in če se ne bi sam prepričal, kako se je Žust zagrizel v delo, in če sam ne bi slišal polirjevih žaljivk, ki so razen na Žusta letele tudi na nas, bi se najbrž odločil drugače, tako pa sem se postavil na njegovo stran.

Odšla sva iz tovarne. Prepričan sem bil, da bova odšla najprej v stanovanje, zjutraj pa si bova kaj pametnega izmislila. Žust pa še slišati ni hotel o tem. Kazalo je, da bi se najraje vrnil v tovarno in do konca obračunal s človekom, ki ga je po krivičnem spravil v tako obupen položaj.

(Se nadaljuje)

TITAN
61240 KAMNIK
JUGOSLAVIJA

TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV IN LIVARNA n. sol. o.

proizvaja:

- fitinge črne in pocinkane
- ključavnice navadne in cilindrične
- obešanke navadne in cilindrične
- vezi »Tyrolia« za smuči
- motorne mesoreznice in drobilke za orehe
- ulitke iz temprane litine za avtomobilsko, strojno in elektro industrijo
- TKM ventile za enocevni sistem centralnega ogrevanja

Ribniška kovinska
industrija

izdeluje stopnice za
avione in druge
kovinske izdelke.

odmetalec snega SR-110- K

TOZD-KMETIJSKA MEHANIZACIJA
S SERVISOM
64000 KRANJ, Ljubljanska 22
Telefon (064) 23-857, telex 34 556

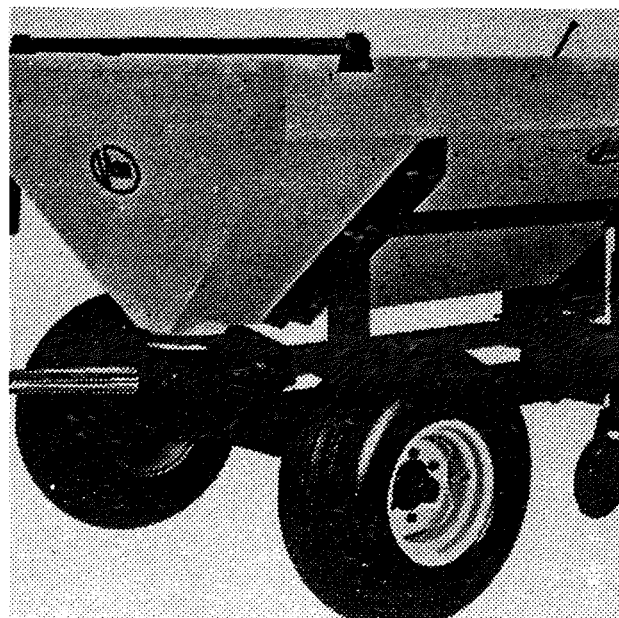
IZ PROIZVODNEGA PROGRAMA
VAM NUDIMO:

TROSILCE UMETNEGA GNOJILA
»CREINAVICON« za kmetijske
proizvajalce in kombinete 250 l, 375
l, 2000 l, 3000 l in 5000 l z dodatnimi
napravami.

- z deponatorjem za gnojenje pri
koreninah
- trosenje v vrste v sadovnjakih in
vinogradih
- večvrstno trosenje (koruza, repa)

CISTERNE ZA GNOJEVKO z vakuum
in mono črpalkami (1000 l, 1700 l,
2200 l, 3000 l, 5000 l in 10.000 l)

MEŠALCI ZA GNOJEVKO

metalka

objavlja naslednja prosta dela oz. naloge

TOZD »TRGOVINA NA DEBELO«
n. sol. o.
Blagovna skupina 06

KOMERCIALNO DELO – 1 delavec

Pogoji:

- VSI ekonomske ali tehnične smeri ali
- SSI ekonomske ali tehnične smeri in
2 leti delovnih izkušenj na referentskih delih oz.
nalogah

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB
Splošne službe

KURIRSKA DELA – 1 delavec

Pogoji:

- osemletka
- 2 leti delovnih izkušenj

trgovsko in proizvodno
podjetje metalka n. sol. o.

Pisne ponudbe sprejema

 metalka n. sol. o.,

Kadrovska služba, Ljubljana, Dalmatinova 2, 15 dni po
objavi.

Alojz Robnik

V Lučah smo februarja pokopali borca Alojza, ki se je rodil leta 1916. Bil je mobiliziran v nemško vojsko, iz katere je pobegnil k zaveznikom in se v Italiji priključil partizanski vojski. V letih 1944 in 1945 je bil v 5. prekomorski brigadi pri osvoboditvi Dalmacije, Istre, Hrvaške in Ljubljane. Bil je večkrat odlikovan.

Marija Fabčič

V 87. letu starosti je umrla partizanska mama iz Orehovice. Avgusta 1942 se je vključila v NOB. Bila je predsednica odbora AFŽ. Skrbela je za zbiranje materiala za borce in za ranjence in znala je pridobivati ženske za delo v AFŽ.

Jože Zakrajšek

Marca smo ga pokopali na pokopališču v Smarju-Sap. Rojen je bil leta 1923 v vasi Lanišče pri Skofljici. Organizirano je začel delati za NOB že leta 1941. Bil je kurir na terenu, zato so ga leta 1942 odpeljali v internacijo na Rab. Po vrnitvi se je leta 1943 ponovno vključil v organizirano delo za NOB. Bil je odlikovan.

Franc Berčič

Na pokopališču v Lipici pri Skofji Loki smo pokopali tovariša Franca. Rodil se je pred 73 leti v Stari Loki. Bil je borec Gradnikove brigade.

Ludvik Lovšin

Rodil se je leta 1915 v Travniku pri Loškem potoku. Leta 1942 se je priključil narodnoosvobodilnemu gibanju. Bil je borec Serčerjeve brigade. Zaprt je bil v več taboriščih.

Alojz Korčec

Rodil se je v Kastavu pri Sušaku pred 68 leti. Ob začetku vojne je bil v Kraljevu, kjer so ga mobilizirali. Pobegnil je domov v Cerknico. Tu je postal obveščevalec in organizator OF na terenu. Leta 1942 je odšel v Krimsko četo. Leta 1943 je bil težko ranjen in se je potem zdravil v različnih krajih. V KP je bil sprejet maja 1943. Pokopali smo ga februarja.

Alojz Bucik

Marca smo se na kanalskem pokopališču poslovi od Alojza Bucika, rojenega leta 1897 na Kanalskem vrhu. Ze pred razpadom Italije se je priključil OF. Bil je član narodne zaščite, član OF in skrbel je za hrano partizanov. Leta 1944 je bil ranjen. Bil je dvakrat odlikovan.

Jože Labohar

Februarja smo se od njega poslovili na prevorskem pokopališču. Rodil se je leta 1895. Bojeval se je v prvi svetovni vojni. Z NOG je začel aktivno sodelovati leta 1943. Po vojni je opravljal različne pomembne naloge.

Radomir Škorič

Nazadnje je stanoval v Zamostecu. Veliko let je bil predsednik združenja rezervnih oficirjev v Sordražici.

Ivan Čebular

Na žusemskem pokopališču smo se marca poslovili od borca Ivana Čebularja. Rodil se je leta 1906 na Zgornjem Tinskem. Leta 1943 so se partizani že oglašali pri njem, sam pa se je vključil v NOB septembra 1944. Kot borec Serčerjeve brigade se je bojeval vse do osvoboditve.

Jakob Voljč

V 78. letu starosti je na Vrhniki umrl Jakob Voljč. Vsa družina je delala od začetka okupacije za OF. V njegovi hiši so zbirali in hranili material za partizane.

Rezka Hafnar

Januarja smo na pokopališču v Zeleznikih pokopali tovarišico Rezko iz Češnjice. Rodila se je leta 1929. Otroška leta je preživela v Dražgošah, kjer je bila tudi med dražgoško bitko. Z NOV je sodelovala do osvoboditve.

Ivo Bašelj

Komaj 59 let star je umrl za posledicami prestanega trpljenja v taboriščih. Z delom za OF je začel takoj v začetku vojne. Tudi po vojni je opravljal številne pomembne naloge.

Franciška Cerar

Marca smo se na pokopališču v Beričevem poslovi od štiriinšestdesetletne Franciške. Skupaj z možem sta delala za NOB. Leta 1943 je morala v ilegalo, toda Nemci so jo aretirali. Nekaj časa je bila v begunjskih zaporih, nato pa so jo poslali v taborišče Ravensbrück. Tam je ostala do osvoboditve.

Franciška Mohorič

V 91. letu starosti je umrla partizanska mama Franciška, rojena v Podlonku v Selški dolini. Vso okupacijo je družina delala za NOV. Trije sinovi so bili pri partizanih, eden je padel, hčerka pa je bila aktivistka. Mamo smo pokopali na pokopališču v Selcih.

Jože Lajevec

Tovariš Jože se je rodil leta 1901 v Dolškem pri Ljubljani. Od leta 1942 pa do konca vojne je prebil v raznih koncentracijskih taboriščih do konca vojne. Po vojni se je vključil v delo na območju Sodražice.

Franc Glazar

Na pokopališču v Slavini smo februarja pokopali Franca Glazara, doma iz Slavine, kjer se je rodil pred 65. leti. Kmalu po izbruhu druge svetovne vojne so ga poslali v italijansko vojsko. Julija 1943 se je opredelil za Titovo vojsko. Kljub temu je bil kot zavezniški ujetnik poslan v Afriko in sele pozneje dosegel, da so ga dodelili letalstvu kot borca Titove vojske. Pot ga je vodila v bazo v Italiji, nato na otok Vis in v Zadru je dočkal svobodo. Po vojni je opravljal razne pomembne zadolžitve. Za zasluge je prejel tri odlikovanja.

Terezija Kladnik

Marca smo se na pokopališču Luce ob Savinji poslovili od 98-letne partizanske mame. Leta 1943 so jo Nemci pregnali v taborišče, ker so bili njeni trije sinovi med partizani.

Vladimir Komel

Januarja je v 54. letu starosti umrl Vladimir Komel iz Ajševce pri Novi Gorici. V NOB je začel sodelovati takoj po razpadu Italije kot mladinec. Februarja 1944 je postal borec 2. brigade VDV in se je v njenem sklopu bojeval do osvoboditve. Dvakrat je bil odlikovan. Pokopali smo ga v Kobarižu.

Angela Furlan

Rodila se je leta 1923 na Otlici. Za OF je delala že pred razpadom Italije. Bila je večletna tajnica AFŽ. Za aktivno delo je bila odlikovana. Lani septembra smo jo pokopali na pokopališču na Otlici.

Zora Hočevar

V starosti 91 let je marca umrla partizanska mama Zora Hočevar. Pet njenih otrok je odšlo med partizane. Že v predvojnem času so bili člani komunistične partije in Skoja. Tudi sama je med vojno odšla na partizansko območje proti Gorjancem.

Jakob Frelih

V triinosemdeset letu starosti je v Goropkah pri Zireh umrl Jakob Frelih, član ZB NOV in borec za severno mejo. Med drugo svetovno vojno je delal za NOG z odbori OF in gospodarsko komisijo. Sodeloval je v času povojne obnove in bil večletni član krajevnega ljudskega odbora Ziri.

Ana Doljak

Tovarišico Ančko Doljakovo smo februarja pokopali na pokopališču v Lipici pri Skofji Loki. Rojena je bila leta 1910 v Stari Oselici nad Skofjo Loko. Aktivno je začela delati za NOB že v prvi polovici leta 1942. Zbirala je hrano, obleko in bila obveščevalka na terenu. Bila je članica KP. Za svoje terensko delo je bila odlikovana.

Jože Pirec

Aprila smo se od njega poslovili na piranskem pokopališču. Rodil se je leta 1909 v Vojšnici na Krasu. Od leta 1943 je bil aktivist, avgusta 1944 je odšel v Pohorski odred. Marca 1945 je bil težko ranjen.

Alojz Vrtar

Rojen je bil leta 1924 v Petrovi vasi pri Črnomlju. Bil je v taborišču na Rabu, nato pa borec 15. belokranjske SNOUB. Sodeloval je v vseh bojih te brigade, na koncu pa še za osvoboditev Ljubljane in Maribora. Dobil je štiri odlikovanja ter 9 strelskih medalj in plaket za delo v strelski organizaciji.

Janez Jereb

Pred 73 leti se je rodil na Pakem pri Borovnici. Takoj po okupatorjevi zasedbi se je priključil narodnoosvobodilnemu boju. Avgusta 1942 so ga odpeljali v internacijo, kjer je ostal do razpada Italije. Po vrnitvi je spet sodeloval za NOB. Februarja smo ga pokopali v Borovnici.

Anton Vidmar

Lani avgusta smo se od njega poslovili na Otlici. Rojen je bil leta 1889. Po razpadu Italije so ga Nemci odpeljali v nemško ujetništvo. Po osvoboditvi se je vrnil domov in pomagal pri obnovi.

Branko Blenkuš

Podoficirska šola 4. operativne cone

6

Šola se po zračnem napadu pri Ajniku ni smela predolgo zadrževati v istem kraju, zato se je šestega septembra 1944 premaknila v Otok. Tu so se nastanili skoraj po vseh hišah. Štab šole je imel svoj sedež v Cigaletovi hiši, kjer sta bila takrat lastnika Jera in Alojz Vezočnik.

Celotna podoficirska šola s štabom na otoku (fotograf neznan)

Sovražnik je proti Zgornji Savinjski in Zadrečki dolini neprestano pošiljal večje enote z namenom, da bi prodrli na osvobodeno ozemlje in s tem motil zaledje, kjer so se brigade in odredi urili, se izpolnjevali, dobivali obleko, hrano in drugo. Obveščevalci so spremljali vsak premik in nameravani napad. Ker so bila obvestila pravočasna, so partizanske enote vedno pričakale sovražnika na pravih mestih in ga odbile. Pri tej obrambi je večkrat sodelovala tudi podoficirska šola. Da bi onemogočili prodor sovražnikovih vozil in tankov, so tečajniki minerskega oddelka 11. oktobra 1944 zaminirali cesto pri Črni nad Stranjami. Pehotni oddelek je 12. oktobra 1944 postavil zasedo na zahodnem pobočju Male planine, oddelek za zveze pri Sv. Primožu nad Stranjami, intendantski tečaj pa pri vasi Gozd.

Med bivanjem na Otoku so tečajniki večkrat sodelovali pri pobiranju vojaškega materiala, ki so ga takrat zavezniška letala spuščala na področje Rečica, ob Dreti, pri Bočni in na Pobrežju. Dovoljeno je bilo, da se slabo oblečeni tečajniki in predavatelji lahko preoblečejo v nove obleke angleške vojske. Iz padal so šivilje sešile veliko srajc in drugega perila.

V času, ko je bila šola na Otoku, so pri njej ustanovili zaščitno četo, katere komandir je bil Karel Brezavšek iz Lenarta. Na Otoku je 18. oktobra zaključil z delom tretji tečaj vseh oddelkov, razen pehotnega, ki jih je skupno s tečajema na Moravškem imel že pet.

Novi podoficirji so odšli in v šolo so prihajali novi borci. Že 19. oktobra so začeli s poukom četrtega tečaja, pri pešadiji pa šestega. Napadi sovražnika na osvobodeno ozemlje so bili vsak dan močnejši in pogostejši. Da ne bi prišlo do presenečenja, se je šola spet premaknila, in sicer 23. oktobra v vas Trnavče pod Radegundo.

V tem času sta prišla tudi novi komandant poročnik Vladimir Sepec ter pomočnik komisarja Vojteh Volt. Zanj nismo našli nobenih drugih podatkov.

V Trnavčah se je šola s štabom nastanila pri kmetu Pečniku, pa tudi po drugih hišah so stanovali tečajniki.

Del članov štaba podoficirske šole 4. operativne cone v Trnavčah jeseni 1944

V tem času so močne sovražnikove skupine napadale s kamniške strani. Zato je 24. oktobra odšel vod tečajnikov, v glavnem prostovoljcev, pod vodstvom kapetana Iršiča proti Gornjemu gradu. Naslednji dan se je razvrstil ob cesti in potoku proti Novi Štifi. Napadli so sovražnika, ki je semkaj prodril, ropal ter požigal prek Črničva, Kališ, Gozda in Češnjice. Vod tečajnikov prostovoljcev je v jurišu pregnal sovražne patrulje od Nove Štife proti Črničvu.

(Se nadaljuje)

Glasilo osnovne šole Karla Destovnika-Kajuha

Mostovi

Iz src rasto v srca mostovi,

...

*Mostovi rasto,
iz vseh človeških src se pno
in v vsa srca.*

Tako pravi pesnik Kajuh v svoji pesmi Mostovi, po katerih so na osnovni šoli Karla Destovnika Kajuha v Štepanjskem naselju naslovili svoje glasilo. Ime so izbrali na natečaju, za katerega je dala pobudo pionirska organizacija, porodilo pa se je v glavic Katje Glažarjeve, takrat učenke 4. razreda.

»Mostovi imajo dvojen pomen,« mi pripovedujejo na štepanjski osnovni šoli. »Ne predstavljajo nam samo poveza-ve med nasprotnimi bregovi, marveč nam pomenijo tudi simbol povezovanja med narodi in narodnostmi Jugoslavije, povezovanje med ljudmi vsega sveta.«

Osnovna šola Karla Destovnika Kajuha je še mlada. Leto 1976/77 je njeno prvo šolsko leto. Z njenim nastankom je začelo izhajati tudi glasilo Mostovi. O kaki tradiciji, ki bi že učvrstila njegove korenine, še ni moč govoriti, saj ima za seboj komaj nekaj trdih let začetkov, tipanja, poskušanja in utiranja poti. S skupnimi močmi se trudijo, da bi z delom in z vsemi hotenji prispevli k povezovanju in krepitvi medsebojnih odnosov, da bi s svojim glasilom gradili mostove. Zato hočejo, da bodo Mostovi odraz njihovega dela, življenja in tudi skritih hrepenenj.

V glasilo pišejo učenci iz vseh razredov, največ zaslug pa imajo člani literarnonovinarskega krožka. Letos so prvič razdelili krožek na višjo skupino, ki jo vodi tovarišica Vlasta Matejčič, in nižjo pod vodstvom Marjane Povšenjakove.

Tovarišica Matejčičeva, kako izbirate vsebino za posamezno številko vašega glasila?

Naše teme se gibljejo v okviru enotnega koncepta: bratstvo – enotnost – mir – Tito. Sicer pa našim malim novinarjem ne določimo natančnih naslovov, da ne bi s tem omejili njihove ustvarjalnosti. Velikokrat se zgodi, da mi učenci nena-ročeno prinesejo sestavke iz vsakdanjega življenja. Marsikdaj se pod temi, včasih nerodno napisanimi stavki skriva posameznik, njegovo občutje sveta in bližnjega okolja, marsikdaj se starejši ob teh otroških pogledih na življenje ustavi in začne premišljevat.

Trudimo se, da bi popisali vse dogodke v šoli in zunaj nje in po takem zaporedju je vsaka številka glasila časovno urejena. V prvi letošnji številki smo pisali o interesnih dejavnostih na šoli, v tretji številki nas čaka še težje delo, kajti te dejavnosti bo treba ocenjevati. Nikakor ne smejo v nobeni številki izpasti poročila o športni dejavnosti, o tekmo-vanjih in o uspehih. Še več bi moralo biti prispevkov s tematiko narodnoosvobodilnega boja. Prav v naslednji številki mislimo povezati temo bratstva z NOB.

Gotovo ste določili cilje svojemu zavzetemu delu?

Vzgoja pismenosti, če lahko tako ime-nujemo sposobnost sestavljanja neke vsebine oziroma sposobnosti pismene-ga izražanja, je eden prvih ciljev. Brez te sposobnosti se človek v današnjem času težko znajde. Osnove, na katerih bo la-hko pozneje gradil, pa mu lahko da le osnovna šola, in to ne šele v osmem razredu, ampak že prej. Prav je, da učenci rastejo iz privzgojene navade pi-

sanja in samoiniciativno napredujejo. Od časa do časa odkrijemo med našimi učenci prave umetnike: tako na primer Rebeka Kubik iz šestega razreda piše pesmice, Aleš Zaletel, prav tako iz šeste-ga razreda, ima doma pravo zbirko spi-sov s svojstvenim stilom pisanja. Nikoli ne piše o sebi, ampak o neki tretji osebi in zelo rad uporablja dvogovore. Seveda se bo moral še velik potruditi po jezi-kovni plati. Nekateri so pravi opazoval-ci. Velikokrat je že sama objava prispev-ka vzpodbuda za pisanje. Omenila bi še Dragico Fabjanovo, učenko, ki sodeluje tudi v občinskem glasilu Naša skup-nost. Kot članica skupine pionirjev do-pisnikov z mostarskih šol seznanja čla-ne našega literarnonovinarskega krožka z novostmi v naši občini ali na področju novinarskega dela. Postala je že pravi mojster za intervju. Naši mali novinarji imajo med drugim tudi nalogo, da vzpodbujajo svoje sošolce k pisanju, ki bo zavestno in samo za naše glasilo, ne

Vlasta Matejčič, mentorica literarno-novinarskega krožka višje stopnje

pa v okviru domačih nalog. Poleg tega bi radi pisali v druga glasila.

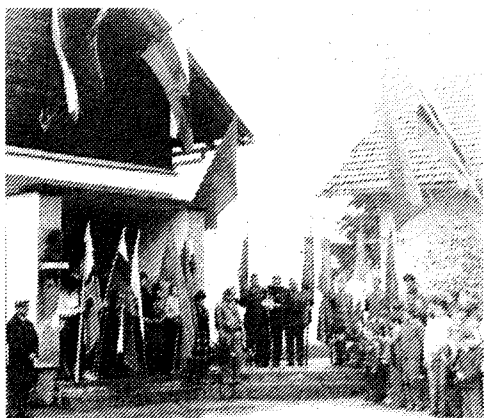
Kako pa vam uspeva tehnična plat vašega dela?

Včasih se zatakne že na samem začetku, saj zaradi dvoizmenskega pouka ze-lo težko najdemo skupen čas. Tudi pri samem tehničnem urejanju glasila smo zelo na tesnem. Še dobro, da imamo tovarišico administratorko Pepco De-bevc, ki poleg svojega rednega dela na-tipka še sestavke učencev, pa hišnika Franca Kralja, ki naše strani razmnoži v šeststo izvodih. Pri zlaganju in spenjanju strani pomagajo učenci prostovolj-ci. Med njimi je največ tistih, ki se vozijo s Hrušice in Bizovika. Včasih je pome-nila težavo naslovna stran. Naš novi li-kovnik Save Steganovski nas je tu obo-gatil s portretom Karla Destovnika-Kajuha.

Prve stopinje so storjene. Treba jih je nadaljevati. Pred seboj vidijo poti, ki jih vežejo mostovi časa, težave, ki jih prečkajo mostovi tovarštva. Ne bodo popu-stili! Še naprej bodo gradili mostove, zgradili bodo tradicijo svojega glasila za tiste rodove, ki jim bodo sledili v sedaj njihovih šolskih klopeh.

Živa Drole

Iz osrčja Dolomitov

Pred osnovno šolo Janeza Kalana je zbrane pozdravil tovariš Zdravko Vidrih.

Za zastavami na čelu je kolona mladih krenila proti Belški grapi.

Pred Lenartovo domačijo na Belem, kjer je junaško padla narodna herojina Lizika Jančar-Majda, je zastal korak mladih, da bi počastili spomin nanjo.

Narodni heroj Rudolf Hribnik-Svarun, simbol revolucije, podeljuje mladinske izkaznice učencem osnovne šole Janeza Kalana s Topola.

Sirom po domovini so mladi Jugoslavlani proslavili svoj dan, dan mladosti. Osrednja proslava je bila na štadionu JLA v Beogradu pod geslom Druže Tito mi ti se kunemo. Bolj kot proslavljanje je letošnji 25. maj pomenil obljubo mladih, da bodo nosili štafeto življenja, kakršno pooseblja ime Tito. Z zavestjo odgovornosti so mladi sprejemali članske izkaznice mladinske organizacije. Številni komunisti novinci so prav tega dne začeli svoje poslanstvo – stopati v vodilnih vrstah na Titovi poti razvijanja samoupravnih, socialističnih in neuvrščenih Jugoslavije.

Pohod po poteh Dolomitskega odreda je postal že tradicionalen ob dnevu mladosti. Letos je že šestič po vrsti. Organizira ga turistično društvo Katarina skupaj s pionirskim odredom osnovne šole Janeza Kalana, Topol Medvode. Letošnjega pohoda so se udeležile skoraj vse osnovne šole iz Šiške in z Viča, osnovna šola Dolomitskega odreda iz Polhovca Gradca, 7. maja iz Dobrove, 1. bataljona Dolomitskega odreda iz Horjula, iz Maribora so prišle predstavnice doma srednješolk Lizike Jančar-Majde, iz Tacna je komandant pohodne enote Dušan Marcinuš pripeljal skupino dvaindvajsetih bodočih miličnikov kadetov, prišli so še mladi iz KK ZSMS Trnovec-Topol, predstavniki borčevskih organizacij iz Medvod, Šiške, Vič-Rudnika, iz Dobrove in Polhovca Gradca ter člani KK SZDL Trnovec-Topol; skratka – množična manifestacija, ki ima navadno tudi tekmovalni del, letos pa so se odločili samo za pohod.

Pred osnovno šolo v Topolu so se skupine mladih zile v množico. Med njimi ni bilo neugnane vihravosti, kakršne smo vajeni pri mladini. Letošnji maj, mesec mladosti, je drugačen. Ob svojem prazniku so mladi občutili izgubo svojega najbližjega prijatelja, tovariša Tita. Po pozdravnem govoru tovariša Zdravka Vidriha in potem, ko so pionirji položili venec Janezu Kalanu pred osnovno šolo, so na čelo kolone stopili zastavonoše, sledilo pa jim je približno tisoč mladih. Še pesem harmonike, ki je spremila na pot skozi Belško grapo vijočo se množico, je zvenela tiho, a kljub temu odločno: Hej brigade hitite... Pionirji z rdečimi rutami in pionirskimi kapami so ob poti polagali vence na spominska obeležja. Poleg pri spomeniku NOB na Topolu so za hip postali pri obeležju 1. bataljona Dolomitskega odreda na robu Belške grape. Sicer pa to ni edini dan, ko se pionirji spominjo na spominska obeležja in vsega, kar se skriva za njimi. Gojenje tradicij NOB pomeni šoli Janeza Kalana v srcu Dolomitov eno glavnih dejavnosti.

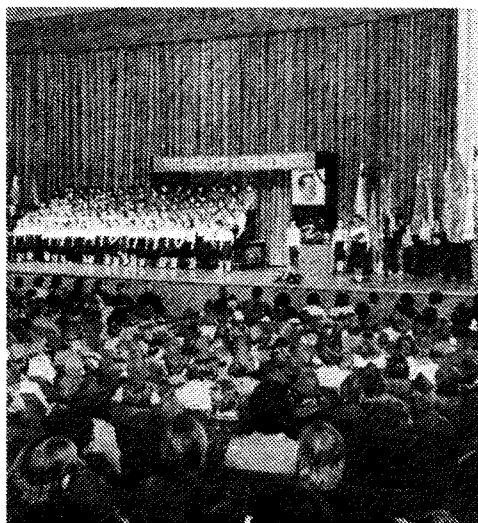
★

Vas Belo čaka. Iz zvočnikov pred spominsko hišo, kjer je v noči z 19. na 20. marec 1943 junaško padla narodna herojina, illegalka Lizika Jančar-Majda, zveni pesem: Bohor je vstal, Bohor žari... Pridruži se pesem pionirjev: Druže Tito, oče omladine... druže Tito, mi ti se kunemo, da sva tvoga puta ne skrenemo. Potem mladi prisluhnejo besedam o partizanskih borbah na tem koščku zemlje. Generalpolkovnik in narodni heroj Rudolf Hribnik-Svarun, ki je doživel vso epopejo boja na Slovenskem, govori. In ni naključje, da čez nekaj trenutkov prav on, simbol revolucije, in prav tu, kjer je bilo prelito toliko krvi, podeli šestim učencem osnovne šole Janeza Kalana mladinske izkaznice. Kakor nekoč skojevci ali partizani, tako so tega dne ti mladi trdno odločeni stopili na Titovo pot, s prevzemom odgovornosti, ki jih bodo imeli kot člani mladinske organizacije.

Presenečene so bile srednješolke iz doma Lizike Jančar-Majde, katerim so na Belem izročili sliko nedavno umrlega dolomitskega patizana, slikarja Franca Dremlja-Ace. Na sliki je upodobil Lenartovo domačijo, kjer je bila Lizika ubita.

Kot spomin sta ob Lenartovi domačiji ostala dva venca. Množica se je začela razhajati. V mladih korakih so odmevale zadnje besede tovariša Vidriha: »Vračajte se v svoje šole; bodite mladostni!« Učenci iz Dobrove in iz Horjula so se na svoji poti domov ustavili še na Osredku in položili venec pred spominsko hišo, kjer je bil od jeseni 1942 do pomladi 1943 sedež IO OF.

Ziva Drole

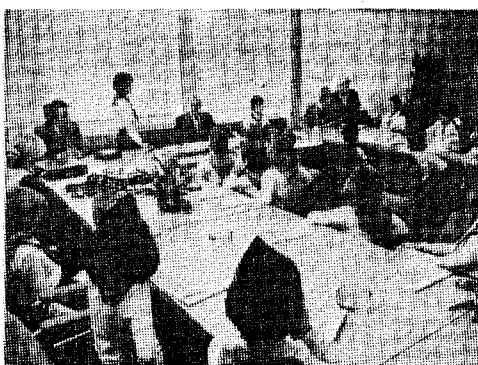
Ob zaključku poti kurirčeve pošte je bila 21. maja v šišenski kinodvorani slovesnost, na kateri so med drugimi sodelovali učenci OŠ Riharda Jakopiča, Tineta Rožanca, Zvonka Runka, Veljka Vlahoviča ter godba na pihala vojašnice Boris Kidrič. O pomenu kurirčeve pošte je govorila predsednica občinske pionirske organizacije Saba Battelino, vse prisotne pa je pozdravila tudi predsednica OK SZDL Ljubljana-Šiška, Nada Svete.

J. Čurin

Letos smo prvič praznovali dan mladosti brez tovariša Tita. Toda, ostal je v naših srcih in ostal bo v drevesu, ki smo ga kot spomin nanj vsadili ob letošnjem dnevu mladosti. Vsi želimo, da bi Titovo drevo hitro zrastle.

Dopisniški krožek
OŠ Milojka Štrukelj
Nova Gorica

Predsednik zveznega odbora SUBNORJ, general armade Kosta Nadj, je pred kratkim sprejel delegacijo pionirjev, uresničevalcev ustvarjalnosti »Po Titovih stezah revolucije«. Učenci so v imenu zveze pionirjev Jugoslavije Kosti Nadju čestitali za 69. rojstni dan in jubilarno 35-letnico zmage nad fašizmom.

»V Titovi Jugoslaviji imate srečno otroštvo,« je svojim malim gostom med drugim dejal Kosta Nadj.

Taborniki

Že vrsto let organizirajo slovenski taborniki ob dnevu mladosti dve prireditvi, Slovenski taborniško-partizanski mnogoboj in Taborniki zbor – Naš pozdrav Titu. Tako je bilo tudi letos. Mnogoboj je tridnevno orientacijsko tekmovanje, popestrjeno z različnimi nalogami, kot so bivakiranje, streljanje, signaliziranje itd. Letos se ga je od 23. do 25. maja v Grosupljem in okolici udeležilo 86 petčlanskih ekip. Organizator je bila komisija za TT pri predsedstvu RK ZTS, domačin akcije pa je bil odred Luisa Adamiča iz Grosupljega.

Taborniki zbor – Naš pozdrav Titu pa je akcija, ki se hkrati odvija na predvečer dneva mladosti po vsej Jugoslaviji. V njej sodeluje več kot trideset tisoč tabornikov, ki na ta način dokazujejo svojo pripadnost in pripravljenost izvajati naloge s področja ljudske obrambe in družbene samozasčite.

Se to: letos praznujejo taborniki 30 letnico ustanavljanja prvih taborniških enot.

KRAMLJANJE KRAMLJAN

Na križpotju

Čas je, dragi mladi prijatelji, ko se številni med vami prav v tem mesecu, v mesecu mladosti odločate o svojem nadaljnjem življenju. Kam, ste se spraševali tisti, ki zaključujete osemletko, in nekateri med vami se še niso dokončno odločili. To je velika odločitev, odločitev za življenje, za poklic, v katerem boste potrjevali sebe in hkrati po svojih najboljših močeh pomagali rasti svoji domovini po poti, ki jo je začrtal naš tovariš Tito.

Franci Lasič

Milan Petek

Franci Lasič, Aljoša Laco in Milan Petek so vsi trije dijaki iz 8. a razreda osnovne šole Hinka Smrekarja v Ljubljani. Aljoša se je odločil za vojaško gimnazijo Franca Rozmana Staneta, in to na osnovi obrambnega krožka, ki deluje na šoli, pa tudi od očeta, sedaj vojaškega upokojenca, je dobil lepe napotke. »Vojaškega poklica si že od nekdaj želim,« pravi Aljoša. »Po končani gimnaziji bi rad nadaljeval šolanje na mornariški akademiji v Splitu. Potrudil se bom, da bom svoj cilj dosegel.« Tudi Franciju se zdi vojaški poklic lep, vendar meni, da ni zanj, ker zahteva preveč vojaškega reda in discipline. Že dve leti aktivno sodeluje v obrambnem krožku šole, kjer spoznavajo orožje in si pridobivajo obrambne veščine. Sicer pa ga privlači elektromehanika in se je odločil, da bo delovno plat življenja namenil prav njej.

»Želim si postati vodnik službenega psa,« pripoveduje z navdušenjem Milan Petek. »Že od malega sem obudoval miličnike. Tako sem sklenil usmeriti svoj korak na izobraževalni center RSNZ v Tacnu.« Morda bodo Milanu dobrodošle besede Dušana Marcinuša, dijaka 2. letnika IC RSNZ Franc Rozman-Stane v Tacnu: »Šola mi bo dala poklic, ki me veseli. Delo z ljudmi je pestro, zlasti z mladimi, ki mnogokrat potrebujejo pomoč in nasvet miličnika, ne pa samo kazni. Odločil sem se nadaljevati študij v tej smeri. Sicer pa si upam trditi, da naša šola vsakega izoblikuje pogled na svet, mu širi obzorje, če le sam hoče, in sploh – vzgaja za življenje.«

Dragi mladi, spremljajo naj vas naše iskrene želje, da bi vsak izmed vas izbral pravo poklicno pot, da bi mu delo pomenilo izpolnjevanje življenja.

Ziva

KRAMLJANJE KRAMLJAN

Po Titovi poti naprej

Uredil:
ČRTOMIR ŠINKOVEC

Julka Tajnikar

Ob slovesu

Mi smo Titovi, Tito je naš,
četudi je moral umreti:
človek, ki ves za ljudi se razda,
nikoli ne neha živeti.

V srcih premnogih bo dalje ostal
in nam bo svetel vodnik,
v vsakem uspehu bo v nas pričujoč,
vse njegov bo pomnik.

Rodila nam ni še mati junaka,
ki večji bi bil kot je Tito:
nikoli nihče še narode naše
ni vodil tako zmagovito!

Drag nam bil je kot oče in mati,
kot ena družina smo bili:
pri njemu smo vedno pomoči iskali
in vedno jo tudi dobili!

Ko zdaj ob slovesu nam solze lijo
in srca v nemoči drhtijo,
počutimo se kot nesrečni otroci,
ko ata in mamo zgubijo.

Opomba:

Julka Tajnikar iz Slovenskih Konjic nam je v spomin na Tita poslala pesem in pripisala naslednje besede: »Ob naši največji skupni bolečini, ko nam je umrl naš najdražji tovariš in soborec Tito, sem skušala izraziti svojo veliko bolečino in brezmejno spoštovanje do tega enkratnega Človeka v skromni pesmi. Toda saj ni besed, ki bi lahko opisale vso veličino tega človeka in vso bolečino, ki je v naših srcih«.

Jana Beravs

Tito, tvoj narod joka

Tito, tvoj narod joka naglas!
Ugasnilo je tvoje življenje,
v bolezni je minilo trpljenje.
Boleče je zadnje slovo,
več te v naše vrste ne bo!
Veliki heroj boš ostal,
legenda boš, ki bo
skozi rodove krožila.
Zapustil si deželo,
ki bo tvoje ime in delo
nenehno cenila. Ostale
bodo tvoje modre besede
in po poti bomo tisti hodili,
ki ti si nam jo začrtal.

Ti dal si nam ključ,
ki vsa vrata odpre,
nas učil spoštovati si mir:
bodimo bratje si vsi,
v bratsko zvezo si podajmo roké,
in obljubimo, da tako bomo delali,
kot ti si, Tito, dejal,
da najbolje nam bo.

Bolečina je strašna pretresla
ljudi po vsej domovini,
od Triglava do makedonskih poljan.
Bil je to žalosten dan,
ko zajokal je vsak Jugoslovan.
Znan bil si vsem: doma in v svetu.

Slava ti in vsa čast! Življenje
nam si razdal. Obljubljamo ti,
da se Tvoj narod nikoli ne bo nikomur
vdal!
Tito, tvoj narod je zajokal naglas!

Opomba

Pesem »Tito, tvoj narod joka« je napisala Jana Beravs iz Ribna pri Bledu, napisala jo je z globoko bolečino v srcu in z največjim spoštovanjem do dragega predsednika Tita, ki je zaradi hude bolezni veliko trpel v svojih poslednjih urah.

Marijana Jernejc

Po Titovi poti naprej!

Vi, moji dragi vnuki,
trije moji zlati fantje:
domovina naša
nam je kruh.

Pot začrtal vanjo
nam je naš tovariš Tito:
četrtga maja 1980
umrl je naš tovariš Tito,
a v srcih naših on živi,
ostal bo nepozaben nam vse žive dni!

Vsejano seme vzklije,
iz zemlje drage raste,
zali je ga kaplja dežja,
sončece nanj posije
in seme raste, raste.

Kruh za nas,
za naš obstoj:
v slogi moč je,
delovne roke!

Po tvoji poti bomo šli
tovariš Tito!

Kamnita pot, žuljave roke
in seme raste,
raste, raste naprej:
v srcih naših pa živi
tovariš TITO!

Manko Golar

Tito

Tito, še nam bodi zdrav,
zdrav kot hrast, ki vse zaman
da vihra ruje iz daljav
in ga bije dan na dan.

Tito, še nam bodi zdrav
kot so skale naših sinjih gor,
kot valovi morskih so planjav,
ko posije nanje jutra zor.

Tito, še nam bodi zdrav,
zdrav kot naših rek vode,
zdrav kot sonca našega pozdrav,
zdrav kot rose, ki ob jutrih zableste.

Tito, še nam bodi zdrav,
saj brez sonca ne živi več cvet
in nasmeh umre pomladnih trav –
Tito, kaj bi bil brez Tebe danes svet?!

opomba:

Pesnik in vzgojitelj Manko Golar iz Gornje Radgone nam je poslal to pesem in zraven piše: »Pošiljam vam pesmico, ki jo je uporabila radgonska šola za prvomajsko proslavo. Vesel bom, če jo boste natisnili v vašem časopisu.

Nežka Mikulič

Tovarišu Titu

Svet je pretresla žalostna novica:
tovariš Tito je bolan,
ne dela mu srce in jetra in ledvice.

Kri po žilah vsem je zledenela,
brez misli vsak se zastrmel je
in nemo gledal, kaj bo zdaj.

Ljudje pri delu vsi so onemeli,
zastrmeli drug v drugega molče.
Spregovoril nihče ni, a govorilo je srce,
da bi ozdravel in dolgo še živel.

V upanju čakali smo, kaj nam sporočil
konzilij bo in upali, da čudež se zgodi,
če spet naš Tito ozdravi.

S srca utripom vsakim so zdravniki
trudili se, da zdravje bi mu ohranili,
da bilo večno bi, živelo dolgo z nami,
da srečno vodil našo bi in svojo domovino.

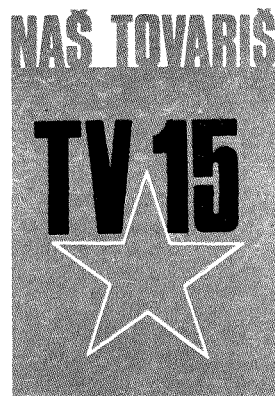
Milijonske množice tako želijo,
tovariši želijo mu njegovi, otroci, ki
poznajo
vsi ga, očetje, dedje, babice, ki z njim
dočakali so starost. Vsi ga imajo radi,
njegovi vsi smo in on je naš v naši
domovini.

Zdaj ko bolan leži, ko je z žicami in iglami
obdan,
ko okrog njega mu zdravniki lajšajo
bolezen
in gorje, ko z ljubeznijo za njega vso skrb,
da mu bolezen hudo ukrote.

Le zdaj nemočen je, da hudo bi premagal,
da nove bi probleme reševal, ko žrtvoval
je toliko, pa sebi zdaj ne more pomagati
in vanj so uprte vse oči...

Opomba

To pesem je napisala zdaj že 72-letna upokojena partizanska vdova Nežka Mikulič. Njen mož je padel kot borec štirinajste divizije nekje na Štajerskem. Vdova je ostala sama z dvema otrokoma, ki ju je vzgojila v zavedna in poštena državljana naše domovine.

Glasilo Zveze združenj bor-
cev NOV in Zveze rezervnih
vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko
postajo, ki je bila najdlje v
vasi Občice v dolini med Do-
lenjskimi Toplicami in Semi-
čem

Za posredovanje in razvijanje
vrednot - narodnoosvobodil-
nega boja in revolucije je TV-
15 prejel nagrado vstaje slo-
venskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji - uredniki:

ŽIVA DROLE TV-15 za
mladino

MILENKO STRASEK - re-
portaža

MILENA ŠTRAJNAR - kul-
tura

BOJANA ŽOKALJ-JESIH -
naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIČ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
FRANC RUPNIK

Uprava in naročninski odde-
lek:
Miklošičeva 28/I p. p. 598,
61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 240 din, za
inozemstvo 260 din, posa-
mezna številka v prosti pro-
daji 5 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana
50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izda-
ja ga Založba Borec, Ljublja-
na, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošiče-
va 28/I, p. p. 598, 61001 Ljub-
ljana

Rokopisov in fotografij ne
vračamo

Po mnenju sekretariata za in-
formacije IS SR Slovenije
štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se
za TV-15 ne plačuje temeljne-
ga davka od prometa proiz-
vodov

Korekture in tisk: ČGP Delo,
Ljubljana, Titova 35